

Юрій Зайдовий

ІСТОРИКО-ПОЛІТИЧНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ
АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ
НАЦІОНАЛЬНИХ ОЛІМПІЙСЬКИХ ІСТРУКТУР
В УКРАЇНІ ТА КРАЇНАХ ЄВРОПИ

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ІНСТИТУТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Юрій Зайдовий

**ІСТОРИКО-ПОЛІТИЧНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ
ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ
НАЦІОНАЛЬНИХ ОЛІМПІЙСЬКИХ СТРУКТУР
В УКРАЇНІ ТА КРАЇНАХ ЄВРОПИ**

Львів – 2004

УДК: 796.032 (477)

ББК: 75.4я73

3171

У методичному посібнику розглядаються історичні аспекти розвитку Національних олімпійських комітетів як елементу міжнародного олімпійського руху. Проаналізовано причини виникнення національних олімпійських комітетів в кінці ХІХ – поч. ХХ ст. Досліджено вплив політичних чинників на формування національних олімпійських структур. Значну увагу приділено формуванню і становленню національних олімпійських структур в Україні.

Матеріали, вміщені у посібнику, можуть бути використані для складання лекцій з дисциплін „Історія фізичної культури”, „Олімпійський спорт”, „Управління фізичною культурою та спортом” для студентів ВНЗ фізкультурного профілю

Для викладачів, студентів навчальних закладів фізкультурного профілю, працівників фізичної культури і спорту.

Рецензенти:

Куц О.С. – доктор педагогічних наук, професор Львівського державного інституту фізичної культури

Гречанюк О.О. – кандидат наук з фізичного виховання і спорту ст. викладач кафедри теорії і методики фізичного виховання Львівського державного інституту фізичної культури

Рекомендовано до друку Вченою радою Львівського державного інституту фізичної культури (протокол № 9 від 29 червня 2004 року)

ISBN 966-345-016-9

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	5
ВСТУП	7
НАЦІОНАЛЬНІ ОЛІМПІЙСЬКІ КОМІТЕТИ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО ОЛІМПІЙСЬКОГО РУХУ	8
1.1. Організаційна структура сучасного олімпійського руху	8
1.2. Історичні аспекти розвитку національних олімпійських комітетів у країнах Європи	14
1.2.1. Створення та становлення перших НОКів у європейських країнах.	14
1.2.2. Вплив політичних чинників на розвиток національного олімпійського руху в європейських країнах в першій половині ХХ ст.	20
1.2.3. Діяльність національних олімпійських комітетів у країнах Східної Європи після II Світової війни.	24
1.2.4. Діяльність національних олімпійських структур у Російській імперії до 1917 року та СРСР.	27
1.2.5. Розвиток національних олімпійських структур у малих країнах Європи.	31
1.2.6. Сучасні тенденції розвитку національних олімпійських організацій у країнах Європи.	32
1.3. Загальні принципи Олімпійської хартії щодо формування Національних олімпійських комітетів. Нормативно-правова база утворення НОКів	36
1.4. Напрями діяльності Національних олімпійських комітетів	39
ПЕРЕДУМОВИ УТВОРЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ОЛІМПІЙСЬКОГО КОМІТЕТУ УКРАЇНИ	42
2.1. Виступи представників України в Іграх Олімпіад та зимових Олімпійських іграх (до 1994 року)	42
2.2. Заходи української діаспори щодо самостійності українського спорту	50
2.3. Роль друкованих засобів масової інформації України у період утворення НОК наприкінці 80-х – на початку 90-х років ХХ століття	57
2.4. Вплив процесів національного відродження в Україні в кінці 80-х – початку 90-х років ХХ століття на формування національних олімпійських структур	66

ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОГО ОЛІМПІЙСЬКОГО КОМІТЕТУ УКРАЇНИ (1990 – 2004 РОКИ)	71
3.1. Особливості проведення Асамблеї засновників Національного олімпійського комітету України	71
3.2. Заходи щодо міжнародного визнання НОК України	79
3.3. Співпраця НОК України з українською спортивною діаспорою	88 95
3.4. Організаційні аспекти діяльності НОК України	95
3.4.1. Формування Національного олімпійського комітету України як всеукраїнської громадської організації	105
3.4.2. Символіка і традиції НОК України	107
3.4.3. Основні напрямки міжнародних контактів НОК України	111
3.4.4. Співпраця НОК України з державними органами управління	114
3.4.5. Співпраця НОК України із засобами масової інформації	118
3.4.6. Організація економічного забезпечення діяльності НОК України	122
3.4.7. Діяльність НОК щодо організації участі команд України в міжнародних олімпійських змаганнях	124
3.4.8. Діяльність президентів НОК України	131
3.5. Олімпійська академія України як складова системи олімпійської освіти	143
ВИСНОВКИ	148
ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ	150
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	163
ДОДАТКИ	

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ЛІВФ (AIOWF)	Асоціація міжнародних федерацій із зимових видів спорту (Association of International Olympic Winter Sport Federations)
ЛНОК (ANOC)	Асоціація національних олімпійських комітетів (Association of National Olympic Committees)
ЛНОКА (ANOCA)	Асоціація національних олімпійських комітетів Африки (Association of National Olympic Committees of Africa)
ЛРІСФ (ARISF)	Асоціація міжнародних спортивних федерацій, визнаних МОК (Association of the IOC Recognized International Sport Federations)
ЛСОІФ (ASOIF)	Асоціація Міжнародних олімпійських федерацій з літніх видів спорту (Association of Summer Olympic International Federations)
ВНЗ	Вищий навчальний заклад
ГА	Генеральна асамблея
ГАІСФ (GAISF)	Генеральна асоціація міжнародних спортивних федерацій (General Association of International Sport Federations)
ДЮОШ	Дитячо-юнацька спортивна школа
СОК (EOC)	Європейський олімпійський комітет (European Olympic Committee)
ЗМІ	Засоби масової інформації
МОА (IOA)	Міжнародна Олімпійська Академія (International Olympic Academy)
МОК (IOC)	Міжнародний олімпійський комітет (International Olympic Committee)
МСФ (ISF)	Міжнародна спортивна федерація (International Sport Federation)
НОК (NOC)	Національний олімпійський комітет (National Olympic Committee)
НОКО (ONOC)	Національні олімпійські комітети Океанії (Oceania National Olympic Committees)
ОАУ	Олімпійська академія України

ОК СРСР	Олімпійський комітет СРСР
ОКОІ	Організаційний комітет Олімпійських ігор
ОКУ	Олімпійський комітет України
ООН	Організація об'єднаних націй
ОРА (ОСА)	Олімпійська рада Азії (Olympic Council of Asia)
ПАСО (PASO)	Панамериканська спортивна організація (Pan American Sport Organization)
СК	Спортивний клуб
СНД	Співдружність незалежних держав
УНОК	Український національний олімпійський комітет
УОК	Український олімпійський комітет.
УСА	Українська спортивна асоціація
УСЦАК	Українська Спортова Централя Америки і Канади
ЮНЕСКО (UNESCO)	Організація об'єднаних націй з питань освіти, науки і культури (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation)
НОА	Національна олімпійська академія

ВСТУП

Одним із важливих чинників суспільно-політичного, культурного, економічного становлення України як незалежної самостійної держави є олімпійський рух. Організатором розвитку олімпійського руху, пропаганди олімпійських ідеалів є Національний олімпійський комітет.

Утворення НОК України стало не тільки важливою подією для спортивного життя країни, а й знаменним чинником історичного розвитку української держави. Зважаючи на суспільно-політичне становище України впродовж ХХ ст., утворення і офіційне визнання власного НОК, стало можливим лише у 1990 році.

Зазначимо, що ґрунтовних, об'єктивних наукових досліджень щодо особливостей формування і розвитку цієї важливої для держави й галузі фізичного виховання і спорту організації в Україні вкрай мало.

Таким чином, дослідження суспільно-історичних і організаційних аспектів утворення і діяльності НОК України, зважаючи на більш як тринадцятилітній період діяльності цієї структури, активні й дієві заходи лідерів українського спортивного руху 50-90-х років ХХ ст., успіхи спортсменів України на міжнародній олімпійській арені, є назрілою і актуальною проблемою.

НАЦІОНАЛЬНІ ОЛІМПІЙСЬКІ КОМІТЕТИ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО ОЛІМПІЙСЬКОГО РУХУ

Національні олімпійські комітети (НОК) є невід'ємним елементом у структурі сучасного міжнародного олімпійського руху. Їх діяльність нерозривно пов'язана з діяльністю Міжнародного олімпійського комітету (МОК), Міжнародних спортивних федерацій (МСФ) та інших олімпійських організацій. Водночас НОКам притаманні характерні особливості розвитку, яких ми торкнемося нижче.

1.1. Організаційна структура сучасного олімпійського руху

Відродження сучасного олімпійського руху в кінці ХІХ століття було зумовлено комплексом чинників: розвитком міжнародного спортивного руху, зацікавленістю античним періодом історії людства і успішними археологічними знахідками в Олімпії, налагодженням міжнародних шляхів сполучення, тощо. Особливу роль у цих процесах відіграв французький барон П'єр де Кубертен.

Як зазначається у фундаментальних принципах Олімпійської хартії, метою олімпійського руху є побудова мирного та кращого світу, виховуючи молодь засобом спорту, яким вона займається, без будь-якої дискримінації та в олімпійському дусі, що вимагає взаєморозуміння разом з духом дружби, солідарності, чесної гри. В основі цього руху лежать ідеї гуманізму, поєднані зі спортом. Олімпійські види спорту розвиваються сьогодні на п'яти континентах. Суть філософії олімпізму полягає в тому, щоб поставити спорт на служіння гармонійному розвитку людини з наміром підтримати встановлення мирного суспільства, яке зацікавлене у збереженні людської гідності. Задля цього олімпійський рух залучається, єдино або в співпраці з іншими організаціями та в межах своїх засобів, до дій, які сприяють миру. Поєднуючи спорт з

культурою та освітою, олімпізм намагається створити спосіб життя, що базується на радості від зусилля, освітній цінності доброго прикладу та повазі до універсальних фундаментальних етичних принципів [89].

Зазначимо, що у другій половині XIX століття сучасний спорт почав організаційно структуруватися. Узгодження норм діяльності в різних видах спорту викликало необхідність створення спеціальних загальнодержавних і міжнародних об'єднань.

Міжнародні спортивні об'єднання мають низку спільних цілей і завдань: поширення своєї діяльності в різних країнах, допомога у створенні національних організацій, встановлення зв'язків з національними організаціями, контроль за виконанням статутів, вивчення узагальнення та поширення міжнародного досвіду у своїй діяльності, створення необхідної фінансової бази для її існування, вирішення в якості вищої інстанції суперечок, проведення конгресів, з'їздів, асамблей, вибори керівних органів, планування щорічних заходів, видання довідникової та офіційної літератури. В своїх щорічниках і журналах вони повідомляли про найважливіші переміни в тих чи інших видах спорту, регламенті проведення змагань і змінах в правилах [137].

Сучасна міжнародна олімпійська система містить у собі МОК, МСФ, НОКи, Організаційні комітети Олімпійських ігор (ОКОІ) та регіональні олімпійські комітети, національні асоціації, клуби й осіб, які належать до них, зокрема, спортсменів, суддів, тренерів та інших спортивних і технічних працівників. Крім того, до олімпійської системи належать й інші організації і установи, що сприяють олімпійському руху і визнані МОК [89,99].

Зазначимо, що МОК може визнавати не тільки НОК чи організації, що виконують його роль, і МСФ, але й різні інші організації, створені з метою сприяння олімпійському руху, і які діють відповідно до Олімпійської хартії. Такими організаціями можуть бути різні асоціації НОК і МСФ, а також різні неурядові організації, що пов'язані зі спортом і діють на міжнародному рівні [99].

Упродовж усього періоду розвитку сучасного олімпійського руху міжнародна олімпійська система набула

складної багаторівневої структури, що передбачає велику кількість різних організацій, які виконують певні функції в системі олімпійського спорту. У структурі міжнародної олімпійської системи на сьогодні виділяють два основних напрямки з чітко розділеними функціями. Перший із них пов'язаний з діяльністю олімпійських комітетів чи організацій, що виконують їх роль на всіх рівнях організації олімпійського спорту. Другий базується на діяльності спортивних федерацій усіх рівнів [99].

Олімпійська система з її структурою і функціями є частиною міжнародної організаційної системи. Олімпійська система пов'язана з нею посередництвом загальних інтересів, сфери її діяльності перетинаються з роботою різних міжнародних організацій -- Організації Об'єднаних Націй, ЮНЕСКО, багатонаціональних корпорацій, міждержавних організацій. Взаємодія з ними дає можливість міжнародній олімпійській системі відповідно реагувати на політичні обставини, що складаються, зміцнювати організаційну, матеріально-технічний і фінансовий аспекти олімпійського спорту. По-друге, система сучасного олімпійського спорту, постійно розвиваючись, сприяє його поширенню, появи нових видів спорту та спортивних дисциплін, нових спортивних організацій [99]. Важливу роль відіграють особливості розвитку спорту в різних регіонах світу, що виявляються, у першу чергу, у своєрідності характерних рис розповсюджених видів спорту.

Міжнародний олімпійський комітет є вищим керівним органом олімпійського руху, що володіє всіма правами на Олімпійські ігри [89]. Утворений під час міжнародного конгресу в Парижі 23 червня 1894 року, МОК сьогодні -- це постійно діюча міжнародна неприбуткова неурядова організація, створена у формі асоціації зі статусом юридичної особи і наступністю влади, яка визнана Швейцарською федеральною радою. Місія МОКу полягає в керівництві олімпійським рухом відповідно до Олімпійської хартії [99, 89]

Будь-яка особа або організація, що належить до олімпійського руху, повинна керуватися положеннями Олімпійської хартії та діяти відповідно до рішень МОКу. Рішення МОКу, прийняті на основі положень Олімпійської

хартії, є остаточними. Будь-яке суперечне питання щодо їх застосування або тлумачення може вирішуватися виключно Виконавчим комітетом МОКУ і, в окремих випадках, через арбітраж в Арбітражному суді для спорту [89].

Роль МОКУ полягає в сприянні розвитку олімпізму відповідно до Олімпійської хартії. Як зазначається в Олімпійській хартії, з цією метою МОК:

- підтримує координацію, організацію та розвиток спорту і спортивних змагань, а також забезпечує пропаганду та здійснення у співпраці з міжнародними та національними спортивними установами заходів, які мають на меті зміцнення єдності олімпійського руху;
- співпрацює з компетентними громадськими або приватними організаціями та установами у прагненні поставити спорт на службу людству;
- забезпечує регулярне святкування Олімпійських ігор;
- бере участь в заходах для зміцнення миру, діє з метою захисту прав членів олімпійського руху та проти будь-якої форми дискримінації, що впливає на олімпійський рух;
- усіляко заохочує за допомогою відповідних заходів підвищення ролі жінок у спорті на всіх рівнях і в усіх структурах, особливо у виконавчих органах національних та міжнародних спортивних організацій шляхом суворого дотримання принципу рівноправності чоловіків та жінок;
- підтримує та заохочує пропаганду спортивної етики;
- зосереджує свої зусилля на тому, щоб у спорті брав гору дух чесної гри, а насильство заборонялось;
- очолює боротьбу проти допінгу в спорті та бере участь в міжнародній боротьбі проти наркотиків;
- уживає заходів, мета яких полягає в тому, аби не допустити загрози здоров'ю атлетів;
- протидіє будь-якому політичному або комерційному вловживанню спортом або атлетами;
- заохочує спортивні організації та громадські установи до використання їх зусиль для забезпечення соціального та професійного майбутнього атлетів;
- заохочує розвиток спорту для всіх, що є частиною

фундаменту спорту вищих досягнень, який, у свою чергу, робить внесок у розвиток спорту для всіх;

- стежить за тим, щоб Олімпійські ігри відбувались в умовах, які демонструють відповідальну турботу про навколишнє середовище і заохочує олімпійський рух демонструвати таку відповідальну турботу про навколишнє середовище; уживає заходів для прояву такої турботи у своїй діяльності та навчає всіх тих, хто причетний до олімпійського руху;
- підтримує Міжнародну олімпійську академію (МОА);
- підтримує інші установи, які присвячують себе олімпійському вихованню [89].

МОК може визнати МСФ згідно з умовами, що викладені в Правилі 29 Олімпійської хартії. Крім того, він може визнавати асоціації МСФ, а саме:

- Асоціацію літніх олімпійських міжнародних федерацій;
- Асоціацію міжнародних зимових олімпійських спортивних федерацій;
- Асоціацію міжнародних спортивних федерацій, що визнані МОКом;
- Генеральну асоціацію міжнародних спортивних федерацій.

МОК може надати свій патронат за такими умовами, які він вважає доцільними, міжнародним комплексним спортивним змаганням – регіональним, континентальним або світовим – за умови, що вони будуть відбуватись із суворим дотриманням Олімпійської хартії і будуть організовані під контролем НОКів або асоціацій, які визнаються МОКом, за підтримки відповідних МСФ і відповідно до їх технічних правил [89, 99].

Відповідно до Олімпійської хартії, з метою сприяння олімпійському руху МОК може визнавати як МСФ міжнародні неурядові організації, які керують одним або кількома видами спорту на світовому рівні та які включають організації, що керують такими видами спорту на національному рівні.

Щодо ролі МСФ в олімпійському русі, то їх статuti, практичні заходи та діяльність повинні відповідати Олімпійській хартії. Підкреслимо, кожна МСФ зберігає свою незалежність та автономію в управлінні відповідним видом спорту.

Олімпійська хартія у такий спосіб визначає роль МСФ в

олімпійському русі [89]:

- встановлювати та приводити до дії відповідно до олімпійського духу правила, які стосуються відповідних видів спорту, та забезпечити їх виконання;
- забезпечити розвиток видів спорту в усьому світі;
- робити внесок у реалізацію цілей, які викладено в Олімпійській хартії, особливо шляхом розповсюдження олімпізму та олімпійського виховання;
- встановлювати свої критерії допуску на змагання Олімпійських ігор відповідно до Олімпійської хартії та подавати їх на затвердження МОКУ;
- брати на себе відповідальність за технічний контроль та керівництво своїми видами спорту на Олімпійських іграх та на іграх, які відбуваються під патронатом МОКУ;
- надавати технічну допомогу для практичного виконання програм Олімпійської солідарності [89].

Крім того, МСФ можуть формувати пропозиції, що адресуються МОКУ стосовно Олімпійської хартії та олімпійського руху взагалі, включаючи організацію та проведення Олімпійських ігор; давати свої варіанти щодо кандидатур на організацію Олімпійських ігор, особливо, щодо технічних можливостей міст-кандидатів; співпрацювати у підготовці олімпійських конгресів; за вимогою МОКУ брати участь в діяльності комісій МОКУ.

Як складова частина міжнародної олімпійської системи, МСФ у той же час є незалежними спортивними організаціями. У 1967 р. була створена Асоціація, що об'єднала МСФ, – Генеральна Асоціація міжнародних спортивних федерацій. До її складу входять як олімпійські, так і неолімпійські федерації. У 1976 р. вона була перетворена в Генеральну асоціацію міжнародних спортивних федерацій (ГАІСФ).

ГАІСФ – найбільша з міжнародних спортивних організацій, до складу якої на сьогодні входять більше ніж 75 міжнародних організацій. Окрім ГАІСФ існує ще три об'єднання МСФ. Це Асоціація Міжнародних олімпійських федерацій з літніх видів спорту (АСОІФ), Асоціація міжнародних федерацій зимових видів спорту (АІВФ), Асоціація міжнародних

спортивних федерацій, визнаних МОК (АΡΙСФ) [81,99].

Нижче ми спробуємо детальніше розглянути положення, що торкаються ще одного елементу сучасної структури олімпійського руху – Національних олімпійських комітетів.

1.2. Історичні аспекти розвитку національних олімпійських комітетів у країнах Європи.

Історія формування та розвитку НОКів у країнах Європи є багатогранною. Розвиток національних олімпійських структур залежав від впливу соціальних, політичних, економічних, культурних та інших чинників. Зазначимо, що хоча розвиток національних олімпійських структур в країнах Європи був неоднозначним, в кінці ХХ ст. НОКи діяли в усіх європейських країнах.

1.2.1. Створення та розвиток НОКів у європейських країнах.

У нашому дослідженні було проаналізовано окремі аспекти створення та розвитку національних олімпійських комітетів у країнах Європи. Зауважимо, що представники НОКів цих країн стояли біля витоків олімпійського руху сучасності. Саме у європейських країнах спостерігаються найбільш давні традиції олімпізму, а НОКи цих держав у сучасній структурі міжнародного олімпійського руху є одними з найвпливовіших.

Зазначимо, що на національному рівні виділяють два різновиди спортивних організацій:

- національні громадські спортивні організації, які входять до відповідних міжнародних спортивних організацій (федерації, НОКи)
- державні органи, що відають питаннями фізичної культури і спорту як в масштабі країни, так і в масштабі окремого відомства [137].

Національні громадські спортивні організації у своїй діяльності керуються двома основними напрямками: розвиток

спорту в своїй країні та участь у міжнародному спортивному житті.

У більшості країн національні спортивні організації об'єднуються і спрямовують свою діяльність центральним громадським керівним органом.

Характерною рисою національних спортивних організацій, які є членами відповідних міжнародних організацій, є наявність статуту, який визначає цілі, завдання, форми і зміст роботи з урахуванням змісту положень статуту міжнародної організації. Однак поряд з дотриманням вимог статуту міжнародної організації національні громадські спортивні об'єднання мають специфічні, притаманні тільки їм форми, зміст діяльності відповідно до соціального устрою, політики, психології, традицій і матеріальних можливостей країн [137].

Національні спортивні організації почали виникати в другій половині XIX ст. Першу таку організацію було створено в 1958 році під назвою „Національна федерація бейсболу Сполучених штатів”. В Європі слідом за англійською футбольною лігою (1863) виникли бельгійська, німецька, італійська, голландська і французька гімнастичні федерації. Згодом в різних країнах виникли національні керівні органи і в інших видах спорту. Однак створення загальнонаціональних органів, які б керували і координували розвиток спорту в країні в цілому викликало чималих труднощів. Часто в країні з боку федерацій робилися спроби поділити види спорту на основні й другорядні, надавши першим більше повноважень. Тому в Європі лише на початку XX ст. й в окремих країнах під тиском МОК почали створюватися загальнодержавні координаційні спортивні організації [68].

У зв'язку з проведенням Ігор Олімпіад виникла потреба створення організацій, які б координували участь спортсменів різних видів спорту у цих змаганнях, – Національних олімпійських комітетів. П'єр де Кубертен у своїх мемуарах обґрунтовує необхідність їх створення, зазначаючи, що якби не було національних комітетів, то організаторам Ігор довелося б мати справу не лише з кожною країною, але й з кожною спортивною групою у будь-якій країні [94].

Аналізуючи мемуари П'єра де Кубертена, зазначимо, що

на початку ХХ ст. розвитком та організацією олімпійського руху в країнах займалися окремі особи, котрі підтримували ідеї французького барона. Часто вони обиралися членами МОК для певної країни, зокрема Д. Віккелас (Греція), Макс де Бусье (Бельгія), О. Бутовський (Росія), полковник Балк (Швеція) та ін. У випадку припинення діяльності окремих осіб в певній державі та країна могла б опинитися осторонь розвитку олімпійського руху сучасності. Інколи до окремих аспектів розвитку олімпійського руху в країні долучалися національні об'єднання з видів спорту, різноманітні спортивні союзи та спілки, громадські організації, представники влади. Однак їхня діяльність здебільшого носила епізодичний характер [94].

Перші Національні олімпійські комітети почали утворюватися у 1894-1895 рр., насамперед, з метою організації участі спортсменів своїх країн у Іграх I Олімпіади. Однак процес створення цих інституцій в окремих країнах сприймався неоднозначно. Наприклад, при створенні олімпійського комітету Франції пан Меррілон, президент об'єднання стрілецьких клубів, урочисто відмовився приєднатися: "Об'єднання ухвалило, що немає рації брати участь у цій організації"[94, с. 34]. У листі до Кубертена 14 лютого 1895 року він писав: "Просто неймовірно, що організатори Олімпійських ігор могли уявити собі, ніби національне об'єднання Франції погодиться бути додатком до їхнього комітету, а стрільба стане звичайною галуззю, введеною та припасованою до серії видів спорту [94, с. 34].

До Ігор I Олімпіади було утворено олімпійські комітети у окремих європейських країнах (таблиця 1.1). Їх функції зводилися до організації участі спортсменів відповідних країн у цих змаганнях, а після Ігор вони припинили свою діяльність.

Зауважимо, що Грецький олімпійський комітет було створено одним із перших 24 листопада 1894 року спеціально для організації Ігор I Олімпіади сучасності. Він отримав назву „Олімпійський комітет Ігор“, яка зберігалася до 2000 року. Першим президентом його було обрано спадкового принца Греції Костянтина [94].

Таблиця 1.1

Національні олімпійські комітети, створені у країнах Європи перед Іграми I Олімпіади

Дата створення	Назва олімпійського комітету, країна
23 червня 1894 року	Олімпійський комітет Франції
24 листопада 1894 року	“Олімпійський комітет ігор” у Греції
13 грудня 1895 року	“Комітет для участі Німеччини у Олімпійських іграх 1896 року в Афінах”
1895 рік	Національний олімпійський комітет Угорщини
січень 1896 року	“Австрійський комітет для Олімпійських ігор в Афінах”

Після успіху перших Олімпійських ігор сучасності уряд Греції 10 червня 1899 року прийняв закон про розвиток фізичного виховання і спорту та визначив у цьому роль Грецького олімпійського комітету (ОК). Згідно з цим законом на “Олімпійський комітет Ігор” покладалися такі функції:

- організація Олімпійських та інших загальногрецьких ігор;
- управління олімпійським стадіоном в Афінах;
- організація участі грецьких атлетів в Олімпійських іграх [174].

За цим законом Грецький ОК мав складатися з 12 осіб під керівництвом президента. Обов'язковим було також включення до нього представника уряду.

Визначимо, що це був один з перших законодавчих актів у розвитку сучасного спорту, який регламентував розвиток олімпійського руху в країні й на державному рівні визначав сферу компетенції національного олімпійського комітету.

Перед Іграми II Олімпіади було відновлено діяльність тимчасових олімпійських комітетів у Франції, Угорщині, Австрії, Німеччині, створено НОК у Норвегії, Богемії (Чехії). У липні 1898 року Макс де Бусье й Олексій Бутовський письмово повідомили П'єру де Кубертену про створення олімпійських

комітетів у Бельгії та Росії, надійшло також повідомлення з Австралії про створення "потужної команди". Однак зазначені комітети було створено для організації участі спортсменів відповідних країн в Іграх II Олімпіади [94].

Доречно зазначити, що в Іграх I – IV Олімпіад також брало участь чимало спортсменів з країн, у яких не було власних НОКів. Зокрема, Ірландія мала членів МОК з початку XX ст., її спортсмени брали участь у Іграх Олімпіад, хоча НОК було створено лише у 1923 році. Спортсмени Нідерландів вперше змагалися на Іграх II Олімпіади, хоча НОК у цій країні було створено 1912 року. Команда Румунії брала участь в олімпійських змаганнях з 1900 року, а НОК в цій країні створено у 1914 році [174]. Ігри IV Олімпіади відвідала група російських спортсменів в особистому порядку, оскільки в Росії ще не було Олімпійського комітету. Ця група складалася з восьми осіб, серед яких був Н. Панін-Коломенкін, котрий здобув золоту нагороду у фігурному ковзанярстві [79,150].

До першої Світової війни було створено Британську олімпійську асоціацію, олімпійські комітети у Данії, Швеції, Італії, Нідерландах, Румунії, Туреччини, Португалії. Більшість з них діяла в період від кількох місяців до початку чергових Ігор і до їх завершення. Зокрема, французький НОК на постійну основу діяльності перейшов з 1911 року. Показовим є приклад Швеції. Олімпійський комітет у цій країні було створено 2 листопада 1905 року з метою підготовки до „Ювілейних Олімпійських ігор” 1906 року. Після 16 засідань діяльність цього комітету було припинено. Перед Іграми 1908 року в Лондоні також було створено подібний комітет у Швеції, який після змагань було розпущено. Члени комітету вирішили, що постійне його функціонування – це марна витрата грошей. Оскільки столицею Ігор V Олімпіади було обрано Стокгольм, то новий НОК було організовано 1909 року, який успішно виконавши свої функції, знову саморозпустився. І лише з четвертої спроби 27 квітня 1913 року у Швеції було створено НОК на постійній основі [174].

У 1906 році перед „Ювілейними іграми” в Італії для забезпечення участі спортсменів країни у цих змаганнях було створено НОК. Перед наступними Іграми у 1907 і 1912 роках

було також створено подібні комітети. Тільки у 1914 році було створено постійно діючий олімпійський комітет Італії.

Наш аналіз показує, що на 1909 рік національні олімпійські комітети все ще перебували на стадії створення. П'єр де Кубертен зазначав, що в той час тільки в Угорщині, Швеції, Німеччині, Богемії та Англії діяли добре зорганізовані комітети [94]. В багатьох інших країнах олімпійські комітети хоча й існували, але вважати їх повноцінними, справжніми не можна було внаслідок їхньої ненадійності, низького авторитету. Наприклад, НОК Португалії було створено 1909 року, однак почав він діяти тільки у 1919 році, Ісландський олімпійський комітет було створено 29 вересня 1921 року, однак він не діяв, і лише у 1935 році його визнав МОК [94]. До того ж національні федерації вбачали в НОКах конкурентів і не співпрацювали з ними.

Починаючи з Ігор V Олімпіади МОК почав вимагати обов'язкового створення олімпійських комітетів у країнах, чийі спортсмени прагнули взяти участь в Олімпійських іграх.

Зауважимо, що НОКи на початку XX ст. створювалися і діяли за „принципом концентричних кіл” [94], за яким П'єр де Кубертен організовував діяльність МОК. Центральне коло, найменше, складали найбільш активні діячі та виконавці; наступне, дещо більше коло, формувалося з людей, які ентузіазували олімпійському руху, однак були пасивними; третє коло представляли особи, які могли бути корисними для розвитку олімпійського руху (монархи та члени їх родини, представники влади, меценати) [94].

Формування національних олімпійських комітетів було досить складним процесом. Комітети могли вільно розв'язувати проблеми своєї організації. Якийсь проміжок часу існував американський комітет, що складався з понад ста осіб, тоді, як японський – всього з чотирьох. Німецький олімпійський комітет шість разів змінював свою назву до 1945 року. Конфедерація спорту Норвегії виконувала функції НОК з 1900 тільки у 1965 році у цій країні було створено Олімпійський комітет, як незалежну постійно діючу організацію. МОК не втручався у створення та діяльність НОКів [94].

Зазначимо, що в окремих державах Європи НОКи стали

координуючим органом у розвитку любительського спорту в межах країни. У першій половині ХХ ст. олімпійський комітет Голландії керував розвитком фізичного виховання і діяв як федерація спортивних асоціацій. В 1906 році найкрупнішими спортивними організаціями Австрії – Асоціацією атлетики, федераціями плавання, футболу, фехтування, веслування, велоспорту було вирішено заснувати орган, який мав би керувати розвитком спорту в Австрії. У 1908 році до цієї ініціативи долучилися федерація тенісу, Австрійський автомобільний клуб. Тоді ж було узгоджено структуру, прийнято статут і затверджено назву цієї організації – Австрійський олімпійський комітет. Цікаво зауважити, що перший президент НОК Австрії граф Ганс Вілкзер, перебуваючи на цій посаді завоював срібну олімпійську медаль у командних змаганнях з фехтування на шпагах на Іграх 1912 року у Стокгольмі [174].

Цікаво розглянути механізм, який був розроблений МОКом у визнанні НОКів. У випадку створення в країні кількох НОКів право визнання одного з них залишалося за членом або членами МОК для цієї країни. Їхнє рішення було остаточним. Приймавши таку постанову, МОК, однак, намагався її не застосовувати, надаючи перевагу переконанню. Інколи ситуація видавалася безвихідною, та з наближенням початку Ігор проблеми розв'язувалися через небажання спортсменів, відібраних до національних команд, пропустити змагання, а отже і через їхній вплив на вітчизняних чиновників [94].

1.2.2. Вплив політичних чинників на розвиток національного олімпійського руху в європейських країнах в першій половині ХХ ст.

Зазначимо, що ще на початку ХХ ст. МОК зіткнувся з проблемою участі колоніальних народів в олімпійському русі. В той період у світі існувало декілька великих імперій: Великобританія, Австро-Угорщина, Росія, тощо. Окремі народи, які входили до складу цих держав, прагнули брати участь у олімпійському русі самостійно. Інколи представники цих націй були активними сподвижниками П'єра де Кубертена.

Наприклад, створений у 1899 році членом МОК Юрі Гутом Чеський олімпійський комітет вже в 1900 році одним з перших перейшов на постійну діяльність [174].

На початках розвитку олімпійського руху сучасності статусу домініонів не було чітко визначено. Наприклад, команда Норвегії брала участь в Іграх II Олімпіади самостійною командою, однак до 1905 року належала до складу Швеції. Найгостріше ця проблема постала напередодні Ігор IV Олімпіади. Зокрема, з початку відродження Олімпійських ігор Австралазія (так тоді називалася Австралія), попри те, що була домініоном, мала власного представника в МОК. Проте Канада і Південна Африка – такі самі складові Британської імперії, не були репрезентовані в МОК. Однак команди цих країн хотіли виступати на Іграх в Лондоні окремими збірними. Отже, належало визначити територіальну юрисдикцію в олімпійському аспекті, що була б незалежною від міжнародних норм, хоча й не дуже їм суперечила б, та враховувала всю специфіку спортивної реальності. Підкреслимо, що проблема виявилася складною, і наразі її не вдалося розв'язати. Наприклад, поставало питання про статус канадца, який мешкає в Англії; чи має він право вільно обирати команду (канадську чи англійську), за яку виступатиме? І якщо вирішити питання щодо Англії, то як чинити, якщо німецькі землі – Баварія або Саксонія – захочуть виступати окремими командами? Провівши, консультації з керівництвом Німеччини, МОК вирішив допустити окремі команди Великобританії, Канади, Австралазії і Південної Африки до участі в Іграх Олімпіад. Однак, проблема участі в Олімпійських іграх команд країн, які на початку XX ст. входили до складу різних імперій, знову постала дуже гостро, насамперед у політичній площині, напередодні Ігор V Олімпіади в Стокгольмі [94].

Зауважимо, що на поч. XX ст. було створено НОКи Угорщини, Чехії та Фінляндії, обрано членів МОК для цих країн. Проте, перші дві країни з перелічених належали до складу Австро-Угорської імперії, а третя – Російської. Отож, канцлер Австро-Угорщини, Міністерство закордонних справ Росії вимагали участі спортсменів зазначених країн в Олімпійських іграх у складах своїх делегацій. МОК потрапив у складне

становище. З одного боку Угорщина, Чехія та Фінляндія брали активну участь у розвитку олімпійського руху, з іншого боку МОК не хотів псувати стосунків з найбільшими у тогочасній Європі імперіями. П'єр де Кубертен у цьому випадку проявив себе як талановитий дипломат, і шляхом компромісів проблему було залагоджено. Команди Угорщини, Чехії та Фінляндії допустили до змагань самостійно, однак у разі перемоги спортсменів з цих країн під національним прапором було б піднято і прапор метрополії [79,94].

Зазначимо також, що інколи МОК, не бажаючи зростання політичного напруження, ігнорував прагнення окремих колоніальних народів Європи брати самостійну участь в олімпійському русі. Наприклад, на початку ХХ ст. Хорватія була частиною Австро-Угорської імперії й входила до складу Угорщини. Тоді було зроблено спробу створити Хорватський олімпійський комітет на зразок комітету в Чехії з метою самостійних виступів на Олімпійських іграх. До цієї ідеї прихильно поставилися організатори Ювілейних ігор, які мали відбулися у 1906 році в Греції. Однак, після втручання Угорщини і пасивної позиції МОК, греки дозволили хорватам виступати лише у складі угорської команди. Хорватські спортсмени відмовилися від такої пропозиції. МОК також не задовольнив прохання хорватів призначити для них свого представника [174].

Після завершення I Світової війни і розпаду Австро-Угорщини в окремих країнах Центральної і Східної Європи було відновлено національну незалежність, створено нові країни. Одним із важливих аспектів в утвердженні державності було створення в цих державах національних олімпійських структур. Зокрема НОК Польщі було утворено через кілька місяців після здобуття державної незалежності 12 жовтня 1919 року як організацію, яка керувала б розвитком усього спорту в країні та забезпечувала участь польських спортсменів в Олімпійських іграх. „Комітет для польської участі в Олімпійських іграх” діяв під патронатом тодішнього президента Польщі Юзефа Пілсудського. Після створення Чехословаччини Чеський ОК було перейменовано у Чехословацький олімпійський комітет (ЧОК) 13 червня 1919 року. На Балканах після утворення

Европівства Сербів, Хорватів і Словенів (Югославії) функції НОК було передано створеному в 1910 році Сербському ОК, який одержав назву Югославський олімпійський комітет [174].

Прибалтійські країни – Естонія, Латвія, Литва – до 1918 року входили до складу Російської імперії, й за розвиток олімпійського руху там відповідало відділення Російського олімпійського комітету – Балтійський олімпійський комітет (1911 р.). Після здобуття державної самостійності спортсмени цих країн долучилися до олімпійського руху. Так, команду Естонії було запрошено Бельгійським ОК та П'єром де Кубертенем на Ігри 1920 року у Антверпені, хоча Естонський олімпійський комітет (ЕОК) було створено лише 8 грудня 1923 року. Естонські спортсмени брали участь у всіх Іграх Олімпіад між 1920 – 1936 роками. ОК Латвії було створено 23 квітня 1922 року [79,174].

Своєрідно олімпійський рух розвивався у Литві в період між двома світовими війнами. Після одержання державної незалежності з метою координації діяльності в галузі спорту в країні 22 березня 1922 року було створено Спортивну лігу Литви. Ця організація одержала повноваження представляти країну на Олімпійських іграх. Дебют команди Литви на олімпійських змаганнях 1924 року був невдалим. Литовські футболісти запізнились на матч й програли команді Швейцарії з рахунком 9 : 0. Ця подія викликала шок і апатію й сильно загальмувала розвиток олімпійського руху в країні [174].

У 1940 році після анексії СРСР діяльність НОК Естонії, Латвії і Литви як і усіх інших національних організацій було припинено.

Значну увагу контролю над національними олімпійськими структурами приділяли фашистські режими у Європі. Зокрема, у 1928 році президентом НОК Італії став Аугусто Туратті – секретар фашистської партії. У 1942 році було прийнято закон, за яким НОК Італії визначено як „асоціацію спортивних федерацій” і наділено керівними повноваженнями для всього італійського спорту. В 1938 році після приєднання Австрії до Німеччини одразу ж було ліквідовано Австрійський олімпійський комітет, який відновив свою діяльність лише у 1946 році. На початку II Світової війни німці окупували

Чехословаччину. Щоб не допустити знищення цієї організації, як це відбулося у Австрії, чехи самостійно розпустили свій НОК, а його документи передали Чеському всеспортивному комітету.

Одними з підсумків Другої світової війни в Європі були капітуляція Німеччини, Італії та їхніх союзників і встановлення прорадянських режимів у країнах Східної Європи.

Штучний поділ Німеччини на дві країни зумовив особливість участі німецьких спортсменів в олімпійському русі. Після II Світової війни Німецький олімпійський комітет відновив свою діяльність 24 вересня 1949 року. Спортсмени Федеративної Республіки Німеччини (ФРН) і Німецької демократичної республіки (НДР) були представлені однією командою на Олімпійських іграх 1956 – 1964 рр. На зимових Олімпійських іграх у Греноблі (1968) Східна і Західна Німеччина була представлена окремими командами, хоча її спортсмени змагалися під єдиним чорно-червоно-жовтим прапором з олімпійськими кільцями. У цьому ж році НДР утворила власний НОК і німецькі спортсмени змагалися окремими командами до зимових Олімпійських ігор у Альбервілі [174].

Після створення держави Ізраїль у 1951 році було засновано НОК і у цій країні.

1.2.3. Діяльність національних олімпійських комітетів у країнах Східної Європи після II Світової війни.

У соціалістичних країнах Європи після 1945 року діяльність державних та громадських структур було зорганізовано за радянським типом. Проаналізуємо діяльність НОКів в окремих країнах. Так, НОК Болгарії створено 30 березня 1923 року, однак він не діяв. І лише 24 жовтня 1951 року було засновано дієвий олімпійський комітет.

Албанський олімпійський комітет було засновано у 1958 році, однак, як і в більшості соціалістичних країн, до 1992 року його діяльність зосереджувалася на організації виступу спортсменів країни на Олімпійських іграх.

В 1945 році Чехословацький олімпійський комітет було відновлено і він діяв як самостійна організація до грудня 1951

року, коли його було підпорядковано Чехословацькій олімпійській організації, в якій існував формально лише для міжнародного представництва. Оскільки Чехословаччина після II Світової війни стала країною-сателітом СРСР, то й організаційну структуру спорту було реорганізовано за радянським принципом. Чехословацький олімпійський комітет (ЧОК) став частиною Державного комітету з фізичного виховання і спорту, а згодом Чехословацького союзу фізичного виховання [174].

Активну діяльність ЧОК відновив під час „Празької весни“. Тоді було розпочато роботу по висуненню кандидатури Праги на столицю Ігор 1980 року. Проте, після радянської окупації 1968 року ЧОК під тиском Москви зняв кандидатуру Праги і знизив свою активність [174].

В кінці 80-х років ХХ ст. активізувався національно-визвольний рух у країнах Східної Європи. Результатом цього став перехід влади від прокомуністичних режимів до демократично обраного керівництва держав.

Після „оксамитової революції“ 1989 року Чехословацький олімпійський комітет відновив свою незалежність, а після розпаду цієї держави 12 грудня було утворено Чеський ОК, 19 грудня 1992 року – Словацький ОК [174].

На Балканах, на відміну від інших країн Європи, під час розпаду Югославії не вдалося уникнути збройного протистояння. Отже, специфічним було входження постюгославських країн в олімпійський рух. 10 вересня 1991 року було створено Хорватський олімпійський комітет (ХОК). 17 січня 1992 року МОК тимчасово визнав ХОК, обіцяючи постійне визнання, коли його статут та структуру буде узгоджено з Олімпійською хартією. Незважаючи на тимчасовий статус, МОК допустив хорватську команду до Ігор 1992 року у Альбервілі та Барселоні. Повне визнання ХОК відбулося 24 вересня 1993 року [174].

НОК Боснії і Герцеговини було засновано 4 червня 1992 року. Прагненням молодшої балканської держави, яка все ще поновляла за свою незалежність, було взяти самостійну участь в Іграх XXIV Олімпіади в Барселоні. Однак МОК заперечував

таку можливість і наголошував на участі спортсменів від Боснії та Герцеговини лише у складі команди Югославії. Однак, 24 червня 1992 року напередодні відкриття Ігор у Барселоні (25 липня 1992 р.) лише за одну годину до відльоту олімпійської делегації цієї країни із Сараєво було одержано офіційного листа від президента МОК Хуана Антоніо Самаранча з дозволом виступати самостійною командою. Зазначимо також, що НОК Боснії та Герцеговини було визнано МОК лише 24 вересня 1993 року [174].

НОК Словенії було створено 19 жовтня 1991 року, визнано МОК у лютому 1992 року. Словенська команда брала участь вже у зимових Олімпійських іграх у Альбервілі. НОК Македонії створено 20 березня 1992 року і визнано МОК 23 вересня 1993 року.

З середини 80-х років посилювався сепаратистський рух у республіках Радянського Союзу. Національні рухи у країнах Прибалтики були одними з найвиразніших. Зазначимо, що 17 вересня 1988 року в день відкриття Ігор XXIV Олімпіади у латвійській пресі було надруковано заклик до відновлення Латвійського олімпійського комітету, підписаний двадцятьма видатними спортсменами цієї прибалтійської республіки. Після цієї публікації за тиждень було зібрано близько тридцяти тисяч підписів на підтримку цієї ідеї. 19 листопада 1988 року Латвійський ОК було відновлено. 11 грудня 1988 року, отримавши 100 тисяч підписів на підтримку, у Вільнюсі було відновлено діяльність НОК Литви [174].

Естонські спортсмени вдало виступили на Іграх XXIV Олімпіади в Сеулі, що сприяло піднесенню національної гордості естонців і виникненню вимог самостійної участі в олімпійському русі. 14 січня 1989 року Естонська олімпійська спортивна конференція постановила відновити Естонський ОК, який тимчасово не діяв з 1940 року.

У грудні 1988 року на пленумі ОК СРСР порушувалося питання про утворення НОК Прибалтійських республік. Але цю пропозицію було одноголосно відхилено. Пояснюючи прийняти рішення, було заявлено, що створення НОК Латвії суперечить Олімпійській хартії, не сприяє об'єднанню спортивних організацій союзних республік, зміцненню цілісної радянської

структури олімпійського руху, підвищенню авторитету ОК СРСР на міжнародній арені. ОК СРСР, посилаючись на правило олімпійської хартії (“МОК визначає територію країни і юрисдикцію НОК на цій території на свій розсуд”), заперечував можливість діяльності НОКів Прибалтійських республік [31].

1 жовтня 1989 року у Вільнюсі було створено олімпійську асоціацію балтійських країн, до якої увійшли Естонія, Латвія, Литва. НОКи цих країн вирішили об'єднати зусилля по відновленню своєї участі в олімпійському русі [174].

15 лютого 1990 року відбулася зустріч президентів НОКів Латвії, Литви та Естонії з представниками МОК. Позиція МОКу була однакостайна: олімпійський рух – поза політикою. МОК визнає НОКи лише окремих країн, і в 1951 році ним було визнано ОК СРСР. Такою ж була і позиція міжнародних спортивних федерацій. Але все ж МОК не виключав можливості відновлення самостійної участі прибалтійських республік в олімпійському русі, проте тільки після згоди ОК СРСР. Хоча Конституція Радянських Республік давала право на утворення НОКів, але статuti ОК СРСР, МОК і МСФ таку можливість заперечували [153].

Лише, в травні 1991 року ОК СРСР попросив МОК відновити членство Литви, Латвії та Естонії у цій організації. І тільки після розпаду СРСР, 18 вересня 1991 року під час засідання Виконкому МОК у Берліні було вирішено повернути НОКам прибалтійських країн усі їх повноваження та запросити на зимові Олімпійські ігри 1992 року в Альбервілі [174].

1.2.4. Діяльність національних олімпійських структур у Російській імперії до 1917 року та СРСР.

Вважаємо за доцільне детальніше проаналізувати історію розвитку національних олімпійських структур у Росії та СРСР. Більшість українських земель упродовж майже усього ХХ ст. входили до складу цих імперій, що визначало організаційну структуру олімпійського руху в Україні.

Російський олімпійський комітет (РОК) засновано на установчих зборах спортивних товариств Росії у Санкт-Петербурзі 16 травня 1911 року. До складу РОК увійшло 13 осіб.

Основною метою його діяльності було визначено об'єднання усіх російських спортивних та гімнастичних товариств для підготовки їх до участі в Олімпійських іграх [79,159,168].

Однак затвердження статуту РОК затягнулося з кількох причин. Однією з головних проблем були стосунки РОК і Олімпійського комітету Великого Князівства Фінляндського, яке входило тоді до складу Російської імперії. Фінляндія прагнула незалежності від Росії в багатьох галузях, в тому числі і в спорті. Зазначимо однак, що вже в 1907 році на IX сесії МОК Фінляндія стала членом МОК, і там діяв свій НОК. Статут РОК було затверджено 17 травня 1912 року [79].

Після створення РОК відбулося створення його філій у регіонах. Так, в той період було створено Петербурзький, Московський, Київський, Одеський і Прибалтійський олімпійські комітети.

Варто зазначити, що в цей період МОК на чолі з П'єром де Кубертеном висунув ідею про залучення до міжнародного олімпійського руху колоніальних народів і про те, що Олімпійські ігри повинні служити миру і дружбі між народами. Такі країни, як Австралія, Південно-Африканський Союз, Угорщина, Богемія, і Фінляндія у питанні їх спортивної автономії одержали підтримку з боку МОК. Однак в новій редакції статуту РОК, затвердженого у 1914 році, визначався порядок створення в різних містах Російської імперії місцевих олімпійських комітетів, причому з застереженням, що вони не є самостійними організаціями, а підпорядковуються Російському олімпійському комітету [79].

Зауважимо, що на початку ХХ ст. українські землі, які входили до складу Російської імперії, не мали статусу ні автономії, ні колонії. Тому, на нашу думку, створення і діяльність в той час самостійного олімпійського комітету була б неможливою. Такий НОК не отримав би підтримки з боку МОК і був би ліквідований царським урядом через політичні мотиви.

Після Жовтневого перевороту 1917 року в Росії відбулися зміни в організації спорту і олімпійського руху зокрема.

Шляхетні і привабливі завдання нової системи фізичного виховання, проголошені більшовиками – гармонійний розвиток

особистості, оздоровлення трудящих, гуманістичний розвиток спорту – не тільки не суперечили ідеалам олімпізму, але і при більшій практичній реалізації були б значним внеском у їхній розвиток. Вже незабаром після революції в різних регіонах країни почали створюватися спортивні клуби „Олімп“, „Олімпія“, „Олімпієць“, проводилися змагання під назвою „Олімпіади“ [150].

Історик вітчизняного спорту В.В. Столбов виділяє декілька причини відмови участі Радянського Союзу в олімпійському русі:

1. Поширення та ідеологізація міжнародних зв'язків радянських спортивних організацій. Міжнародний олімпійський рух розглядався в ті роки керівництвом країни і спорту як арена боротьби двох непримиренних напрямків, двох конфронтуючих світів. Особливий акцент було зроблено на класовий підхід до спортивного руху. Найбільше це проявилось, коли в Комінтерні панувала теорія „клас проти класу“.
2. Негативна оцінка олімпійського руху і відмова керівників радянського спорту від участі в Олімпійських іграх, які вважали їх буржуазною спадщиною минулого.
3. Становлення керівництва багатьох міжнародних спортивних об'єднань, а також вчених зарубіжних країн до радянського фізкультурного руху. В двадцяті роки більшість з них проводила політику, спрямовану на ізоляцію радянського спорту. Встановлення „санітарного“ кордону проти комунізму, спроби ізоляції радянської держави мали підтримку в багатьох керівників і вчених інших країн.
4. Радянські спортсмени були однією із секцій Червоного спортивного інтернаціоналу, створеного в 1921 році й були зобов'язані виконувати його Статут, згідно з яким було заборонено зустрічі з представниками буржуазних спортивних клубів [150].

Після II світової війни, у 1948 р. на Іграх XIV Олімпіади в Лондоні була присутня радянська делегація в якості спостерігача. Її члени ознайомилися з практикою організації і проведення Ігор Олімпіад, необхідною документацією.

Аналізуючи одержані дані, а також з огляду на фактичну

готовність радянських атлетів до міжнародних стартів на найвищому рівні, комісія дала позитивний висновок про доцільність участі СРСР вже в Олімпійських іграх 1952 р. [150].

21 квітня 1951 р. було утворено Олімпійський комітет СРСР. Першим головою Олімпійського комітету СРСР було обрано К.А. Андріанова. 7 травня 1951 р. на сесії МОК у Відні Олімпійський комітет СРСР було визнано Міжнародним олімпійським комітетом. У 1952 році радянські спортсмени вперше взяли участь в Іграх Олімпіад.

Наприкінці 80-х років ХХ ст. одним із проявів сепаратистського руху в республіках СРСР було створення самостійних олімпійських комітетів. Першими у 1988-89 рр. було відновлено олімпійські комітети в республіках Прибалтики.

Зазначимо також, що ідеї спортивної незалежності від решти республік СРСР найактивніше розвивалися у Грузії, Росії і Україні. Результатом цього стало створення НОКів як незалежних громадських організацій (таблиця 1.2) [174].

Таблиця 1.2

Утворення Національних олімпійських комітетів у республіках європейської частини колишнього СРСР

№	Рік утворення (відновлення) НОК	Країна
1.	1992	Азербайджан
2.	1991	Білорусія
3.	1991	Вірменія
4.	1989	Грузія
5.	1923 (1989)	Естонія
6.	1922 (1988)	Латвія
7.	1922 (1988)	Литва
8.	1991	Молдова
9.	1911 (1989)	Росія
10.	1990	Україна

Відтак зауважимо цікаву особливість розвитку олімпійського руху в перелічених республіках СРСР:

Національні олімпійські комітети у них розпочали свою роботу тоді, коли ці республіки ще не оформилися як держави і перебували у складі Радянського Союзу. Тобто процеси децентралізації у спорті відбувалися набагато активніше, ніж процеси державотворення.

9 березня 1992 у Лозанні МОК оголосив про тимчасове, умовне визнання національних комітетів усіх колишніх республік СРСР, в яких їх було створено (крім прибалтійських, які були визнані раніше). Одночасно МОК закликав міжнародні спортивні федерації прискорити визнання національних федерацій республік колишнього СРСР.

Постійного статусу НОКи країн європейської частини колишнього СРСР одержали 24 вересня 1992 року на 101 сесії МОК в Монако (Азербайджан – 3 листопада 1992 року) [174].

1.2.5. Розвиток національних олімпійських організацій у великих країнах Європи.

На політичній карті Європи існують так звані країни-середки. Незважаючи на труднощі у повноцінному функціонуванні системи олімпійського руху у цих країнах впродовж ХХ ст. представники цих держав відігравали помітну роль у розвитку олімпійського руху.

Зокрема, НОК Монако з 1908 по 1939 року існував неформально завдяки одній особі – графу Альберту Готьє-Машіану. Офіційно НОК цієї країни було створено 31 жовтня 1952 року. Зазначимо, що спадковий принц Монако Альберт, тобто МОК, президент НОК своєї країни брав участь у змаганнях на зимових Олімпійських іграх 1988 – 1998 рр. [174].

Зазначимо, що 1912 року у Люксембурзі створено тимчасовий олімпійський комітет для організації участі в Іграх V Олімпіади. Постійний комітет було створено у 1925 році. Спортсмени Мальти прагнули брати участь в Іграх IX Олімпіади, однак організатори змагань не хотіли їх допустити, повсякчасно це тим, що Мальта є колонією Великобританії. Однак завдяки тиску Міжнародної любительської федерації плавання і після створення 5 червня 1928 року власного НОК, спортсмени цієї острівної країни змогли взяти участь в

олімпійських змаганнях.

Керівною організацією розвитку спорту в Ліхтенштейні було створено у 1935 році Королівська спортивна федерація Ліхтенштейну. Однак, щоб спортсмени цієї країни могли брати участь в Олімпійських іграх, там було утворено НОК. Цією організацією упродовж тривалих років керували члени королівської родини [174].

НОК Сан-Маріно засновано у 1959 р.; Андорри – у 1971 р.; Кіпру – у 1974 р [174].

Варто зауважити про окремі особливості діяльності НОКів у країнах Європи. Так, часто до складу найвищого керівництва НОКів у європейських країнах входили монархи і представники аристократії. Наприклад, до 1968 року президентами ОК Греції були лише члени королівської родини цієї країни; до 1947 року НОКом Румунії керували лише королі; починаючи з 1913 і до 1997 року президентами НОК Швеції були лише члени королівської родини [174].

У додатку А подано емблеми та роки утворення НОКів у країнах Європи.

1.2.6. Сучасні тенденції розвитку національних олімпійських організацій у країнах Європи.

Зауважимо, що наприкінці ХХ ст. в окремих країнах Європи національні олімпійські комітети взяли на себе функції керівництва усіма громадськими спортивними організаціями (спортивними федераціями, асоціаціями, клубами) у державі. Зокрема, у 1993 році Спортивна федерація Нідерландів об'єдналася з Національним олімпійським комітетом; у 1996 році НОК Норвегії об'єднався з Конфедерацією спорту цієї країни. В 1997 році Датська спортивна конфедерація та Датський ОК об'єдналися у нову організацію – Національний олімпійський комітет і Спортивна конфедерація Данії. У цьому ж році Ісландська спортивна федерація об'єдналася з НОКом цієї країни утворивши Національну олімпійську і спортивну асоціацію Ісландії [174].

Іншою сучасною тенденцією функціонування національних олімпійських комітетів стало широке залучення

необхідних коштів для функціонування НОКів. Зокрема, в Угорщині держава на підготовку до Олімпійських ігор надає 35 - 40 % необхідних коштів, решту одержують шляхом реалізації маркетингової програми. Інколи з метою залучення додаткових коштів до складу керівництва НОК обирають заможних осіб або представників влади. Так, в 1990 році президентом Австрійського олімпійського комітету (АОК) було обрано Лео Барнера, генерального менеджера компаній „Casino Austria AG” і „Austrian Lotteries”. За його сприяння було прийнято закон, згідно з яким АОК одержував чималі кошти з доходів національної лотереї. У 1997 році президентом обрано Ілхаму Алієва, вице-президента Державної нафтової компанії, сина тодішнього президента Азербайджану. В 1997 року президентом Білорусії обрано президента цієї країни А. Лукашенка [174]. Президентом НОК України у 2002 році було обрано Прем'єр-міністра Віктора Януковича.

Наприкінці ХХ ст. зростає роль світового та континентальних об'єднань НОКів. Тривалий час практичні стосунки МОК і НОКів не відповідали Олімпійській Хартії. МОК обмежувався епізодичними нарадами виконкому з делегатами НОКів. Такі зустрічі не були регулярними й носили інструктивний характер; проблеми розвитку міжнародного олімпійського руху, які цікавили НОК, не обговорювалися. МОК ухвалював свої рішення не консультуючись з НОКами. Особливо незадоволеними таким становищем країни, які не мали свого представника в МОК [137].

Ще в 60-х роках ХХ ст. почало проявлятися прагнення НОК до якісної зміни своєї ролі і пошуку ними нових форм роботи. З метою координації діяльності щодо розвитку олімпійського спорту та впливу на політику МОК НОК об'єдналися в різні асоціації, сформовані на всесвітньому чи континентальному рівнях [64,81].

Визначимо, організацією всесвітнього рівня є Асоціація Національних олімпійських комітетів (АНОК), утворена в 1968 році після проведення серії заходів щодо налагодження співробітництва між НОК у справі розвитку олімпійського спорту.

Після утворення АНОК зв'язки між МОК і НОК

активізувалися, Національні олімпійські комітети стали значно більш активно впливати на розвиток олімпійського руху. Основними напрямками роботи АНОК є: забезпечення тісного співробітництва між МОК і НОК, поширення передового досвіду роботи й інформації, розробка і внесення в МОК проєктів і пропозицій, спрямованих на удосконалення олімпійського руху, посилення ролі НОК у спортивному русі країн, надання в різній формі широкої технічної допомоги НОК в сфері організаційних питань, підготовки кадрів, будівництва спортивних споруд, тощо [99].

Вперше ідею об'єднати європейські олімпійські комітети було висловлено у 1967 році в Тегерані. Створення континентальної асоціації НОК європейських країн відбулося у 1968 р. Але тільки у 1975 у Лісабоні було прийнято статут і затверджено назву – Асоціація Європейських національних олімпійських комітетів (АЄНОК).

АЄНОК регулярно організовує конгреси для президентів і генеральних секретарів НОКів. Зауважимо, що у 1989 президентом АЄНОК став Жак Рогге. У 1995 році АЄНОК було перейменовано у Європейський олімпійський комітет (ЄОК). Загальна кількість НОК європейських країн, що входять до ЄОК складає 48. Штаб-квартира цієї організації знаходиться у Лозанні. ЄОК – одна з найвпливовіших асоціацій НОКів у світі, оскільки її члени були біля витоків олімпійського руху [174].

Органами ЄОК є Генеральна Асамблея, Виконком. При ЄОК створено такі комісії:

- Технічна співпраця і розвиток спорту;
- Підготовка до Олімпійських ігор;
- Зв'язки з Європейським Союзом;
- Європейський юнацький олімпійський фестиваль;
- Медицина і наука;
- Комісія атлетів [174].

Варто зауважити, що першим головою комісії атлетів ЄОК був Сергій Бубка, який залишив цю посаду, коли його було обрано головою комісії атлетів МОК.

Також при ЄОК створено дві спеціальні робочі групи: „Нові контакти” і „Спорт і довкілля” [174].

ЄОК організовує семінари за напрямками: технічна співпраця, маркетинг, спортивна журналістика, конференції для представників високого рівня, спортивних організацій.

У 1999 році було створено Європейський освітній центр, який збирає і обробляє інформацію про розвиток спорту у різних країнах Європи.

ЄОК активно співпрацює з організаторами континентальних ігор (Середземноморські, Балканські, Ігри молодих країн Європи).

Завданнями діяльності ЄОК є поширення олімпізму в Європі, виховання молоді засобами спорту в дусі взаєморозуміння, дружби і поваги до навколишнього середовища; сприяння співпраці, обмін досвідом, захист інтересів НОКів європейських країн; розвиток програми "Олімпійська солідарність" у Європі [174].

МОК визнає також інші континентальні об'єднання НОК, що покликані сприяти розвитку олімпійського спорту на континентальному і регіональному рівнях. Основними завданнями цих організацій, статuti яких відповідають Олімпійській хартії і схвалені МОК, є розвиток олімпійського спорту на різних континентах і в різних регіонах світу [99]. На сьогодні МОК визнає асоціації НОКів, що сформовані на континентальному або світовому рівнях, а саме:

- Асоціація національних олімпійських комітетів (АНОК);
- Асоціація національних олімпійських комітетів Африки (АНОКА);
- Олімпійська рада Азії (ОРА);
- Панамериканська спортивна організація (ПАСО);
- Європейський олімпійський комітет (ЄОК);
- Національні олімпійські комітети Океанії (НОКО) [99,178].

1.3. Загальні принципи Олімпійської хартії щодо формування НОКів. Нормативно-правова база утворення НОКів

Національний олімпійський комітет як керівний орган олімпійського руху в країні разом з МОК і МСФ є однією з найважливіших структур у міжнародній системі олімпійського спорту. Без визнання НОК країни Міжнародним олімпійським комітетом спортсмени цієї країни не можуть брати участі в Олімпійських іграх. МОК визнав ряд НОКів ще наприкінці минулого століття під час підготовки до Ігор I Олімпіади. Станом на 2004 рік МОК визнав 202 національні олімпійські комітети [80]. Хоча більшість НОКів представляють окремі країни, МОК також визнає незалежні території, співдружності націй, протекторати й географічні місцевості [178].

Вимоги, які необхідно виконати НОКу будь-якої країни, що хоче домогтися визнання МОКу, сформульовані в правилах 31 – 35 Олімпійської хартії.

Зокрема, визнання МОКом може бути надано тільки тій організації, юрисдикція якої збігається з межами країни, у якій вона заснована і має свою штаб-квартиру. В Олімпійській хартії поняття “країна” означає будь-яку незалежну державу, що визнана міжнародним співтовариством [89].

Назва НОКу має відтворювати територіальну ознаку та традиції своєї країни і повинна бути затверджена МОКом.

Статут кожного НОКу повинен відповідати Олімпійській хартії та чітко посилатися на неї. Якщо є хоч якийсь сумнів щодо застосування або тлумачення статуту НОКу або, якщо існує будь-яка суперечність між таким статутом НОКу та Олімпійською хартією, то має силу остання. Про будь-яку подальшу зміну до статуту, з самого початку затвердженого МОКом, також необхідно повідомити МОК з проханням про затвердження. Копії протоколів засідань, на яких відбувались вибори або заміни членів, необхідно надіслати до МОКу. Всі документи повинні бути засвідчені як достовірні президентом та

генеральним секретарем НОКу [89].

Важливе місце в Олімпійській хартії відведено вимогам щодо членів НОКу.

До складу НОКу повинні входити: члени МОК, якщо такі є в країні. Ці члени також є членами виконавчого органу НОКу за положенням і мають право голосувати як на загальних зборах, так і на засіданні виконавчого органу; представники всіх національних федерацій, які входять до МСФ, що керують видами спорту, які входять до програми Олімпійських ігор, або представників, яких вони призначили (мінімум п'ять таких національних федерацій). З метою бути визнаною НОКом та прийнятою членом такого НОКу національна федерація винна здійснювати специфічну та реальну спортивну діяльність, бути членом МСФ, яка визнана МОКом, а також здійснювати свою діяльність відповідно до Олімпійської хартії та правил своєї МСФ. НОК не повинний визнавати більше, ніж одну національну федерацію з кожного виду спорту, який керується такою МСФ. Такі національні федерації або ними обрані представники повинні становити більшість при голосуванні в НОКу і у його виконавчому органі. Представники Олімпійських ігор (діючі чи такі, які завершили заняття спортом), однак останні повинні залишити свої посади не пізніше, ніж до кінця третьої Олімпіади, після останніх Олімпійських ігор, в яких вони брали участь.

НОКи можуть включати в якості членів: національні федерації, що входять до МСФ, які визнані МОКом, але види спорту яких не включені до програми Олімпійських ігор; колективні спортивні групи та інші організації спортивної орієнтації або їх представників, а також окремих осіб країни, які мають посилювати ефективність НОКу або які надають видатні послуги справі спорту та олімпізму [89].

Влада, партії громадські організації не мають права призначати до НОКу своїх представників, але з пропозиції НОКу вони можуть бути обрані до його складу. МОК вимагає щоб НОК були структурно відділені від держави, однак він не протестує, коли деякі з них знаходяться під контролем

державних і політичних структур.

Члени виконавчого органу НОКу повинні оновлюватися не менше ніж кожні чотири роки під час Генеральної асамблеї, порядок денний якої включає таке оновлення. Генеральна асамблея НОКу повинна відбуватись не менше одного разу на рік.

Члени НОКів, за винятком тих, хто присвятив себе адміністративній роботі в спорті, не повинні одержувати ніякої заробітної платні або винагороди в будь-якому вигляді за виконання своїх функцій. Однак вони можуть одержувати компенсації за свої дорожні витрати, витрати на розміщення та інші підтверджені витрати, які малі місце під час виконання своїх функцій [89].

Зауважимо, що, пред'являючи досить чіткі вимоги до НОК щодо їхніх обов'язків і прав, МОК допускає різні рішення з несприятливих, на його погляд, питань. Так, МОК не вимагає уніфікації назв НОК, що у різних країнах називаються по-різному. Прапор, емблема та гімн, які приймаються НОКом для використання у своїй діяльності, включаючи Олімпійські ігри, повинні бути затвердженими Виконавчим комітетом МОКу.

Для одержання визнання від МОКу НОК-кандидат повинен виконувати всі умови, що викладені у правилах 31 – 35 Олімпійської хартії. У такому випадку НОК-кандидат повинен подати до МОКу для затвердження дві копії свого статуту французькою або англійською мовами. НОК-кандидат повинен отримати від кожної МСФ, до якої входить національна федерація НОКа-кандидата, атестацію, яка свідчить МОКу, що ця національна федерація є повноправним членом відповідної МСФ.

Кожний НОК-кандидат, статут якого був затверджений МОКом, повинен надіслати копію статуту в МОК разом з проханням про визнання та список членів свого виконавчого органу; всі три документи повинні бути засвідчені президентом та генеральним секретарем НОКу як достовірні [89].

1.4. Напрями діяльності Національних олімпійських комітетів

Олімпійська хартія чітко визначає сферу компетенції НОКів. Найважливіше завдання НОКів – організація делегацій та керівництво ними на Олімпійських іграх, всіхсвітніх, континентальних та регіональних змаганнях, які проводяться під егідою МОК. Вони вирішують питання про заявки атлетів, що пропонуються відповідними національними федераціями. Такий відбір повинен базуватися не тільки на спортивних досягненнях атлета, але також на його здатності служити прикладом спортивній молоді своєї країни. НОКи повинні дбати, щоб заявки запропоновані національними федераціями, відповідали в повному обсязі положенням Олімпійської хартії [80].

НОКи ніклуються про обладнання, проїзд та розміщення членів своїх делегацій, укладають на користь останніх контракти відповідного страхування, відповідають за поведінку членів своїх делегацій.

В обов'язки НОК входить пропаганда на національному рівні у межах спортивної діяльності основних принципів олімпізму, сприяння, окрім іншого, поширенню його в навчальних програмах з фізичної культури і спорту в школах і т.д. НОК повинен також стежити за створенням інститутів, що концентрують свою діяльність на олімпійській освіті. Зокрема, вони стежать за створенням і діяльністю національних олімпійських академій, олімпійських музеїв і культурних програм, пов'язаних з олімпійським рухом [99].

НОКи повинні також забезпечувати дотримання Олімпійської хартії у своїй країні; заохочувати розвиток спорту вищих досягнень, а також масового спорту; допомагати в підготовці спортивних кадрів, зокрема, організувати курси, які сприяють пропаганді основних принципів олімпізму; боротися проти будь-яких форм дискримінації і насильства в спорті, а також проти використання препаратів і процедур, заборонених МОК чи МСФ.

НОКи повинні працювати для підтримки гармонійних та плідних стосунків з відповідними урядовими структурами; вони також повинні робити ефективний внесок у створення програм сприяння спорту на всіх рівнях. Враховуючи, що спорт робить внесок у сфери виховання, здоров'я, економіки та соціального порядку, було б доцільно для національних олімпійських комітетів скористатися підтримкою громадських організацій для досягнення своєї мети. Однак НОКи повинні зберігати свою автономію та протистояти будь-яким формам тиску, а саме – політичного, релігійного або економічного порядку, що може перешкодити їм дотримуватися Олімпійської хартії [89].

НОКи мають повноваження щодо призначення міста, що може подати заявку на організацію Олімпійських ігор у своїх країнах. Крім того, вони мають право формулювати пропозиції, що адресуються в МОК стосовно Олімпійської хартії й олімпійського руху взагалі, включаючи організацію і проведення Олімпійських ігор; викладати свою думку щодо кандидатур міст на проведення Олімпійських ігор, сприяти підготовці Олімпійських конгресів, співпрацювати з неурядовими й урядовими організаціями у справі розвитку олімпійського руху.

НОК не може бути причетним до діяльності, що суперечить положенням Олімпійської хартії. У випадку порушень МОК має право вжити щодо НОК заходів і санкцій, аж до вилучення його з олімпійського руху чи позбавлення визнання. Ці ж заходи і санкції можуть бути застосованими до НОК у випадку, якщо діяльність такого НОКу ускладнюється чинними юридичними положеннями або діючими порядками відповідної країни, правовими актами інших установ у межах такої країни – спортивних або інших; якщо формування або вираження волі національних федерацій або інших установ, що належать до такого НОКу або представлені в ньому, ускладнюється чинними юридичними положеннями або діючими порядками відповідної країни, правовими актами інших установ [89].

Підкреслимо ще один важливий аспект. МОК рекомендує Національним олімпійським комітетам (за можливістю щорічно) організовувати олімпійський день чи

ствалась з метою популяризації олімпійського руху; передбачати у своїй діяльності роботу з пропаганди культури і мистецтва в області спорту й олімпізму; брати участь у програмах "Олімпійської солідарності"; вишукувати джерела фінансування, що дозволяють НОК забезпечити плідну діяльність і одночасно зберегти автономію [99].

Доречно відзначити, що в другій половині ХХ ст. у багатьох НОКах на перший план висунулась така мета їх діяльності – підтримання іміджу своїх держав. До Х Олімпійського конгресу у Варні (1973) роль НОК, в основному, зменшалась до спрямування спортсменів своєї країни на олімпійські ігри [64,99].

Зуважимо, що в останній чверті ХХ ст. почав змінюватися характер відносин між НОК і державними органами. Аналіз діяльності НОК Австралії, Канади, Великобританії, Франції, Німеччини й інших країн свідчить про їх повну співпрацю.

Раніше участь державних структур у розвитку національного олімпійського руху і діяльності НОК розвивалась багатьма діями міжнародної спортивної співдружності як спроба урядового втручання і порушення Олімпійської хартії. Зараз у згаданій участі державних структур у розвитку національного олімпійського руху не вбачається ушкодження інтересів НОК, а навпаки схвалюється більш дієве співробітництво державними органами допомоги НОК у вирішенні питань, пов'язаних з олімпійським спортом і національним олімпійським рухом [64].

ПЕРЕДУМОВИ УТВОРЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ОЛІМПІЙСЬКОГО КОМІТЕТУ УКРАЇНИ

Утворення у 1990 році НОК України було логічним завершенням довготривалого процесу, метою якого було домогтися самостійної участі українських збірних команд у міжнародних змаганнях і Олімпійських іграх. Ця подія була зумовлена низкою чинників, на аналізі яких зупинимось детальніше.

2.1. Виступи представників України в Іграх Олімпіад та зимових Олімпійських іграх (до 1994 року)

Сучасному олімпійському руху вже понад ста років. З моменту проведення перших Ігор Олімпіад та перших зимових Олімпійських змагань щоразу ведеться реєстр переможців, фіксуються олімпійські рекорди, розпочинається визначальна для спорту боротьба за індивідуальну чи командну перемоги.

Ідеї олімпізму поширювалися Україною ще з початку ХХ ст. Але олімпійський рух розвивався тоді на українських землях в умовах приналежності цих територій до складу різних держав: царської Росії (згодом СРСР), Австро-Угорщини, Польщі, Румунії, Чехії. Тому спортсмени-українці, аби не бути відірваними від міжнародного спортивного руху, були змушені виступати на різноманітних змаганнях у збірних командах цих країн [70,71,72,86].

Українські спортсмени потрапляли на Олімпійські ігри різними шляхами. В період з 1924 по 1936 роки в Олімпійських іграх брали участь спортсмени із Західної України – Галичини, Буковини та Закарпаття, які офіційно представляли Польщу, Румунію або Чехію [55, 151].

У 1924 році на Іграх VIII Олімпіади в Парижі брало участь семеро спортсменів із Львова у складі польської команди. На ці ж Ігри у складі команди Чехословаччини із таборів для інтернованих вояків потрапив ще один львів'янин – Андрій Фовицький. Найбільше львів'ян було представлено у складі команди Польщі 1936 року на Іграх XI Олімпіади у Берліні.

Львів'яни одними із перших представляли Україну і на національних Олімпійських іграх 1924 – 1936 років у таких видах спорту: перегони на лижах, хокей, фігурне ковзанярство [55].

Шукаючи кращої долі чи втікаючи від переслідувань, багато українців були змушені емігрувати з рідних земель. Чисельна українська діаспора утворилася у Північній та Південній Америці. Громадяни українського походження в тих країнах, активно долучалися до олімпійського руху. Але вони були змушені на офіційних міжнародних спортивних змаганнях виступати у складі команд США, Канади, Аргентини, тощо [55].

Розвиток олімпійського руху в СРСР і зокрема на українських землях, що входили до його складу, проходив по-іншому. Після революції 1917 року Радянський Союз опинився у міжнародній ізоляції. Тому, хоча й спорт там і активно розвивався, радянські спортсмени не могли брати участі в міжнародних міжнародних спортивних заходах. Починаючи з середини 20-х років ХХ ст. спортсмени СРСР почали брати участь у міжнародних змаганнях, але лише у межах робітничого офіційного руху.

Після II світової війни у 1951 році було створено Об'єднаний комітет СРСР. У 1952 році спортсмени офіційного СРСР дебютували на змаганнях найвищого міжнародного рангу. Радянський Союз відразу ж здобув авторитет потужної спортивної держави. Виступаючи на Олімпійських іграх, спортсмени СРСР в період з 1952 по 1992 рік завоювали 440 золотих, 357 срібних і 315 бронзових медалей, а у командному заліку жодного разу не опускалися нижче другої позиції [3, 26, 54, 57, 90, 163]. Чимала вага такого успіху належала спортсменам України, представники якої з'являлися на міжнародних змаганнях задовго до успішного дебюту 1952 року.

Поява радянських збірних загострила боротьбу за міжнародну командну першість, змінила співвідношення сил на міжнародній олімпійській арені, посилила політичні аспекти розвитку олімпійського руху.

Виступи українських спортсменів у складах радянських збірних є найуспішнішими. З відновленням української державності робилося чимало спроб оцінити здобутки олімпійців України у національному та загальносоюзному

масштабах. Відтак, такі спроби завершуються різним числовими, кількісними показниками та характеризуються окремими розбіжностями. На нашу думку, це пов'язано, насамперед, з різними підходами до визначення індивідуальних та командних заліків.

Дебют 1952 року спортсменів колишнього СРСР був більш ніж успішним. Чималий інтерес викликала ця подія не тільки на батьківщині, але й у середовищі української діаспори США та Канади. Продовжуючи виборювати незалежність та вболіваючи за представників УРСР, американські та канадські українці чи не першими спробували виокремити досягнення українських представників із загальносоюзного здобутку. При цьому порівнювалися кількості здобутих медалей спортсменами УРСР з представниками усіх радянських республік. Українські здобутки аналізувалися як показниками низки європейських країн, однакових з Україною за площею та населенням. Зокрема порівнювалося співвідношення кількості здобутих медалей до кількості спортсменів, що брали участь у олімпійських змаганнях, місце УРСР серед інших держав за кількістю здобутих олімпійських медалей і у неофіційному командному заліку [80, 169, 186, 183, 188, 189].

Однак не завжди такі вибірки були точними. Діячам діаспори було важко визначити приналежність до тієї чи іншої республіки спортсмена збірної команди СРСР. Тому дані дослідників з української діаспори мають певні погрішності й використовувалися, як правило, з пропагандистською метою.

Після здобуття незалежності України вже вітчизняні дослідники (Ващеба О., 1990; Лабскір В., 1993; Кулик Я., 1997; Гавриляк В., 1999 та ін.) [24, 26, 70, 80,] намагалися оцінити внесок спортсменів УРСР у радянську скарбничку. Підсумком багатьох досліджень стала праця „Золоті сторінки олімпійського спорту України”, видана в українській столиці у 2000 році у видавництві „Олімпійська література”. У цьому виданні подано списки всіх українців, які піднімалися на олімпійський п'єдестал. Варто належно оцінити працю укладачів цього видання і визнати, що на сьогодні це є найкраща праця з української олімпійської історії [55].

Разом з тим, подібно як інші видання такого змісту, при ретельному їх аналізі, можна було виявити, що ця книга містить деякі і певні невідповідності. Так, наприклад, прізвище російської призерки Ігор Олімпіади 1976 року з плавання йменоміні Аксьонової, взагалі відсутнє у „Золотих сторінках українського спорту України” зазначене у солідній „Енциклопедии современного олимпийского спорта”, виданої у тому ж видавництві „Олімпійська література” 1998 року. Також невідповідність у цих двох виданнях між кількістю медалей, здобутих фехтувальником Віктором Сидяком [55,166].

Науважимо, що проблема підрахунків здобутків російських представників України в олімпійському спорті є доволі складною.

Незважаючи на те, що період з 1952 по 1992 роки є досить добре вивченим і дослідженим у вітчизняній науковій та науково-популярній літературі, однак залишаються певні проблеми щодо підрахунків кількостей олімпійських нагород, визначення українського представництва, тощо.

Через кілька десятиліть надзвичайно важко встановити приналежність спортсмена до певної республіки. Це обумовлено великою кількістю фактів. Республіканська приналежність, а тим паче національність олімпійських чемпіонів та призерів не встановлювалася радянським керівництвом. Визначення приналежності спортсмена за фактом прописки, на нашу думку, є найбільш точним методом. Але він вимагає кропіткої роботи і не завжди дозволяє відобразити дійсний стан речей. Адже багато спортсменів-членів збірної СРСР дуже рідко жили і тренувалися у себе в місті, проводячи майже цілий рік на регіональних зборах в інших містах.

Ще однією проблемою в технології визначення українських здобутків є підрахунок фактичної кількості здобутих для України (УРСР) її спортсменами в період 1952 по 1992 роки. Особливо гостро це відчувається щодо представництва у т.зв. Об'єднаній команді країн СНД та Грузії.

Разом з тим, залишаються проблеми підрахунків медалей командних номерів програм з легкої атлетики, веслування, партизанської гімнастики, в ігрових командних видах спорту, тощо. Наприклад, чемпіони-веслувальники у вісімці, члени

легкоатлетичної естафети, переможці командної першості зі спортивної гімнастики або переможці турніру з баскетболу, тощо, усі є олімпійськими чемпіонами, але приносять в неофіційному командному заліку своїй збірній лише по одній медалі у кожному виді змагань. Ця особливість не завжди враховувалася дослідниками при підведенні підсумків виступів спортсменів України в Олімпійських іграх. Доволі часто кількість олімпійських чемпіонів автоматично прирівнювалася до кількості медалей. Особливо ця неточність відчувалася при порівнянні виступів представників України з результатами інших країн, підрахунок здобутків яких проходив у відповідності із загальноприйнятими правилами. Україна у цьому випадку опинялася у значно вигіднішому становищі, ніж це було насправді. Але ця помилка у підрахунках олімпійських здобутків України зіграла все ж позитивну роль. Така висока результативність виступів на Олімпійських іграх, а отже і спортивний потенціал України, надихали борців за утворення незалежного національного олімпійського комітету і служили одним з головних аргументів.

Можливі варіанти оцінки виступів у командних видах спорту – поділ одної медалі відповідно до відсоткового представництва у команді спортсменів республік, зарахування кожному спортсмену команди окрему медаль та сумування їх, тощо, – дуже складні і все ж не дають реальних даних. Тому однозначної відповіді на питання “Скільки медалей здобули спортсмени України на Олімпійських іграх в період з 1952 по 1992 роки?” дати не можна. Найдоцільніше вести подвійний залік здобутих медалей і наводити паралельно особисті та командні здобутки [155]. Таблиці досягнень спортсменів УРСР на Іграх Олімпіад та зимових Олімпійських іграх наведені у додатку Б.

Кількість олімпійських чемпіонів - представників УРСР на Іграх Олімпіад та зимових Олімпійських Іграх 1952-1992 років є чітко встановленою: 153 українські спортсмени володіють 196 золотими олімпійськими медалями. З них 193 золоті медалі олімпійських чемпіонів було здобуто на Іграх Олімпіад [55].

Оцінюючи виступи українських спортсменів у складі збірних команд СРСР на Іграх Олімпіад, можна зазначити таку особливість: спортсмен з УРСР міг потрапити до олімпійської збірної команди СРСР лише володіючи дуже високими шансами на здобуття олімпійської нагороди. Цю закономірність можна простежити використовуючи індекс ефективності виступів – відношення кількості здобутих нагород до загальної кількості спортсменів у делегації помножене на 100%. Цей показник у спортсменів-представників УРСР є дуже високий, особливо на Іграх 1952 – 1964 рр. (85,3 – 94,3%). Для порівняння у спортсменів Москви за цей самий період складав 36,5 – 63,5%; Ленінграда (Санкт-Петербурга) – 16,4 – 44,6%; РРФСР – 17,8 – 41,4% [80].

Підкреслимо, що з 1968 року домінація спортсменів України в складі збірної команди СРСР за цим показником стала помітно виразною. Низький показник на Іграх 1972 року свідчить про збільшення чисельності делегації, а не про гіршу якість українських атлетів. Зростання ж цього показника у команд Москви та Ленінграда при збереженні чисельності делегації, на нашу думку, може свідчити про відтік спортсменів з периферії до цих центрів [80].

Варто зауважити, що ми не наполягаємо на абсолютній точності наведених даних. Це обумовлено вже зазначеними об'єктивними труднощами і розбіжностями у літературних джерелах.

Ще три золоті медалі було здобуто українськими спортсменами на зимових Олімпійських іграх в період з 1952 по 1992 роки. На XII зимових Олімпійських іграх у 1976 році, що відбувалися в Інсбруку (Австрія), український біатлоніст Іван Федор став олімпійським чемпіоном в естафеті 4×7,5 км. На зимових Олімпійських іграх 1984 року срібну медаль у лижній естафеті 4×10 км друге місце посів Олександр Батюк. Фігурист з Одеси Віктор Петренко здобув бронзову медаль на зимових Олімпійських іграх 1988 року і золоту на Іграх 1992 року. На XVI зимових Олімпійських іграх (1992 р.) Олексій Житник у складі збірної команди СРСР став олімпійським чемпіоном з нових видів спорту [55].

За радянських часів українські спортсмени не вирізнялися особливими успіхами у зимових видах спорту. Це можна пояснити політикою керівників радянського спорту. Умови для розвитку зимових видів спорту в Україні є, вона не вважається південною країною, має доволі холодні зими. Але за часів Радянського Союзу Україна була завжди зорієнтована на пріоритетний розвиток видів спорту, що включені до програми Ігор Олімпіад. Майже вся інфраструктура для розвитку зимових видів спорту була зосереджена в Російській Федерації. На роботу туди запрошувались найкращі фахівці, найперспективніші спортсмени, в тому числі і з України, створювалися свої школи [55].

У 80-х роках у республіках Радянського Союзу, і зокрема в УРСР, у спортивних колах серед тренерів, спортсменів, управлінців почало зростати невдоволення, викликане існуючим станом речей, незважаючи на те, що виступи атлетів СРСР на міжнародній арені були досить вдалим. Головними проблемами, що викликали обурення з боку діячів спорту, були необ'єктивне комплектування збірних команд СРСР; незначний вплив республік на керівництво олімпійським рухом в країні; переманювання видатних чи перспективних спортсменів у регіонів у Москву, Ленінград. Зокрема, при комплектуванні збірних команд СРСР при однакових шансах на успіх пріоритет мали спортсмени з центральних міст країни – Москви, Ленінграда тощо. Спортсмену, який проживав і тренувався у республіці, для того щоб потрапити до збірної команди потрібно було гарантувати, що він здобуде медаль, або бути незрівнянно кращим за спортсменів зі столичних міст.

Велике занепокоєння викликав від'їзд спортсменів з республік. Коли у республіці з'являвся талановитий спортсмен, підготований у регіонах, він одразу ж запрошувався до центру, у столичну Москву, і в подальшому, формально, представляв, або "давав залік" іншій республіці. Особливо легко це практикувалося щодо обдарованих спортсменів-юнаків призовного віку.

ОК СРСР керував розвитком олімпійського руху на всій території СРСР, оскільки його юрисдикція поширювалася на всю країну. Республіки Радянського Союзу вимагали деякої

децентралізації в управлінні олімпійським рухом, надання повноважень регіонам. У проекті нового Статуту ОК СРСР, що був опублікований 10 травня 1989 року у газеті "Советський спорт" [104], планувалося утворити в республіках Олімпійські Ради. Це, однак, не влаштувало регіони, оскільки основними завданнями діяльності цих Рад було поширення олімпійських ідей на місцях, розвиток масового спорту, підготовка резерву до збірних команд СРСР. Від кожної республіки планувався лише один представник у ОК СРСР.

Перелічені проблеми у розвитку олімпійського руху в СРСР, підкріплені успіхами українських спортсменів на міжнародних аренах, сприяли виникненню сепаратистських настроїв у спортивних колах УРСР наприкінці вісімдесятих років.

Найскравіше ідеї вимоги щодо самостійності проявлялися у найпопулярнішому виді спорту в Україні – футболі. Підставою для цього стали успіхи українських футболістів у 1970 – 80 роках. 5 червня 1990 року у "Спортивній газеті" було надруковано звернення народних депутатів СРСР та УРСР. У ньому було задекларовано бажання депутатів бачити офірну команду України з футболу на Чемпіонаті світу. Пропонувалося створити незалежну Федерацію футболу України попередньо розпустивши її тодішній склад, який позитивно ставився до ідеї самостійності українського футболу. Після обрання нового складу федерації планувалося докласти зусилля до організації чемпіонату України, репрезентації українського футболу в Кубках УЄФА, чемпіонатах світу, Європи, Іграх Олімпіад. Українське суспільство активно відгукнувалося на це звернення. До редакції газети надійшло багато листів на підтримку цієї ідеї. Серед них були й листи, в яких пропонувалося спрямувати зусилля на досягнення самостійності українського спорту взагалі.

Серед тренерів, спортсменів, управлінців також усе частіше лунали заклики про утворення власного олімпійського комітету – організації, що керувала б розвитком олімпійського руху в республіці.

2.2. Заходи української діаспори щодо самостійності українського спорту

Українці як нація не могли самостійно долучитися до олімпійського руху, оскільки українські землі входили до складу різних країн. Національна репрезентація України на Олімпійських іграх та інших міжнародних змаганнях була неможливою. Але, не зважаючи на це, інколи українцям вдавалося заявити про себе як про самобутній народ і на спортивних аренах.

На початку ХХ ст. значна кількість українців, переважно із Західної України, шукаючи кращого життя, емігрували до Північної Америки. Там утворилася українська діаспора. У США та Канаді було створено чимало українських організацій спортивного спрямування. Її представники, що бажали долучитися до ідей олімпізму, провели у Філадельфії в 1936 році масштабні змагання – Українсько-Американську Олімпіаду, яка відбулася вихідними днями під час Дня Праці.

Легкоатлетичні змагання відбулися у спортивному комплексі Норт'іст Хай Скул, а плавання у басейні Центрального "УМСА". Спонсорами були всі українсько-американські організації міста Філадельфія. До проведення Олімпіади було створено Олімпійський комітет у складі: Михайла Головатого – голови, Теодора Хімія – секретаря, Анна Рудольф – фінансової референта [187].

У змаганнях взяло участь 210 спортсменів, у тому числі 70 американців. Окрім Філадельфії, учасники змагань представляли такі міста: Нью-Йорк, Байон, Елізабет, Ньюарк, Детройт, Рочестер, Трентон, Гарісбург, Пальмертон, Торонто [187].

Однією з найцікавіших подій у розвитку українського спорту повоєнного часу за кордоном стала Олімпіада поневолених народів „Ді-Пі” (від початкових літер двох англійських слів “дисплейс персонс”, що означають “переміщені особи”). Вона відбулася в Німеччині 1948 року, в той час коли

Ігри тривали Ігри XVI Олімпіади. Після закінчення II світової війни внаслідок політичних обставин до Європи перемістилася велика кількість людей, насамперед із України, Польщі, Республік Балтії, на ті німецькі території, що контролювалися американською владою [60].

Навесні 1948 року Міжнародним комітетом політичних справ було запропоновано у рік проведення Ігор XVI Олімпіади влаштувати спортивні ігри представників різних країн, які через воєнні обставини опинилися в Німеччині. Першою ідеєю було провести їх не як альтернативний захід до офіційного спортивного форуму планети, якими є Ігри Олімпіади, а як приклад розуміння цієї ідеї у всіх тих, хто в несприятливих умовах не могли стати в Лондоні поряд із представниками державних народів. В “Олімпіаді Ді Пі” взяли участь українці, латвійці, естонці, литовці, поляки, словаки, а також представники Югославії. Вони змагалися у волейболі, футболі, боксі, легкій атлетиці, баскетболі, тощо, здебільшого на змаганнях Міттенвальда [55, 60].

Про відкриття “Олімпіади Ді-Пі” Олег Лисяк в Антоношах ПФК писав: “Субота 26 червня, ранок. Заля табору Шварцвассерс в Міттенвальді, де вже відбулося стільки змагань, виглядає сьогодні інакше, ніж звичайно. З трьох сторін – стіни, на головній стіні: перед прапорами щогли для прапорів переможців і підвищення. На протилежній стіні – великий золотий тризуб і українські прапори в гірляндах зелені. Вона суди, оркестра, таблиці на висіди – все на місці. Із гардероба виходять дружини й установаються чолом до головної стіни. Попереду дружин – хорунжі з прапорами. Представник ІЮ відкриває ігри, а представник ІНКОПФ-у мр. Равенштедт учасників змагання в дусі великої олімпійської ідеї вітає де Кубертена. Зчерги оркестра грає національні гімни – польський, лотиський і нарешті – “Ще не вмерла”. Присутні на змаганнях у Міттенвальді, ви чули його вже не раз, ви співали його при різних нагодах, але визнайте... чи не блиснули у ваших очах сльози, і не зловило вас за горло зворушення?..” [197, с. 25].

За підсумками змагань українська команда виборола 6 медалей, 3 срібні та 2 бронзові медалі. Для багатьох членів

української команди перемоги на спортивних аренах і синьо-жовтий прапор на щоглі, що був піднятий з цієї нагоди, були певною втіхою після поразки у боротьбі за українську державність у II світовій війні.

Після II світової війни на теренах США, Канади, Австралії та інших країн опинилося багато українців, які не бажали повертатися на рідні землі, що входили до складу СРСР. Українська діаспора усіяко намагалася зберегти національну самобутність. Одним із напрямків роботи з молоддю було проведення різноманітних спортивних заходів у поєднанні з національним вихованням. Найбільшою спортивною організацією діаспори стала Українська Спортова Центральна Америка і Канади (УСЦАК). Одним із завдань УСЦАК, що визначені у другій статті статуту, є репрезентувати українську фізичну культуру і спорт на внутрішньо українському рівні і міжнародних форумах, висилаючи своїх представників на з'їзди, збори, конференції, здвиги, при потребі створювати представницькі дружини на міжнародні зустрічі [55,60,190,191].

Олімпійські ідеї набули значного поширення у середовищі української західної діаспори. Її діячі докладали значних зусиль для того, щоб українська команда могла би бути репрезентованою на Олімпійських іграх.

Поява у 1952 році на Іграх Олімпіади у Хельсінкі радянської команди загострила олімпійські домагання українців діаспори, які ставили слушне запитання: чому спортсмени нової олімпійської держави не виступають під прапорами своїх республік? Чимало зарубіжних українських організацій – “Смолоскип”, “Світовий конгрес вільних українців”, “Комітет українців Канади”, “Спілка української молоді”, УСЦАК, тощо, – поставили собі за мету відстоювати національні інтереси України в олімпійському русі. У світовій пресі вони публікували різноманітні листи й звернення, організували прес-конференції, проводили різноманітні акції під час чергових Олімпійських ігор [23,60].

Участь у найбільших спортивних змаганнях, на які спрямована увага усього світу, самотійною делегацією мала би величезне політичне значення і сприяла б визнанню України світовим співтовариством.

Визначною подією стало створення в 1956 році напередодні Ігор у Мельбурні на основі Українського світового комітету для справ спорту Українського олімпійського комітету (УОК) на кордоні, який очолив доктор Володимир Білінський з Австралії (з 1967 року комітетом керував Б. Шебунчак). Ця організація проводила активну діяльність, домагаючись участі України в Олімпійських іграх самостійною командою. УОК інформував національні олімпійські комітети і спортивні організації різних країн про склад спортивних команд СРСР, вів переговори з МОКом [55,170, 187].

Внаслідок цілеспрямованої діяльності Комітету на основі щотижневих засідань МОКу було порушено українське питання. На Сесії у Мельбурні в 1956 році тодішній Президент Івонні Брендедж за підтримки делегатів Англії, США, Бельгії, Швейцарії, Бразилії, Греції, Нігерії, Австралії, Італії зробив офіційну заяву, що Україна як член Організації Об'єднаних Націй має повне право брати участь самостійною командою в Олімпійських іграх. Але для цього їй потрібно утворити власний Національний олімпійський комітет і залагодити усі формальності відповідно до статуту НОК. Визнати ж УОК за кордоном МОК відмовився з тієї причини, що він не представляв інтереси певної країни, не був розташованим на її території, і відповідно не визначеними були межі його юрисдикції. Однак МОК надіслав листа до ОК СРСР, в якому зазначалося про можливість створення олімпійського комітету в УРСР і самостійну участь українських спортсменів в олімпійському русі. Відповідь Голови ОК СРСР К. Адріанова була категоричною: олімпійським рухом у Радянському Союзі керує ОК СРСР, і його юрисдикція поширюється на всю територію країни, а так званий Український олімпійський комітет не має права виступати від імені України та українських спортсменів. У відповідь на це Виконком МОК визнав, що проблема про допуск самостійної команди УРСР має політичний характер, а Олімпійська хартія забороняє зловживання спортом заради досягнення політичних цілей.

Українська західна діаспора не полишила боротьби за здобуття незалежності українського спорту. Довкола різних питань, що проводилися під час Ігор Олімпіад 1972 – 1984 років,

гуртувалися практично всі структури зарубіжного українства.

Зауважимо, що Мюнхен був чи не найважливішим українським політичним та культурним центром у Західній Європі. У 1945 році тут було створено Раду фізичної культури і спорту, діяло „Українське видавництво”. Тому саме тут під час Ігор XX Олімпіади вперше було проведено організовані акції протесту проти участі українських спортсменів у міжнародних змаганнях у складі збірної команди СРСР. Зокрема, у прес-центрах розповсюджувалися інформаційні та агітаційні матеріали, серед спортсменів поширювалися листівки із закликом не повертатися до Радянського Союзу після завершення змагань [196].

Ігри XXI Олімпіади було проведено у Монреалі. До цієї події українські організації за кордоном ретельно готувалися. Було зібрано кошти на видання просвітницької й пропагандистської літератури та придбання квитків на олімпійські змагання для студентів і членів Українського олімпійського комітету.

18 липня 1976 року видавництво “Свобода” видало спеціальний двомовний випуск свого тижневика “The Ukrainian Weekly”, в якому було вміщено матеріали Українського олімпійського комітету. Також УОК у співпраці зі Світовим конгресом вільних українців, Українським центральним інформаційним бюро та інформаційною службою “Смолоסקип” було видано брошуру англійською та французькою мовами “Українська Олімпійська Дружина”. Ці видання поширювалися серед журналістів на Іграх 1976 року, а також серед членів Міжнародного олімпійського комітету [196].

Також під час спортивних змагань було організовано чимало різних акцій. Зокрема, 19 липня 1976 під час футбольного матчу команд СРСР і Канади група молоді у вишитих сорочках створила великий живий напис “Свобода Україні”, який було видно з різних місць олімпійського стадіону. Вони також мали великий синьо-жовтий прапор з написом “Україна”. Під час матчу ця група скандувала: “Україна, Україна”. Після змагань біля стадіону групи хлопців і дівчат співали українські пісні і роздавали інформаційну літературу. Інша група очікувала на футболістів-українців, яким було вручено українські олімпійські

визначено з гризубом. У Монреалі українськими спортивними працівниками було організовано мітинги протесту проти „імперіалізму у спорті“ [196].

29 липня 1976 року напередодні закриття Ігор у готелі Шератон відбулася прес-конференція Українського олімпійського комітету. Головною темою конференції було питання самостійної участі команди України в олімпійських іграх. На цьому заході були присутні чимало журналістів з різних країн світу. УОК представляли його керівники Я. Пришляк, речник А. Фединський та А. Семотюк, а також Р. Сербин. На завершення прес-конференції Фединський проголосив англійською мовою заяву УОК:

„Головною причиною існування Українського Олімпійського Комітету і силою, яка спонукає нашу працю, є переконання, що Україна має моральне і політичне право на повноцінну участь в Олімпійських Ігрищах, це право гарантоване статутами і принципами Олімпійського Руху.

Генерішня дійсність є така, що Україна – 50-мільйонова держава член ООН, ЮНЕСКО й інших міжнародних організацій, є членом Радянського Союзу, конституція якої гарантує українці право на окрему спортову участь і забезпечує й право на відокремлення від „добровільного об'єднання суверенних і республіканських республік“ – їй не дано права брати участі в Олімпіаді, а її атлети можуть змагатися лише як члени команди СРСР“.

„Видання нашого Комітету – пригадати світові Олімпійські принципи, які є потоптані через виключення України з Ігрищ“.. (196 с. 65)

Щаприкінці журналістів було ознайомлено з результатами виступів українських спортсменів, які входили до складу команди СРСР на Іграх ХХІ Олімпіади.

Зуважимо, що одним з найяскравіших виявів цієї боротьби було проведення альтернативних до Ігор Олімпіад національних спортивних змагань – Вільних Олімпіад. Замовлялося, що змагання Вільної Олімпіади будуть проводитися кожні чотири роки, до того часу, поки Україна та інші народи СРСР зможуть виступати самостійною командою на олімпійських іграх [187].

4 – 6 липня 1980 року у Канаді відбулися ігри Вільної Олімпіади. Ці ігри були своєрідним протестом українських та прибалтійських західних емігрантів проти Ігор XXII Олімпіади, що проходили у Москві. Основною метою Вільної Олімпіади було маніфестувати бажання України та інших народів СРСР виступати на світових Олімпійських іграх самостійними національними командами під своїм власним прапором, і одночасно давати змогу молоді цих народів брати участь у таких змаганнях з виховною метою. Проект Вільної Олімпіади було схвалено у 1980 році усіма українськими суспільно-громадськими центрами. Українську участь координувала УСЦАК, діячі якої були в Управі Вільної Олімпіади на головних посадах. Організацією змагань займався Український Олімпійський Комітет (УОК), до складу якого входили представники УСЦАК, СУМу, Пласту, ОДУМу та інших товариств, клубів та суспільно-громадських організацій. Координатором УОК був Олександр Желтвай. У змаганнях взяло участь понад 300 спортсменів. Визначалися переможці у легкій атлетиці, копаному м'ячі (футболі), відбиванці (волейболі), кошівці (баскетболі), стрільбі. Збірна команда України, яка була найчисельнішою на іграх I Вільної Олімпіади, в загальному підсумку здобула 11 золотих, 9 срібних і 8 бронзових медалей і в неофіційному командному заліку посіла друге місце після команди латвійців [187]. Матеріали про Вільну Олімпіаду було розміщено у канадських газетах, на радіо і телебаченні.

Ігри II Вільної Олімпіади відбувалися 5 – 7 липня 1984 року також у Канаді. У складі УОК працювали Я. Фенін – координатор, М. Шепетик, Б. Сушко, П. Кардаш та ін. До цих ігор було створено Міжнародний Олімпійський Комітет, у складі якого працювали Б. Сушко (українець) – голова і координатор легкоатлетичної програми, Л. Сапокінас (литовець) – голова змагань з баскетболу, І. Креем (естонка) – голова змагань з плавання, Ю. Гумілович (українець) – голова волейбольного турніру, Б. Савікас (литовець) – голова стрілецьких змагань, С. Габа (українець) – голова футбольного турніру, І. Чума (українець) – голова змагань з тенісу, Я. Мельник (українець) – голова змагань з хокею. Українці

добули на цих змаганнях 6 золотих, 5 срібних і 1 бронзову медаль. [187]

У 1988 році з нагоди святкування тисячоліття хрещення Русі-України у Філадельфії відбулася Українська Олімпіада, яку організували УСЦАК, Спортивний Осередок “Тризуб” та Український Освітньо-Культурний Центр у Філадельфії [187].

Боротьба української діаспори за самостійне спортивне представництво у світі за надзвичайно складних політичних умов свідчить про розуміння ними ролі спорту у відновленні української державності.

2.3. Роль друкованих засобів масової інформації України у період утворення НОК наприкінці 80-х – на початку 90-х років ХХ століття

Засоби масової інформації (ЗМІ) – це складна, швидкозмінювана, динамічна система, що охоплює періодичні друковані видання, радіомовлення, телебачення, кіно, інформаційні агентства, інші форми періодичного поширення суспільної інформації. Згідно з законодавством України, друкованими засобами масової інформації є періодичні друковані видання (преса): газети, журнали, бюлетені, разові видання з визначеним тиражем. Засоби масової інформації є інструментом, що забезпечує зв'язок між людьми. Основне призначення ЗМІ – безперервно відображати суспільне життя у всіх його діалектичних зв'язках і взаємозалежностях, суперечностях і конфліктах, впливати на формування громадської думки. ЗМІ – складова системи соціального управління суспільством. Система ЗМІ виступає як соціолого-психологічна система взаємодії, спілкування, взаємин людей у процесі інформаційного обміну. ЗМІ сприяють солідарності,гуртованості суспільства, служать одним із засобів соціалізації, допомагають самопізнанню та обміну культурно-духовним досвідом між людьми.

Отже, система ЗМІ – це засіб здійснення єдиного процесу поширення ідей, вчень, теорій, суспільно значущої

інформації, виховання соціально-громадянських, національно-духовних почуттів, звичок, спонук, намірів тощо. Звідси впливає теза, що ЗМІ є четвертою владою [73].

У вісімдесятих роках ХХ ст. серед друкованих спеціалізованих спортивних ЗМІ на Україні, що були орієнтованими на масового читача, можна виділити такі загальносоюзні та республіканські видання: газета “Советский спорт” – орган Всесоюзного комітету у справах фізичної культури і спорту при Раді Міністрів СРСР і ВЦСПС; “Спортивна газета” – орган комітету у справах фізичної культури і спорту при Раді Міністрів УРСР, спортивний журнал “Старт”. Окрім цього, у більшості неспеціалізованих видань існували спортивні сторінки чи додатки.

З початком перебудови та демократичних реформ у Радянському Союзі зросла роль засобів масової інформації. У ЗМІ робилися спроби подати об’єктивний погляд на проблеми тогочасного суспільства, зокрема спортивної галузі, друкувалися погляди, що не співпадали з офіційною державною позицією, зменшився потік пропагандистської інформації. Звичайно, загальносоюзне видання “Советский спорт” відзначалося більш стриманою позицією, оскільки це був друкований орган організації, що керувала спортом у всьому СРСР.

Однією з найактуальніших тем у радянській спортивній пресі наприкінці 80-х років було питання реформування управління олімпійським рухом у СРСР. Публікації на цю тематику можна виокремити у групи:

- офіційна інформація керівних організацій у сфері олімпійського руху;
- інтерв’ю з керівниками спортивних організацій різного рівня;
- роздуми, пропозиції громадських діячів, які займали активну позицію щодо зазначеної проблеми;
- аналітичні статті журналістів;
- добірки листів читачів із зазначеної тематики.

Ще з 60-х років, найчастіше напередодні або під час Ігор Олімпіад до редакції “Спортивної газети”, надходили поодинокі листи з вимогами самостійної участі української команди в

Олімпійських іграх. Зазвичай це були занадто емоційні листи, в яких спортивна тема переходила у політичну площину і думки авторів не обґрунтовувались. Найчастіше такі послання не було відкрито або ж вказувався псевдонім, не було й зворотної адреси. Зрозуміло, що в той час тих, хто піднімав таку тему, не можна звинуватити у націоналізмі.

Після початку демократичних реформ у Радянському Союзі до редакції газети почали надходити листи, в яких вже було зроблено спробу аргументовано довести необхідність участі спортсменів з України на Олімпійських іграх окремою командою. При цьому вказувалися справжні імена та адреси. Друкувати такі листи у “Спортивній газеті” почали приблизно з 1988 року. Дещо згодом почали друкувати і коментарі до цих листів. З кінця 1989 року проблему утворення НОКу України було внесено на публічну дискусію [126].

В окремих республіках СРСР наприкінці 80-х років розгорнулася гостра полеміка щодо необхідності створення незалежних олімпійських комітетів.

Як зазначалося у підрозділі 1.2.3., 19 листопада 1988 року було проголошено про відновлення роботи НОКу Латвії, 11 грудня 1988 року – Литви, 14 січня 1989 року – Естонії. Події у Прибалтиці почали активно обговорюватися у радянській пресі. З боку прихильників і опонентів утворення незалежних НОКів наводилися аргументовані думки на шпальтах газет.

Розуміючи необхідність перемін, ОК СРСР 10 травня 1989 року в “Советском спорте” було опубліковано проект нового Статуту Олімпійського комітету СРСР [104]. Новий статут передбачав сприяння розвитку олімпійського руху на місцях. Планувалося також створити Олімпійські ради в республіках, метою діяльності яких було б поширення олімпійських ідей у республіці. Проект цього статуту критикувався республіками, оскільки у ньому нічого не говорилося про розширення їх повноважень в ОК СРСР щодо управління олімпійським рухом в країні. Не враховувалося також бажання республік розвивати олімпійський рух самостійно. У ст. 2 Проекту статуту зазначалося: “Юрисдикція і повноваження ОК СРСР, як єдиновизнаного МОКом, поширюються на усю територію СРСР”.

У статті Г. Абрамяна, що надрукована у “Спортивній газеті” за 6 липня 1989 року [1], порушується питання про розподіл повноважень між Держкомспортом СРСР і ОК СРСР. До цього часу ОК СРСР був структурним підрозділом Держкомспорту СРСР, але в кінці 80-х років починаються розмови про необхідність роз’єднання цих двох організацій.

Чи не найпершою публікацією, у якій порушувалася проблема самостійності українського спорту, була стаття Бобка Євгена “Чому Україна не бере участі в Олімпійських іграх?” надрукована у спеціальному випуску газети “Ленінська молодь” – “Львів спортивний” 6 вересня 1989 року [10]. У статті піднімаються проблеми централізації спорту вищих досягнень у Радянському Союзі, виступів спортсменів СРСР на міжнародних змаганнях у складі радянської національної команди, хоча радянської нації не існувало. Посилаючись на логіку міжнародні традиції, автор говорить про необхідність створення республіканських Олімпійських комітетів і виступів спортсменів республік на міжнародній арені окремими командами. Автор переносить питання у політичну площину, вважаючи, що неможливість самостійної участі України в олімпійському русі обумовлена імперською політикою СРСР.

Спортсмени союзного значення залишали свої республіки, внаслідок чого, на думку автора, забували рідну мову і коріння з якого вирости. Отож, Євген Бобко гостро порушує питання мови у спорті. Він говорить про національне відродження, складовою якого має бути відродження українського спорту.

Зауважимо, що Євген Бобко пропонував Україні, як рівноправному члену ЮНЕСКО і ООН звернутися до МОК з проханням про визнання її як олімпійської країни; провести якомога скоріше чемпіонат України і розіграш Кубка України з футболу, вступити у ФІФА та УЄФА; стати членом міжнародних спортивних федерацій; розпочати відродження масового фізкультурно-спортивного руху в Україні.

Редакція газети “Львів спортивний” винесла це питання на обговорення, яке знайшло своє продовження на сторінка “Спортивної газети”. До редакції останньої один із львів’ян переслав примірник “Львова спортивного”.

У “Спортивній газеті” за 12 жовтня 1989 року [121] обговорюється позиція голови Держкомспорту СРСР М. Русака щодо утворення НОКів у республіках. Він посилається на принципи МОКУ і МСФ: одна країна – один НОК, одна федерація з виду спорту. СРСР – одна країна, яка вже має виступити Олімпійський комітет, тому говорити про визнання республіканських НОКів МОКом не доцільно. З іншого боку республіканські НОКи все ж могли б утворитися з метою залучення населення до занять масовим спортом і фізичною культурою та підготовки резерву до олімпійської збірної команди СРСР.

Позиція керівних спортивних організацій республіки обговорюється у Проекті Концепції розвитку фізичної культури і народного спорту в Українській РСР [62]: “...З метою чіткої координації роботи створити Олімпійський Комітет республіки. Товариш на нього функції спорту найвищих досягнень, підготовку спортсменів до всесоюзних змагань”. Отже, згідно з новою концепцією планувалося утворити ОК республіки, метою діяльності якого була б координація підготовки спортсменів найвищого класу. Однак про участь цих спортсменів під егідою ОК України у міжнародних змаганнях нічого не було зазначено. Невстановлена структура повинна була стати підрозділом ОК СРСР.

Проблема самостійності українського спорту знайшла відгук у листах читачів “Спортивної газети”. До редакції надходило чимало листів на підтримку ідеї незалежності українського спорту. Читачі пропонували провести референдум з питання самостійної участі українських спортсменів на Олімпійських іграх; вказуючи на приклад прибалтійських республік та Грузії, обурювалися з того приводу, що Україна “іде задніх”; вимагали організації чемпіонату України з футболу.

У боротьбі за утворення Національного олімпійського комітету України активною була позиція директора Львівської ДЮСШ-9 Степана Родака. Він критикує концепцію розвитку фізичної культури і народного спорту в Українській РСР та наміри створити “бутафорський” НОК. С. Родак у статті “На компроміси не погоджуюся” [135] виступає проти створення

НОК УРСР як підрозділу ОК СРСР. З правових позицій він стверджує, що перешкод щодо самостійної участі спортсменів України в Олімпійських іграх немає. Перепонами автор визнає відсутність в Україні п'яти федерацій з видів спорту, які були б членами міжнародних федерацій, і те, що МОК визнає юрисдикцію ОК СРСР над територією УРСР. Степан Родак виступає проти централізованого управління спортом у Радянському Союзі, непропорційного розподілу валютних надходжень до ОК СРСР, монополії Держкомспорту СРСР, напівзаходів щодо формування НОК України. В кінці статті автор закликає перетворити ОК СРСР на асоціацію національних олімпійських комітетів СРСР [135].

Республіканське спортивне керівництво розуміло необхідність змін, але їх позиція була стриманішою. Намагаючись знайти компромісне рішення, заступник голови Держкомспорту УРСР олімпійський чемпіон Валерій Борзов в інтерв'ю “Молоді України” 12 грудня 1989 року пропонував, щоб Український олімпійський комітет став частиною ОК СРСР. Тобто Українська РСР виступала б на Олімпійських іграх під своїм прапором, але у складі єдиної всесоюзної команди.

15 лютого 1990 року у Грузії було вирішено проводити національний чемпіонат країни з футболу. Це рішення спричинило до більш настійливих вимог щодо самостійності українського спорту взагалі і футболу зокрема з боку дописувачів “Спортивної газети”.

Надзвичайно велику увагу привернула до себе публікація 22 березня 1990 року у “Спортивній газеті” Проекту Статуту Олімпійського Комітету України (ОКУ) [147].

Статут містив чотири розділи: Основні положення; Склад Олімпійського Комітету України; Керівні органи; Права і обов'язки членів Олімпійського Комітету України. У першому розділі було визначено такі завдання діяльності ОКУ: пропагувати олімпійські ідеали; підтримувати українських спортсменів; залучати населення до занять фізичною культурою і спортом; відроджувати масовий спорт; зміцнювати авторитет українських спортсменів на міжнародній арені; проводити “Олімпійський день України”; захищати права спортсменів і тренерів; співробітничати з іншими державними організаціями з

метою підготовки спортсменів; боротися проти допінгів і повернення ідей олімпізму; створити Олімпійську академію України; сприяти Держкомспорту у проведенні Спартакіад народів СРСР; репрезентувати і захищати український спортивний рух в ОК СРСР; сприяти підготовці і справедливому відбору українських спортсменів до складу олімпійської збірної команди СРСР.

Керівними органами ОКУ повинні бути Генеральна конференція і Бюро ОКУ. Президент ОКУ мав повноваження представляти інтереси українського спорту в ОК СРСР [147].

На сторінках “Спортивної газети” було відкрито рубрику “Обговорення Статуту ОКУ”, в якій всі охочі могли висловитися щодо цього питання. Вела цю рубрику Людмила Радченко.

У межах обговорення проблеми утворення НОК України на сторінках “Спортивної газети” 7-го квітня 1990 року було зроблено спробу оцінити досвід прибалтів у намаганнях вийти на міжнародну спортивну арену. Адже у республіках Прибалтики НОКи було утворено ще в кінці 1988 – на початку 1989 рр. У цій статті згадувалося про невдалі спроби домогтися визнання своїх олімпійських комітетів з боку МОК.

17 квітня 1990 року на сторінках “Спортивної газети” у межах обговорення проекту Статуту Олімпійського Комітету України було опубліковано листи із зауваженнями, пропозиціями, думками читачів. Це питання викликало досить велику активність серед громадськості. У більшості листів читачі виступали з критикою запропонованого статуту і взагалі проти утворення ОКУ у такому варіанті. Дописувачі відповідалися, що такий комітет, якщо він не має на меті репрезентацію українського спорту на Олімпійських іграх взагалі не потрібен; що це чергова бюрократична установа, яка не буде виконувати справжніх функцій НОКУ; висувалися також пропозиції назвати ОКУ Національним олімпійським комітетом України [122].

У значній частині листів були вимоги самостійного виходу на міжнародний рівень українського футболу, поряд зі вступом в МОК – вступ у ФІФА та УЄФА, проведенням національного чемпіонату. Отже, одним з основних чинників підтримки ідеї незалежності українського спорту і виходу його

на міжнародний рівень були успіхи українських футболістів та величезна популярність цього виду спорту в Україні.

19 квітня 1990 року новим головою ОК СРСР було обрано В.Г. Смірнова, керівника Держкомспорту СРСР. В ОК СРСР планували восени 1990 року прийняти новий статут. Відповідаючи на твердження, що УРСР є членом ООН та інших міжнародних організацій і тому має повне право бути членом МОК, президент ОК СРСР В.Г. Смірнов в інтерв'ю "Спортивній газеті" сказав, що членство в одній міжнародній організації, не гарантує автоматичного прийому до інших міжнародних організацій. Натомість В.Г. Смірнов закликав утворити республіканські НОКи з метою поширення олімпійських ідей, розвитку масового спорту та підготовки резерву до збірної команди Радянського Союзу [96].

На шпальтах газет більшість дописувачів виступали із закликами про утворення власного НОКу якомога швидше, але існувала й інша думка. До цієї групи найчастіше належали керівники спорту та функціонери, які усвідомлювали необхідність змін. Але вони пропонували піти еволюційним шляхом до здобуття самостійності українського спорту.

Після здобуття київським "Динамо" Кубка СРСР у 1990 році на адресу редакції "Спортивної газети" надійшло багато листів, у яких наголошувалося про необхідність здобуття незалежності українського футболу, вступу у ФІФА, участі збірної України у Чемпіонатах Європи та світу. Поряд з цим дописувачі закликали утворити НОК України і взяти участь у Олімпійських іграх самостійною командою.

Отже, читачі проявляли активну участь в обговоренні статуту ОКУ. До редакції було надіслано два альтернативні статuti: один із Сімферополя, інший від незалежної ініціативної групи у складі В. Сікача, В. Кудька, В. Шутого. Але ці статuti не було доведено до громадськості, у зв'язку із запереченнями юристів, оскільки альтернативні статuti могли висувати лише юридичні організації. Окремі положення цих статутів (про розвиток спорту інвалідів, про кодекс прав спортсмена і тренера) було використано при редагуванні проекту статуту ОКУ. Серед інших пропозицій найчастіше лунали такі: додати до назви ОКУ слово "національний", робочою мовою ОКУ визнати українську.

Поступово до обговорення починають долучатися і керівники республіканських спортивних федерацій. Серед них й Масвський член президії федерації легкої атлетики. Він наполягає на необхідності незалежності НОК від держави, оскільки у СРСР олімпійський комітет неформально підпорядковувався Держкомспорту, ЦК КПРС і Раді Міністрів [124].

Літом 1990 року, незважаючи на заплановану активну діяльність щодо створення ОКУ, у республіканській пресі питання про Олімпійський комітет не порушувалося.

Видатною подією у боротьбі за досягнення самостійності України стало прийняття Верховною Радою УРСР 16 липня 1990 року Декларації про державний суверенітет України.

Степан Родак 16 жовтня 1990 року у “Спортивній газеті”, посилаючись на Декларацію про державний суверенітет України, висловлює думку, що з прийняттям цього документу українці мають повне право на формування і визнання власного НОКу [133].

Нарешті, 1 листопада 1990 року в “Спортивній газеті” було вміщено інтерв'ю з В. Борзовим, новим головою Міністерства у справах молоді, фізичної культури та спорту УРСР, в якому він висловив свої більш помірковані погляди на проблему формування олімпійського комітету України [14].

13 грудня 1990 року у статті, надрукованій у “Спортивній газеті”, Президент ОК СРСР В. Смірнов, підтримуючи проголошення НОКів у республіках СРСР, закликав спортсменів виступати на офіційних змаганнях одною несвоєюзною командою. Також він схвально поставився до суміщення посад президентів НОКів та голів Міністерств молоді та спорту [58].

Таким чином, вважаємо, що українська преса в кінці 80-х та на початку 90-х відіграла важливу роль у становленні самостійного українського спорту. На шпальтах газет під час обговорення, дискусій, пропозицій, побажань визрівала ідея утворення незалежного Олімпійського комітету України.

2.4. Вплив процесів національного відродження в Україні наприкінці 80-х – початку 90-х років XX століття на формування національних олімпійських структур

Прихід до влади в 1985 році М. Горбачова відкрив період так званої “перебудови”. Демократичні реформи, започатковані у СРСР, привели до активізації національних рухів. В усіх сферах суспільного життя робилися спроби оновлення. Найбільшою силою в УРСР, що об’єднала навколо себе патріотично налаштовані сили, був Народний Рух України за перебудову.

Народний Рух як масова громадсько-політична організація було створено у вересні 1989 року з ініціативи інтелігенції. Рух проголосив метою своєї діяльності побудову в Україні демократичного і гуманного суспільства та створення суверенної Української держави. Рух став впливати на громадсько-політичне життя, зробив багато для демократизації суспільства.

Хвиля національного відродження не оминула й спортивну сферу. На зборах працівників ДЮСШ, профспілкових спортивних товариств обговорювалися проблеми галузі, лунали заклики до об’єднання задля їх вирішення. Зросла активність дописувачів “Спортивної газети”. При цьому спостерігалася тенденція переходу від виключно інформаційних повідомлень до листів-роздумів, листів-пропозицій, спрямованих на зміни у спортивному і фізкультурному русі.

Тренери та спортсмени також не стояли осторонь процесів, що відбувалися у країні. 19 квітня 1990 року у “Спортивній газеті” було надруковано “Звернення до спортивних фахівців, спортсменів, аматорів, шанувальників спорту України”. У ньому провідні спортсмени, тренери Львівщини закликали вжити конкретних заходів для виходу з кризи спортивного життя в Україні. У зверненні зазначалося: “Національне відродження покликало до життя і зробило актуальною ідею державності України, її суверенітету. На

вустах у всіх свідомих громадян бажання бачити українські команди на спортивних заходах найвищого рангу, а Україну – повноправним суб'єктом і міжнародного спортивного права". Тренери, спортсмени, серед яких олімпійський чемпіон П. Король та призер Ігор Олімпіад М. Слівінський., закликали створити незалежну громадську організацію – Українську спортивну асоціацію (УСА), основним завданням якої повинно було стати пробудження і активізація громадської думки, ініціативи, практичної діяльності фахівців, спортсменів, вчителів, шанувальників спорту у розв'язанні назрілих проблем перебування і національного відродження.

12 березня 1990 у Львові було засновано підготовчий комітет з проведення установчих зборів Української спортивної асоціації. В інтерв'ю з Мирославом Герциком [96] обговорювалися напрямки діяльності Асоціації. Завданнями цієї організації були: реформування українського спорту, його організації, гуманізація спортивної діяльності, утвердження ідеї олімпізму, активізація масового спорту. Окремим завданням було домогтися репрезентації українського спорту в міжнародних спортивних організаціях, участі збірних команд України у міжнародних змаганнях, Олімпійських іграх зокрема.

Мирослав Герцик висловив свою позицію щодо проекту створення Олімпійського Комітету України. На його думку, цей проект "вже не викликає ентузіазму", оскільки є напівзаходом.

26 травня 1990 року відбулися установчі збори Львівської організації УСА. На них були присутніми загалом близько 180 учасників та гостей з Івано-Франківської, Тернопільської областей, м. Києва, Литви. Головою Львівської організації УСА було обрано народного депутата УРСР Прокопа Кендзьора, його заступниками – директора львівської ДЮСШ № 9 Степана Родака та спортивного функціонера Анатолія Салюка.

Зауважимо, що поряд із завданнями відродження спорту в республіці у програмі діяльності багатьох громадських організацій в цей період стояло питання про здобуття незалежності українського спорту і його вихід на міжнародну арену.

16 липня 1990 року відбулася подія, яка визначила

можливість самостійної участі України у міжнародній діяльності: Верховною Радою було прийнято “Декларацію про державний суверенітет України”. Цей документ визначав позиції республіки при укладанні міжнародних угод. У Десятому розділі Декларації “Міжнародні відносини” проголошувалося: Українська РСР як суб’єкт міжнародного права здійснює безпосередні зносини з іншими державами, укладає з ними договори, обмінюється дипломатичними, консульськими, торгівельними представництвами, бере участь у діяльності міжнародних організацій в обсязі, необхідному для ефективного забезпечення національних інтересів республіки у політичній, економічній, екологічній, інформаційній, науковій, технічній, культурній і спортивній сферах.” [197]

21 липня 1990 року відбувся установчий з’їзд Кооперативно-профспілкового фізкультурно-спортивного товариства (КПФСТ) “Колос”. Було прийнято постанову про створення КПФСТ “Колос” як самостійну громадську організацію. Головою товариства було обрано А. Усенка. З’їзд ухвалив таку заяву:

“Виявляючи волю переважної більшості сільських фізкультурників і спортсменів, ми висловлюємо повну підтримку Верховній раді України та вдячність народним депутатам з приводу прийняття ними “Декларації про державний суверенітет України” делегати з’їзду:

1. Виявляють готовність докласти зусилля до практичного втілення в життя положень Декларації про державний суверенітет у галузі спорту.
2. Вимагають від керівних спортивних організацій України та інших зацікавлених організацій негайно здійснити ряд заходів щодо утвердження спортивного суверенітету України: а) розпочати створення незалежних спортивних Федерацій України, домагаючись їхнього входження до міжнародних спортивних федерацій та інших міжнародних організацій; б) заснувати Національний Олімпійський комітет України з повним передбаченим Олімпійською хартією, обсягом функцій; в) розпочати переговори з ОК СРСР, Міжнародним Олімпійським комітетом та

МСФ про механізм самостійного виходу спортсменів України на міжнародну спортивну арену; г) розпочати практичну роботу з підготовки провідних спортсменів України до Олімпійських ігор.

3. Звертаються до Верховної Ради України з проханням затвердити в структурі уряду України функціонування Державного комітету України по фізичній культурі і спорту, зважаючи на складність завдань, які стоять перед спортом в умовах здобуття Україною суверенітету, та на обсяг спортивно-оздоровчої роботи з населенням, яку належить здійснити.
4. Закликають всіх прихильників фізичної культури і спорту всемірно сприяти розвиткові масового справді народного спорту, перетворенню його на складову і невід'ємну частину національної культури українського народу.

Народним Рухом України також було спрямовано зусилля на боротьбу за самостійність українського спорту. При цій організації було створено підрозділ, що проводив роботу, пов'язану з досягненням незалежної участі України в олімпійському русі та представництва її команди на Олімпійських іграх. Називався він “Українська Національна Олімпійська Комісія Руху”. Головою її був Валерій Шутий.

Розповідаючи про себе в інтерв'ю “Спортивній газеті” 30 травня 1991 року, В. Шутий повідомив, що народився 1963 року у Києві в родині робітників. З дитинства активно займався різними видами спорту: легкою атлетикою, велоспортом. Пізніше захопився бобслеєм, виконав норматив майстра спорту, потрапив до збірної команди України, згодом став головою Федерації санного спорту України.

16 жовтня 1990 року у “Спортивній газеті” було опубліковано його “Петицію до Верховної Ради УРСР, Комітету у справах молоді, фізичної культури і спорту”. У своєму зверненні голова Олімпійської комісії Народного Руху Валерій Шутий заявив, що Україна як член ООН, як країна, яка мала свій Національний олімпійський комітет у 1918 році й була представлена на Іграх VII Олімпіади в Антверпені, після проголошення “Декларації про державний суверенітет” повинна

відновити діяльність власного НОКу і домогтися його визнання МОКом. Варто зауважити, що факт існування олімпійського комітету на Україні у 1918 році не доведено [165].

13 жовтня 1990 року у своїй заяві Валерій Шутий повідомив, що 9 – 10 жовтня того ж року на теренах України відновив свою діяльність Український національний олімпійський комітет, який було засновано у 1918 році. Свою діяльність УНОК мав намір спрямовувати на виконання принципів та ідеалів олімпійського руху, відповідно до положень Олімпійської хартії, поширюючи міжнародний, міжнаціональний обмін духовними багатствами, цінностями національної культури під знаком ідей та принципів олімпізму. Було розроблено статут і символіку УНОК (рис.2.1.). Девіз його був такий: “Олімпійський спокій – світу”.

Рис.2.1. Емблема Українського національного олімпійського комітету

Відновлення діяльності УНОК у своїй заяві вітали яхтсмени України, які брали участь у Всесоюзних змаганнях серед міжвідомчих центрів олімпійської підготовки, що проходили у жовтні 1990 року в м. Сочі.

До Міжнародного олімпійського комітету було відіслано листа, в якому висловлювалася надія, що Україна у найближчому майбутньому зможе стати членом цієї організації, а українські спортсмени виступатимуть на Олімпійських іграх самостійною командою.

Вважаємо, що хвиля національного відродження, яка охопила Україну в другій половині 80-х на початку 90-х років ХХ ст., сприяла утвердженню в суспільстві ідеї самостійності українського спорту.

ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОГО ОЛІМПІЙСЬКОГО КОМІТЕТУ УКРАЇНИ (1990 – 2004 РОКИ)

У результаті понад піввікової боротьби за незалежність олімпійського спорту в Україні було створено Національний олімпійський комітет. У перші чотирнадцять років діяльності цієї організації довелося вирішити чимало складних і важливих завдань: організувати свою діяльність, домогтися міжнародного визнання, забезпечити виступ на Олімпійських іграх тощо. Результати дослідження окремих напрямків діяльності НОК України наведено нижче.

3.1. Особливості проведення Асамблеї засновників Національного олімпійського комітету України

В кінці 80-х років ХХ ст. в Україні сформувалися передумови утворення НОК і необхідність цієї події здебільшого позитивно в сприймалась українською громадськістю.

Конференцію засновників Олімпійського комітету України було вирішено скликати у червні 1990 року. У “Спортивній газеті” 26 травня 1990 року було опубліковано форми представництва делегатів та склад підготовчої комісії з проведення конференції засновників ОКУ [129]. Але літом 1990 року запланована конференція щодо створення Національного олімпійського комітету України не відбулася.

1 листопада 1990 року у “Спортивній газеті” [14] було опубліковано велику статтю В. Борзова, нового голови Міністерства у справах молоді, фізичної культури та спорту УРСР, який повідомив, що запланована на літо установча конференція НОКу не відбулася у зв’язку з реорганізацією Держкомспорту. Але, на його думку, цей час не було витрачено даремно.

Валерій Борзов займав більш помірковану позицію щодо утворення НОК України. У статті він пояснював, що не можна терміново утворювати НОК, не підготувавши базу для нього. Існуючий комітет був би відірваним від тогочасної системи спорту в РСР та нежиттєздатним. Адже в той час не було врегульовано та визначено багато положень, що формують систему спорту.

Насамперед потрібно було створити сильні національні федерації, а для цього спочатку розробити положення про громадсько-державну федерацію. Хоча у СРСР, а відповідно і в республіках, було створено федерації з видів спорту, вони не були самостійними громадськими організаціями, як це передбачається у міжнародній практиці, оскільки фінансувалися через Держкомспорт. А сильні та дієві федерації були необхідними для участі у міжнародних змаганнях і визнання НОКу.

В. Борзов вважав, що перш ніж утворювати НОК, потрібно розбудувати в Україні систему управління спортом. Для цього необхідно було врегулювати правові відносини у спорті вищих досягнень (шляхи розподілу валютних надходжень; соціальний захист спортсменів; стосунки між спортсменом і федерацією, спортсменом і тренером, тощо).

Досить велике значення Борзов надавав підбору кваліфікованих кадрів для управління структурами спорту в Україні. Йому вдалося згуртувати навколо себе найкращих фахівців галузі. Ним було проведено роботу з підготовки створення Олімпійської академії України.

В. Борзов також спрямував свої зусилля на налагодження міжнародних спортивних зв'язків. Цьому сприяв його неабиякий авторитет у світі як видатного спортсмена. Проводились складні переговори з МОКом, але ситуація ускладнювалася тим, що Україна тоді ще не була незалежною державою.

Отже, В.П. Борзов заклав основи системи управління, доклав зусиль до формування відповідних структур спортивної галузі України.

Проведення Асамблеї засновників НОК України було заплановано на грудень 1990 року. До установчої конференції НОК України було створено Підготовчий комітет. До його складу увійшли В.П. Борзов (голова), В.В. Барабаш (заступник голови), В.П. Безсмертний (секретар), І.П. Донцов, В.К. Гаврилко, І.Ф. Ємчук, С.К. Фомін. Усього відбулося три засідання Підготовчого комітету (27 листопада, 19 і 21 грудня 1990 р.) з проведення Асамблеї засновників НОК України, на яких було розроблено норми представництва на Асамблею засновників, проекти складу робочих органів Асамблеї, порядку

дешнього, Статуту НОК, складу НОК України [148].

Ретельно готувалися до Асамблеї засновників НОК України у західному регіоні. У Львові було створено групу для роботи зі створення НОК України, ініціатором якої став голова Львівського обласного комітету з фізичної культури і спорту Мирослав Герцик. Ця спілка займала рішучу позицію щодо створення незалежного НОК України і категорично не погоджувалася на будь-яке підпорядкування Москві. Активну участь у роботі групи займав тодішній директор ДЮСШ №9 м. Львова Степан Родак. Ним було проаналізовано правові аспекти участі України у міжнародному олімпійському русі. Але, щоб мати більшу вагомість на Асамблеї засновників, потрібно було залучити однодумців-союзників, насамперед у Львові. Після тривалих дискусій до цієї групи приєднався авторитетний вчений-історик доктор наук, професор Львівського державного інституту фізичної культури (ЛДІФК) О. Суник. У Львові було проведено конференцію, на якій основними питаннями було обговорення запропонованого статуту НОКу та вироблення певної позиції на Асамблеї засновників. Статут НОК було визнано таким, що суперечить національним інтересам України. Делегація Львова ретельно готувалася до поїздки до Києва. Як відомо учасники делегації, було розроблено стратегію дій на Асамблеї засновників. Планувалося будь-якою ціною домогтися створення незалежного НОК України. Львів'янам вдалося знайти союзників у складах тернопільської та івано-франківської делегацій.

22 грудня 1990 року у Києві було скликано Асамблею засновників Національного олімпійського комітету України. Роботу Асамблеї було сплановано на два дні. Було запропоновано нову редакцію статуту НОКу України, розроблено регламент засідання і порядок денний, підготовані списки кандидатів у члени НОК, до президії Асамблеї, секретаріату, лічильної комісії.

Засідання розпочалося о 10.00 в актовому залі тодішнього Київського інституту фізичної культури. З числа запрошених 210 делегатів на засіданні були присутніми 168 представників, почесні гості, представники преси та телебачення. Прес-центр очолював І. Заседа, заслужений

журналіст УРСР. Гостями від Верховної Ради УРСР були народні депутати Я. Кендзьор, А. Матвієнко, В. Пауль. Також право голосу було надано присутнім у залі членам ОК СРСР Б. Шахліну і Л. Туришевій. На засіданні були присутні 36 олімпійських чемпіонів [148].

Робота розпочалася з обрання керівних органів Асамблеї, затвердження порядку денного і регламенту засідання. Головуючими на засіданні було обрано Голову Державного комітету УРСР у справах молоді, фізичної культури і спорту В. Борзова, першого заступника Голови Державного комітету УРСР у справах молоді, фізичної культури і спорту В. Барабаша, Голову РР ПКФСТ “Колос” А. Усенка. До порядку денного було включено такі питання:

1. Про створення Національного олімпійського комітету України.

Доповідач: голова Підготовчого комітету з проведення Асамблеї засновників НОК України В.П. Борзов

2. Про Статут Національного олімпійського комітету України.

Доповідач: секретар Підготовчого комітету з проведення Асамблеї засновників НОК України В.П. Безсмертний

3. Вибори членів Національного олімпійського комітету України.

4. Різне [148].

Засідання розпочав В. Борзов зі звітом “Про підсумки роботи Підготовчого комітету та створення Національного олімпійського комітету України”. Він повідомив, що після проголошення Декларації про державний суверенітет України з’явилася можливість утворити власний незалежний олімпійський комітет і проводити самостійну міжнародну діяльність. У своєму виступі Борзов проінформував присутніх про роботу підготовчого комітету, напрями його діяльності, налагоджені міжнародні контакти, про необхідність співпраці НОКУ з Держкомспортом [148].

Після виступу голови підготовчого комітету відбулося обговорення пропозиції заснування Національного олімпійського комітету. В обговоренні взяли участь 14 осіб. Всі, хто виступали схвально висловлювалися про цю ідею,

поголошуючи на необхідність утворення такої структури [125, 148, 154]. Разом з тим постало питання про фінансування організації. Борзов говорив про організацію фінансової підтримки з боку Держкомспорту. В. Гаврилко (голова федерації настільного тенісу) виступив з повідомленням про домовленості із західною українською діаспорою щодо допомоги НОК України.

Зазначимо, що несподіваним виявився виступ голови республіканської Федерації бобслею Валерія Шутого.

Свій виступ В. Шутий розпочав із пропозиції вшанувати пам'ять засновника олімпійського руху сучасності барона П'єра де Кубертена хвилиною мовчання. Після цього Шутий зробив виступ. Він повідомив, що є головою Українського національного олімпійського комітету (УНОК). Цю незалежну громадську організацію було утворено восени 1990 року групою ентузіастів олімпійського руху. Активну участь у її роботі брали також Михайл Сікач, Валерій Семенов, Ігор Бондар. В. Шутий вшанував присутніх зі статутом УНОК, метою і завданнями цієї діяльності, головним з яких було представництво самостійної української команди на Олімпійських іграх. Цей виступ було сприйнято присутніми дещо іронічно. Але, відповідаючи на запитання, В. Шутий вразив усіх обізнаністю у тонкощах Олімпійської хартії та послідовністю, з якою переконував делегатів у реальності перспективи виступати окремою командою на найближчих Іграх Олімпіади [154].

В. Борзов, відповідаючи на запитання, як будуть співпрацювати два НОКи, зазначив, що вони повинні співпрацювати.

Висловлюючи волю національних федерацій з олімпійських видів спорту, фізкультурно-спортивного активу республіки, громадських організацій, їх бажання об'єднати зусилля з метою розвитку і зміцнення олімпійського руху в Україні, Асамблея засновників Національного комітету України одногосійно прийняла таку постанову:

Створити Національний олімпійський комітет України.

Після п'ятнадцятихвилинної перерви головуючим на засіданні було призначено В.В. Барабаш, і розпочалось обговорення проекту статуту НОК України. Секретар

Підготовчого комітету з проведення Асамблеї засновників НОК України В.П. Безсмертний у своїй доповіді зазначив, що до проекту статуту опублікованого у “Спортивній газеті”, надійшло понад двохсот зауважень. Окрім того, у зв’язку з прийняттям Декларації про державний суверенітет України та реформуванням Держкомспорту УРСР було підготовлено нову редакцію проекту статуту НОК України. Найбільшою несподіванкою для делегатів було те, що новий проект статуту передбачав повну незалежність НОКу.

Альтернативний статут було запропоновано В. Шутим. Однак під час голосування він набрав лише чотири голоси, тому за основу було прийнято проект статуту, запропонованого Підготовчим комітетом з проведення Асамблеї засновників НОК України. Після цього розпочалось його постатейне обговорення.

Після обговорення внесеного Підготовчим комітетом проекту Статуту НОК України було прийнято постанову про його затвердження [148].

Після обідньої перерви о 15 год. 30 хв. делегати розглянули запропоновані Підготовчим комітетом кандидатури членів НОК. Було розроблено процедуру обрання членів НОК України. За вимогою Олімпійської хартії більшість у складі НОК повинні становити представники національних федерацій з видів спорту. Оскільки в УРСР на той час існувало 45 спортивних федерацій, то загальну кількість членів НОК було обмежено 89 представниками. Тому було запропоновано обрати такий склад НОК: 45 членів від федерацій; 27 членів від територій (25 областей, міст Києва і Севастополя); 12 членів – окремих осіб і 5 місць зарезервувати. Отож, 22 грудня 1990 року після обговорення до складу НОК України було обрано 84 особи [148].

Останнім питанням обговорювалися звернення НОК України до Верховної Ради УРСР, проблеми фінансування галузі та екології, тощо. На цьому Асамблея засновників НОК України завершила свою роботу.

Одразу після цього відбулась перша сесія Генеральної асамблеї НОК України. Сесію відкрив і головував на ній А.П. Усенко, член НОК України, голова національної федерації велосипедного спорту (шосе) і Центральної Ради фізкультурно-

спортивного товариства “Колос”. У роботі першої сесії Генеральної асамблеї НОК України взяло участь 73 члени НОК (37 представників національних спортивних федерацій, 36 представників територій республіки та окремих громадян), а також 88 делегатів Асамблеї засновників Національного олімпійського комітету України, які не були членами НОК [148].

На порядок денний було винесено два питання:

1. Про заяву Національного олімпійського комітету України.
2. Вибори Президента НОК України.

У заяві, яку було прийнято одноголосно, було оголошено про утворення НОК України, про його мету та завдання.

На цьому засіданні на безальтернативній основі першим президентом НОКу України було обрано Валерія Пилиповича Борзова, дворазового чемпіона Ігор Олімпіад, Голову Державного комітету УРСР у справах молоді, фізичної культури та спорту. Йому було доручено провести комплекс заходів щодо організації діяльності Національного олімпійського комітету України [148].

На нашу думку, це було вдале рішення. Адже В. Борзов відомо і авторитетна особа у світі спорту. Ім'я цієї людини своєрідним чином презентувало спортивний потенціал України.

Разом з тим, особливістю обрання президента НОК України був той факт, що Валерій Борзов сумістив дві посади, поєднавши в одній особі найвищу владу в державній та громадській гілках управління галуззю.

Зауважимо, що утворення Національного олімпійського комітету було позитивно сприйнято громадськістю республіки. Хоча висловлювалися й одинокі побоювання, що новостворена організація, незважаючи на задекларовану самостійність, може опинитися під впливом ОК СРСР.

Л.Ю. Епштейн зазначає [167], що, коли Президент СРСР Михайл Горбачов на початку 1991 року запропонував концепцію союзу суверенних соціалістичних держав, було запропоновано перенести цю ідею і на олімпійських спорт і створити Союз суверенних олімпійських комітетів цих країн. При цьому обговорювалось утворення республіканських національних олімпійських комітетів як виправданий і прогресивний процес,

оскільки це йшло б на користь республікам у зв'язку з розмежуванням функцій НОКів, спортивних федерацій і урядових організацій. Рівноправні республіканські олімпійські комітети повинні були одержати від НОК СРСР не тільки повноваження на своїй території, але й прямий вихід на олімпійські контакти. Перевагами цієї ідеї називалися такі: збільшення міжнародних спортивних, загальнокультурних, гуманістичних зв'язків; можливість бути представленими на сесіях НОК СРСР, МОК, а також на всіх наукових конгресах, симпозиумах і конференціях, організованих цими організаціями; перспективу підвищити організаційний рівень спортивного руху у своїй республіці. При цьому відкидалася ідея незалежності від центру республіканських олімпійських комітетів. Проголошення такої самостійності вважалося як політична та не виправдана акція і відкидалося.

Негативним сторонами появи незалежних НОКів поперше, вважалося те, що виступ на Олімпійських іграх самостійних команд республік СРСР нічого не дасть олімпійському руху, крім значного збільшення числа учасників Ігор. Окрім цього могло стати прецедентом і для інших країн з федеративним устроєм, таких, наприклад, як Чехословаччина і Югославія.

По-друге, вважалося, що команди республік СРСР, виступаючи самостійно на Олімпійських іграх, в основній своїй більшості не можуть розраховувати на медалі. Участь за принципом –“головне не перемога, а участь” – була б доказом лише політичних амбіцій, бажанням не показати високі результати, а заявити про свою країну на весь світ.

По-третє, вважалося, що республіканські НОКи не зможуть самотужки фінансово забезпечити підготовку і участь своїх команд в Олімпійських іграх.

По-четверте, проголошувалося, що більшість спортсменів-представників республік, які могли розраховувати на медалі і так потрапляли до збірної команди СРСР. Припускалася думка також про те, що найбільше у цій ситуації постраждають представники командних видів спорту, які позбавлені можливості виступати за команду СРСР. Вони навряд чи зможуть зібрати самостійну республіканську команду,

виплину пройти передолімпійський відбір.

По-п'яте, передбачалося, що на початках створення самостійної олімпійської команди знизить економічні можливості її підготовки до Ігор за рахунок неможливості використовувати загальносоюзні бази підготовки, міжсоюзні методики підготовки, тощо. Це не компенсується за рахунок допомоги МОК через програму "Олімпійська Солідарність" [167].

3.2. Заходи щодо міжнародного визнання НОК України

Рішення про створення Національного олімпійського комітету України мало велике історичне значення для українського спорту. Водночас, для швидкого й ґрунтовного утвердження нової національної структури у міжнародному спорті потрібно було за короткий проміжок часу здійснити чимало заходів організаційного, нормативно-правового, матеріального забезпечення діяльності НОК. Серед першочергових завдань було організувати національні збірні для самостійних виступів на міжнародній, насамперед олімпійській арені, забезпечити входження національних федерацій з видів спорту у відповідні міжнародні спортивні федерації, здобути визнання МОКу. Це були дуже складні завдання, враховуючи те, що працювати доводилось в умовах існування Радянського Союзу та Олімпійського комітету СРСР.

ОК СРСР, намагаючись зберегти за собою владні повноваження, негативно ставився до самостійної участі республік Радянського Союзу в олімпійському русі.

Підкреслимо, хоча УРСР за Конституцією республіки була самостійним суб'єктом міжнародного права й у ній було створено власний НОК, МОК у 1991 році не здійснював заходів щодо його визнання. На думку МОК, УРСР знаходилася під юрисдикцією ОК СРСР, повноваження якого на цій території було визнано у 1951 році.

Зауважимо, що Народний депутат СРСР Роман Федорів в інтерв'ю, опублікованому в газеті "Вільна Україна" 5 грудня

1989 року, згадує, що у 1974 році, перебуваючи у Нью-Йорку на сесії Генеральної Асамблеї ООН, він виступав від імені України. Але після виступу він зазнав нападів з боку делегатів цілого ряду держав. Представник Чілі заявив, що Федорів виступав як представник так званої Української Радянської Республіки – члена ООН, начебто держави, яка фактично не є ніякою державою, бо не має ні армії, ні кордонів, ні дипломатичних представництв, ні власних грошових знаків... Отже, хоча де-юре УРСР була самостійною державою, у світі фактично ніхто її такою не сприймав. Отож, міжнародне визнання НОК України виявлялося неможливим до того часу, поки вона перебувала у складі СРСР.

Підкреслимо, що в історії діяльності МОК були прецеденти, коли було визнано НОКи окремих територій, що входили до складу держав, які вже мали свої олімпійські комітети. Так, Індія до 1945 року була колонією Великобританії, а в олімпійському русі бере участь з 1900 року; Фінляндія до 1917 року – автономія Росії, однак членом МОК є з 1908 року; Гонконг – колоніальне володіння Великобританії в межах Китаю до 1998 року, олімпійський комітет Гонконгу організовано в 1950 році, визнано МОК в 1951 році; Пуерто-Ріко – володіння США, олімпійський комітет створено і визнано МОК у 1948 році [132]. Тому, на нашу думку, однією з причин зволікання МОК щодо визнання НОК України у 1991 році були політичні чинники.

Ситуація ускладнювалася ще й тим, що у 1991 році на території УРСР діяло дві організації, які претендували на визнання МОК: створений у жовтні 1990 року Український Національний олімпійський комітет під керівництвом В. Шутого і створений 22 грудня 1990 року Національний олімпійський комітет України з президентом В. Борзовим. До проголошення утворення НОК України президент громадської організації “Український національний олімпійський комітет” В. Шутий поставився досить скептично. Він вважав, що утворений 22 грудня 1990 року НОК залишиться підконтрольним ОК СРСР і не буде виконувати завдань, які на нього покладено. Тому Шутий повідомив, що і в подальшому буде спрямовувати зусилля на міжнародне визнання саме УНОКу. [198]

У березні 1991 року у Москві було проведено Генеральну Асамблею ОК СРСР, на якій зібралися представники усіх 15 республік. Вони вимагали внесення змін до Статуту ОК СРСР і розширення повноважень республік. 18 квітня 1989 року Президентом ОК СРСР було обрано В. Смірнова.

В кінці травня 1991 року Валерій Шутий повідомив, що на адресу МОК Українським національним олімпійським комітетом було надіслано витяги з Конституцій СРСР та УРСР, які свідчать про можливість вступу УНОК в МОК, але відповіді не одержано. На заклики В. Борзова припинити діяльність УНОК Шутий відповідав, що ці два олімпійські комітети, що діяли в Україні, є рівноправними, бо жоден з них не визнаний МОКом [18].

На шпальтах “Спортивної газети” друкуються листи читачів, які обурюються повільним ходом справ з міжнародного визнання НОКу. Справи дійсно йшли повільно і безрезультатно через пасивність МОКу.

Загострилися неузгодженості між НОК України і УНОК Валерія Шутого. В. Шутий: “Не можу назвати існуючий НОК – Національним олімпійським комітетом – адже він не представляється самостійною командою, як того вимагає Олімпійська хартія. Він є філіалом НОК СРСР.” В. Шутий наводив факти, що членами МОК є НОКи які не представляють самостійні країни [199].

УНОК назвав свій статут Хартією УНОК, переклав її українською мовою і надіслав до Асоціації національних олімпійських комітетів.

Після прийняття Верховною Радою УРСР 24 серпня 1991 року “Акту проголошення державної незалежності України” з’явилася реальна можливість домогтися визнання НОК України МОКом. Тому робота у цьому напрямку одразу активізувалася.

20 вересня 1991 року у зв’язку з прийняттям Верховною Радою Акту проголошення незалежності України відбулись II сесія Генеральної асамблеї НОК України. Сесія прийняла постанову „Про першочергові заходи щодо організації діяльності Національного комітету України”, в якій наголошувалось, що прийняття 24 серпня 1991 року Верховною Радою республіки Акту проголошення незалежності України дає

необхідні правові підстави для звернення НОК України у відповідні міжнародні організації для його визнання на світовій арені. Керівництву НОК України було доручено провести комплекс заходів щодо встановлення контактів з МОК, міжнародними спортивними федераціями, Олімпійським комітетом СРСР, Держкомспортом СРСР, а також підтвердити участь українських спортсменів в Олімпійських іграх 1992 року у складі олімпійської команди СРСР з використанням української національної символіки.

Також було порушено питання про існування на території України двох НОКів. Було визнано позитивний вплив діяльності УНОК, але не як офіційної організації, а лише як групи осіб. Втім Борзов поставив питання руба – два НОКи не можуть діяти на одній території. Тому було запропоновано В. Шутому припинити діяльність УНОК і відкликати у двотижневий термін меморандум, розісланий цією організацією на адресу близько 150 організацій. Було вирішено відповідно до дій В. Шутого повернутись до питання його статусу в НОК на наступній Асамблеї. Валерій Шутий з метою зняття перешкод і для якнайшвидшого визнання МОКом НОК України виконав це рішення.

Зауважимо, що 1 грудня 1991 року відбувся всеукраїнський референдум, на якому понад 90 відсотків населення України висловилося за незалежність Української держави. 18 грудня 1991 року Верховна Рада України прийняла Звернення до Міжнародного олімпійського комітету з проханням визнати Національний олімпійський комітет України і допустити національну олімпійську збірну команду України до участі в Олімпійських іграх 1992 року. В грудні цього ж року Борзов написав у МОК листа з проханням допустити окрему команду України на Ігри 1992 року. В листі він зазначив, що самостійна участь необхідна молодій українській державі та запропонував МОКу зробити виняток і дозволити в індивідуальних видах спорту українцям виступали самостійною командою, а у командних видах – об'єднаною, разом з представниками інших республік колишнього СРСР. Однак, у листі-відповіді Х.А. Самаранч відмовив, зазначивши, що такі рішення не є практикою МОК. Однак в Україні після цієї

відповіді не полишили спроб домогтися самосійного виступу на Іграх XXV Олімпіади.

Отже, незважаючи на рішення II Генеральної асамблеї НОК України про участь українських спортсменів в Олімпійських іграх 1992 року у складі олімпійської команди СРСР, Верховною Радою України було вирішено домагатися самостійної участі в Іграх XXV Олімпіади. У листі до Хуана Антоніо Самаранча від 16 січня 1992 року колишній Президент України Л. Кравчук запросив президента МОК відвідати Київ і висловив зацікавленість у встановленні повноправного членства України в міжнародному спортивному і зокрема олімпійському русі.

Підкреслимо, що найвище керівництво України було зацікавлене в якомога швидшому входженні держави до олімпійського руху. Самостійна участь команди України в Олімпійських іграх була б гідною презентацією молодої української держави у світі й завершувала б понад півстолітню боротьбу за незалежність українського спорту. Тому чималих зусиль було докладено до організації та забезпечення самостійної участі команди України в Іграх XXV Олімпіади у Барселоні.

В кінці 1991 – на початку 1992 року активно обговорювалась можливість самостійної участі в Олімпійських іграх спортсменів держав, що утворилися після розпаду СРСР. Перед усіма колишніми радянськими республіками постали подібні завдання. Для вирішення питань, пов'язаних з участю в олімпійському русі, та визначення спільної стратегії 3 січня 1992 року у Москві зібралися керівники олімпійських комітетів Білорусі, Вірменії, Казахстану, Киргизстану, Молдови, Російської Федерації, Узбекистану, України, та представник олімпійського руху Азейбарджану. Підсумком цієї зустрічі стало створення координаційного органу – Ради президентів національних олімпійських комітетів, завданнями діяльності якої було сприяння якнайшвидшому визнанню МОКом новоутворених олімпійських комітетів та формування команди на Олімпійські ігри. Головою Ради президентів було обрано віце-президента МОК та голову ОК СРСР В.Г. Смірнова. Радою президентів НОК було надіслано листа у МОК з проханням про

визнання НОК колишніх республік СРСР та пропозиціями щодо порядку виступу команди колишнього СРСР на XVI зимових Олімпійських іграх в Альбервілі. Олімпійські комітети незалежних держав домовились направити на Ігри в Альбервіль Об'єднану команду, яка виступала б з використанням Олімпійського прапора і Олімпійського гімну. Аббревіатура назви команди в стартових списках і протоколах змагань складалась із трьохбуквового скорочення слів „Об'єднана команда” (EUN). На офіційних церемоніях нагородження переможців і призерів після імені переможця в індивідуальних видах пропонувалося називати не тільки саму Об'єднану команду, а й державу, до якої належить спортсмен (переможців в командних видах називати Об'єднаною командою). Делегувати команду в однаковій формі із нанесенням національних символів держав-учасниць.

Зазначимо, що 11 українських спортсменів у складі Об'єднаної команди взяли участь у XVI зимових Олімпійських іграх в Альбервілі (Франція).

НОК не полишав спроб домогтися права самостійної участі спортсменів України в Іграх у Барселоні. Президентом НОК України це питання було порушено в листі до віцепрезидента МОК В. Смірнова. У листі В.П. Борзов, посилаючись на підтримку Президента України Л.М. Кравчука, відстоює позицію самостійної участі українських спортсменів в індивідуальних видах і колективній у командних змаганнях.

Питання порядку участі спортсменів республік колишнього Радянського Союзу в Іграх XXV Олімпіади розглядалось Виконкомом МОК на засіданні у м. Куршелі (Франція) 1–3 лютого 1992 року. Було прийнято рішення про участь спортсменів з дванадцяти колишніх радянських республік у складі Об'єднаної команди країн СНД та Грузії. Також МОК нагадав, що згідно з Правилем 61 Олімпійської хартії будь-які прояви політичної або расистської пропаганди на олімпійських аренах забороняються. На нашу думку, це рішення МОК не слід трактувати однозначно.

Нагадаємо, що хоча НОК України було створено 22 грудня 1990 року практична діяльність з визнання його МОК стала можливою лише після проголошення Акту незалежності

України й розпаду Радянського Союзу, в кінці 1991 року, за широкую до початку Ігор XXV Олімпіади. Згідно з Олімпійською хартією запрошення на Олімпійські ігри відсилається у НОКи за один рік до початку Ігор [76]. Тому офіційно у Барселону було запрошено ОК СРСР. Зазначимо, що на початок 1992 року більшість ліцензій на олімпійські змагання було розіграно. У випадку участі самостійних команд колишніх республік СРСР у Іграх виникала необхідність зміни усєї літератури і документації підготовленої до змагань, зростає кількість акредитованих атлетів й офіційних осіб. Надзвичайно складно було забезпечити самостійну участь спортсменів з колишнього СРСР в індивідуальних видах і колективну в командних змаганнях. За традицією МОК перш ніж визнати якийсь НОК вивчає його діяльність протягом року [76].

Однією з причин рішення МОК не допустити самостійного виступу команд незалежних країн, що входили до складу Радянського Союзу, на Іграх у Барселоні вважаємо побоювання втратити увагу глядачів і телекомпаній внаслідок припинення протистояння спортсменів СРСР і США.

Політичні процеси, які відбуваються в світі, впливають і на олімпійський спорт. Нагадаємо, що на Сесії у Мельбурні у 1956 році тодішній президент МОК Ейвері Брендедж зробив офіційну заяву, що УРСР як член ООН має повне право брати самостійну участь в Олімпійських іграх. В середині 50-х років на початку “холодної війни” між СРСР і США це було швидше політичне рішення, спрямоване на послаблення позицій Радянського Союзу. На початку 90-х років Хуан Антоніо Самаранч, колишній посол Іспанії у СРСР і президент МОК, вів стриману позицію й, на нашу думку, вичікував, чим закінчиться парад суверенітетів на території колишнього Радянського Союзу, не поспішаючи з визнанням новоутворених НОКів. Небезпідставними були й побоювання МОК, що колишні радянські республіки у випадку їх самостійної участі в Іграх 1992 року використають їх для політичної демонстрації власної незалежності.

Проте, зауважимо одну особливість входження до олімпійського руху держав, які утворилися на початку 90-х років XX ст. в Європі. Нагадаємо, що внаслідок соціальних

перетворень у Східній Європі республіки колишнього СРСР стали незалежними країнами, Чехословаччина розділилася на Чехію і Словаччину. В Південній Європі на Балканах внаслідок сепаратистських дій суб'єктів федеративної республіки Югославії розпочався збройний конфлікт. Однак, навіть під час війни олімпійський рух активно розвивався в новоутворених балканських державах. Як і у випадку з Україною, уряди цих країн прагнули якомога швидшого визнання власних олімпійських комітетів МОК і самостійного виступу на Олімпійських іграх з метою презентації політичної незалежності. Наведемо порівняльну таблицю створення НОКів балканських держав і України, визнання їх МОКом та перший виступ самостійною командою на Іграх Олімпіад та зимових Олімпійських іграх (таблиця 3.1).

Зауважимо, що тимчасове визнання МОК надавав тому олімпійському комітету, який було створено і який діяв згідно з вимогами Олімпійської хартії, однак в організації роботи якого не було дотримано усіх формальностей. Як можна побачити з таблиці 3.1., НОК України було створено швидше, ніж у наведених колишніх югославських республіках, однак тимчасового визнання він отримав найпізніше. Хорватію, Боснію і Герцеговину та Словенію у якості тимчасового члена МОК було допущено до олімпійських змагань, а Україну – ні, незважаючи на активні домагання. При чому від часу створення ОК Боснії і Герцеговини до участі у Іграх Олімпіади минуло лише 50 днів. Наведені факти, на нашу думку, свідчать про політичну підтримку МОКом новостворених демократичних держав, які усе ще боролися за свою незалежність від тоталітарного режиму Югославії.

Зазначимо, що 9 березня 1992 року Виконком МОК разом з іншими олімпійськими комітетами республік колишнього СРСР визнав НОК України, надавши йому статус тимчасового члена. До складу української делегації в Лозанні входили В. Борзов і Я. Кендзьор.

Таблиця 3.1

**Утворення, визнання МОКом та перший виступ на
Олімпійських іграх самостійних команд країн колишньої
Югославії та України**

№	Країна	Дата створення НОК	Дата тимчасового визнання НОК	Дата постійного визнання НОК	Участь самостійною командою в XVI зимових Олімпійських іграх (8-23.02.1992)	Участь самостійною командою в Іграх XXV Олімпіади (25.06-8.08.1992)
1	Хорватія	10 вересня 1991 року	17 січня 1992 року	24 вересня 1993 року	так	так
2	Боснія і Герцеговина	4 червня 1992 року	24 липня 1992 року	24 вересня 1993 року	ні	так
3	Словенія	19 жовтня 1991 року	2 лютого 1992 року	24 вересня 1993 року	так	так
4	Македонія	20 березня 1992 року		24 вересня 1993 року	ні	ні
5	Україна	22 грудня 1990	9 березня 1992 року	24 вересня 1993 року	ні	ні

Загалом, аналізуючи специфіку допуску та участі спортсменів України в Іграх XXV Олімпіади, зазначимо, що вона обумовлена комплексним впливом організаційних, політичних, економічних чинників.

7 – 8 квітня 1992 року Київ відвідала делегація МОК на чолі з президентом Хуаном Антоніо Самаранчем. Рішення МОК про участь українських спортсменів у цих Іграх у складі "Об'єднаної команди країн СНД та Грузії" викликала велике розчарування як в Україні, так і в діаспорі. Однак, виконуючи рішення МОК, в Україні розпочалася підготовка до участі в Іграх XXV Олімпіади. Це процес проходив у складних економічних умовах. Надзвичайно складним виявилось питання формування Об'єднаної команди країн СНД та Грузії. Формально для вирішення цього завдання було створено Міждержавну спортивну раду, однак фактично більшість керівних важелів залишилися у Російській Федерації – правонаступниці СРСР.

Ігри XXV Олімпіади розпочались 25 липня 1992 року. У них в складі Об'єднаної команди країн СНД та Грузії взяли участь 80 українських спортсменів, які змагались у 23 видах спорту. 29 липня 1992 року першим серед українських спортсменів борець греко-римського стилю Олег Кучеренко виборов звання олімпійського чемпіона. Під час його нагородження вперше пролунав гімн України і було піднято синьо-жовтий прапор. На цих Іграх українськими спортсменами було здобуто: в особистій першості 4 золоті, 12 срібних, 4 бронзові медалі; у складі команд – 13 золотих, 2 срібні, 5 бронзових медалей [55].

Зазначимо, що остаточне визнання НОК України з боку МОК відбулося 24 вересня 1993 року.

3.3. Співпраця НОК України з українською спортивною діаспорою

Новий активний етап стосунків між Україною і діаспорою розпочався на початку 90-х років ХХ ст. Делегації УСЦАК почали відвідувати Україну, представники українського спорту – спортивні організації у Північній Америці. Особливо тісні стосунки було налагоджено між Українською спортивною асоціацією та УСЦАК. Зокрема, між цими організаціями було укладено угоду про відвідини великою делегацією від спортивних товариств Канади і США заходів святкування 80-річчя спортивного товариства “Україна”, що було проведено у червні 1991 року. Частково ці заходи було профінансовано західною українською діаспорою.

Після проголошення 24 серпня 1991 року незалежності України збірні команди держави з різних видів спорту опинилися у скрутному становищі. Це було пов'язано з неможливістю виїзду на міжнародні змагання, оскільки усі валютні рахунки колишнього СРСР відійшли до Росії.

До УСЦАК почали надходити прохання про підтримку спортсменів молодої Української держави. Зокрема, серед інших, надійшло прохання від головного тренера збірної

команди України з плавання про можливість оплати перельоту спортсменів на етап Кубка світу, що мав відбутися у Монреалі [192,196].

Зважаючи на це та інші прохання, УСЦАК оголосила про створення „Фонду відродження українського спорту” й шикликала усіх небайдужих робити пожертви у нього.

Кошти для збірної з плавання було швидко знайдено, і ця команда однією з перших представила Україну на міжнародних змаганнях як незалежну державу у листопаді 1991 року. Від першої зустрічі в аеропорту і до від'їзду українських спортсменів ними постійно опікувалася місцева українська громада. Однак, під час проведення фіналів змагань сталася неприємна подія, яка на прикладі плавання відобразила проблему, що постала перед усім українським спортом. Збірна команда України з плавання хоча й була запрошена на ці змагання Федерацією плавання Канади, однак офіційно не мала права брати у них участь, оскільки не була членом Міжнародної любительської федерації плавання, про що зауважив президент ФІНА. Але організаторам вдалося залагодити цю проблему [192,196].

Під час цього візиту відбулась нарада між проводом УСЦАК і керівниками української делегації, на якій Андрій Власков, голова федерації плавання та член НОК України, висловив про важливість створення „Фонду відродження спорту в Україні”.

Після повернення в Україну А.Власков та тренери поінформували НОК України про прагнення українських спортивних організацій в діаспорі допомогти українському спорту.

У січні 1992 року Президент НОК України запросив до Києва представників УСЦАК для обговорення можливості допомоги у процесі відродження українського спорту. Представник УСЦАК Осип Зінкевич, провів двогодинну розмову з Валерієм Борзовим.

На початку 1992 до УСЦАК надійшло прохання від голови Федерації плавання України Сергія Фесенка про фінансову допомогу в реєстрації цієї організації у Міжнародній любительській федерації плавання (ФІНА). УСЦАК

задовольнила це прохання [192,196].

До вступу українських федерацій з видів спорту у відповідні міжнародні федерації УСЦАК доклала чималих зусиль. Процес визнання спортивних федерацій України підчас стримувався внаслідок відсутності валютних коштів для сплати вступних членських внесків. Задля вирішення цього питання НОК України звернувся до українських спортивних осередків діаспори, зокрема до Української Спортової Централі Америки і Канади (Голова управи Мирон Стебельський) і Спортової Комісії Світового Конгресу Вільних Українців (Голова Всеволод Соколик). УСЦАК з 1991 року сплатила понад 28 тис. доларів США і Спортова Комісія СКУ 5 тис. доларів США вступних та членських внесків за спортивні федерації України (див. додаток В) [192,196].

4 березня 1992 року в діаспорній газеті „Свобода” було надруковано заяву Української Спортової Централі Америки і Канади та Олімпійської комісії Світового Конгресу Вільних Українців. У ній міститься категоричний заклик до НОК України зробити все можливе для самостійної участі команди України в Іграх XXV Олімпіади, що відбудуться у Барселоні. У разі позитивного вирішення цього питання західна українська діаспора зобов'язувалася усіляко допомогти участі української команди в Іграх у Барселоні [192,196].

Однак, незважаючи на намагання НОКу України щодо самостійного представництва на Іграх 1992 року, МОК вирішив, що українські спортсмени виступатимуть на цих змаганнях у складі „Об'єднаної команди країн СНД та Грузії”. Це рішення викликало найбільше розчарування як в українській діаспорі, так і в Україні.

Зазначимо, що після того, як 9 березня 1992 року Міжнародний олімпійський комітет визнав НОК України, зусилля спортивних організацій діаспори було спрямовано переважно на збір коштів до „Фонду відродження спорту в Україні” та реєстрацію українських спортивних федерацій.

29 травня 1992 року було скликано третю Сесію Генеральної Асамблеї НОК України. Делегатами було прийнято звернення, в якому містилося, також і прохання до української діаспори про підтримку учасників майбутніх Ігор.

Формування „Об'єднаної команди країн СНД та Грузії” на Ігри XXV Олімпіади, загалом, відбувалося у Москві. До складу офіційної делегації практично не було залучено представників країн СНД. Тому кошти для поїздки делегації України до Барселони було надано західною українською діаспорою.

Переговори про допомогу із західною українською діаспорою з боку НОК України вели Президент НОК України Валерій Борзов та Перший віце-президент Володимир Кулик.

Після Ігор у Барселоні НОК України розпочав підготовку до наступних зимових Олімпійських ігор, що мали відбулися у 1994 році в Ліллекхаммері, й на яких українська команда вперше виступала б самостійно.

УСЦАК звернулася з проханням до НОК України надіслати кошторис витрат для забезпечення участі спортсменів, тренерів та обслуговуючого персоналу в Іграх у Ліллекхаммері. Із загальних витрат у близько 594 тис. американських доларів УСЦАК було вирішено профінансувати закупівлю радіотелеграфічної апаратури, оплатити переліт української делегації за маршрутом Київ-Осло-Київ та оплатити „добові” спортсменів та офіційних осіб на загальну суму понад 70 тис. доларів США. У Північній Америці було засновано спеціальний фонд „Олімпійський”, і восени 1993 року УСЦАК розгорнула широку агітаційну кампанію зі збору коштів для виконання цього завдання [192,196].

Варто зауважити, що кошти, які УСЦАК надавала українським спортивним організаціям через „Фонд відродження спорту в Україні”, не надходили на валютний рахунок НОК України, а переказувалися одразу на рахунки вказаних НОК міжнародних організацій.

У 1993 році УСЦАК розпочала підготовку до Ігор XXVI Олімпіади. Було вирішено надати фінансову та організаційну допомогу українській делегації для виступів в Атланті. Для вирішення цих завдань УСЦАК об'єднала зусилля разом з Асоціацією українців Джорджії, членом управи якої була Лариса Барабаш-Темпл. Її також було обрано офіційним аташе НОК України під час Ігор 1996 року.

16 січня 1994 року В. Борзов зустрівся у Нью-Йорку з

Управою УСЦАК. Під час цієї зустрічі було обговорено плани подальшої співпраці між УСЦАК і НОК України. Також у залі Українського народного дому відбулося велике урочисте засідання за участю Борзова, представників українських спортивних та суспільно-громадських організацій Північної Америки. Наприкінці засідання було організовано збір пожертв для підтримки олімпійської репрезентації України на Іграх в Атланті. На цю потребу менш ніж за годину було зібрано близько 60 тис. доларів США. Слід зазначити, що імена усіх, хто робив внески у „Фонд відродження спорту в Україні” та фонд „Олімпійський”, друкувалися в українській діаспорній газеті „Свобода”. Також після здійснення окремих акцій у пресі докладно друкувалися звіти про те, як було витрачено кошти з цих фондів [192,196].

Лариса Барабаш-Темпл розгорнула активну діяльність щодо підготовки прийому української олімпійської делегації. У місті Керролтон, що знаходиться на відстані 50 км від Атланти, проходили передолімпійські тренування збірних команд України з легкої атлетики, боксу, велоспорту, гімнастики, дзюдо, сучасного п'ятиборства, волейболу, важкої атлетики, боротьби [59]. У цьому містечку було утворено Керролтонський олімпійський ініціативний комітет, якому вдалося залучити спонсорську допомогу від американських компаній на оплату проживання і харчування української команди. Окрім Керролтону, передолімпійські тренування українських спортсменів проходили у містах Савана (вітрильний спорт), Агаста (веслування), Чаттанога (спортивна гімнастика). Було організовано спеціальний табір української молоді, члени якого надавали допомогу українським олімпійцям під час їх перебування в Америці. Перед Іграми в Атланті УСЦАК придбала і відправила в Україну гімнастичне обладнання на суму понад 40 тис. доларів США [59,192,196].

Після закінчення Ігор в Атланті 15 серпня 1996 року Валерій Борзов написав на адресу Управи УСЦАК лист, в якому подякував Проводу УСЦАК за підтримку й фінансову допомогу, і зазначив, що вона в значній мірі сприяла успіху, досягнутому на Іграх XXVI Олімпіади.

Загалом протягом 1991 – 1996 рр. діаспорні організації

Північної Америки на реєстрацію українських спортивних федерацій, допомогу українським спортсменам під час підготовки і участі в Іграх у Ліллекхаммері (1994) та Атланті (1996) надали понад 640 тис. доларів США. Варто зазначити також про організаційну допомогу української діаспори під час проведення цих акцій [192, 196] (див. додатки В, Г).

20 лютого 1997 року в резиденції Президента України відбулось вручення Ордена „За заслуги III ступеню” пані Ларисі Барабаш-Темпл. В Указі Президента України відзначено її особистий внесок у наданні допомоги НОК України у підготовці і участі спортсменів України в Олімпійських іграх (зимових у Ліллекхаммері та Ігор Олімпіади в Атланті).

Зазначимо, що 5 грудня 1998 року Світовий конгрес українців нагородив медаллю св. Володимира Великого В Борзова за спортивні досягнення і за жертвну працю для українського спортивного руху.

У 1997 році Управа Союзу українських організацій Австралії створила Комітет друзів НОК України, завданням якого було сприяння українській команді на Іграх XXVII Олімпіади. Роман Дехнич очолив цей комітет і був визнаний офіційним представником НОК України в Австралії. Було налагоджено співпрацю з Австралійською федерацією українських організацій. Також було засновано Австралійсько-Українську спортову фундацію для збору коштів з метою допомоги українській делегації та співфінансування заключного етапу передолімпійської підготовки з окремих видів спорту у Австралії. За активної допомоги комітету була забезпечена передолімпійська підготовка майже двадцяти збірних команд України з різних видів спорту в Мельбурні, Олбері-Водонга, Канберрі, Сіднеї. Велика група волонтерів українського походження працювала перекладачами, водіями. Координатором добровільних помічників і мовних перекладачів для олімпійської команди, репрезентації України під час Ігор у Сіднеї був Ярослав Іванець. Під час Ігор Олімпіади і Паралімпійських іграх у Сіднеї працював “Український дім”, в якому проводились зустрічі олімпійців і паралімпійців України з представниками Українських громад Австралії [185, 194].

Після закінчення Ігор Олімпіади у Сіднеї Президент

України Л. Кучма нагородив олімпійського аташе НОК України Романа Дехнича орденом “За заслуги” III ступеня.

21 серпня 1997 року у межах II Всесвітнього форуму українців відбувся круглий стіл “Українська діаспора та український спорт”. Учасники відзначили зміцнення зв’язків з українськими громадами і їхніми спортивними осередками США, Канади, Австралії, європейських країн. НОК України позитивно відзначив співпрацю з Українською Спортивною Централлю Америки і Канади, Спортивною Комісією Світового конгресу українців, Ларисою Барабаш-Темпл (аташе НОК України на Іграх у Атланті (1996), і зимових Олімпійських іграх в Солт-Лейк-Сіті), Комітетом канадських приятелів НОК України, комітетами у Чикаго, Філадельфії, Нью-Йорка, Огайо, Бафало, Детройта, Українським Конгресовим Комітетом Америки, молодіжними організаціями “Пласт”, “СУМ” [192,196].

Наприкінці 2000 року УСЦАК передала 2000 доларів США для підготовки українських біатлоністок до зимових Олімпійських ігор у Солт-Лейк-Сіті че рез Ларису Барабаш-Темпл, яку було призначено аташе НОК України при Оргкомітеті зимових Олімпійських ігор в Солт-Лейк-Сіті. З її допомогою було попередньо визначено місце для заключної підготовки збірних команд України з біатлону, лижних перегонів, фігурного ковзанярства та хокею з шайбою у м. Сан-Велі [192,196].

У 2000 році з ініціативи В. Кулика та за домовленістю з головою УСЦАК М. Стебельським у музеї спортивної слави України, який знаходиться на НСК „Олімпійський”, влаштовано експозицію „Діаспора – УСЦАК” [192,196].

Проведений нами аналіз дає підстави стверджувати, що західна українська діаспора зробила вагомий внесок у процес становлення організаційних структур олімпійського руху в Україні. Серед основних напрямків допомоги нами виділено такі:

фінансова допомога щодо реєстрації національних федерацій України у відповідних міжнародних федераціях
фінансова допомога для відрядження української команди на XVII зимові Олімпійські ігри, Ігри XXVI та XXVII Олімпіад та

проведення відповідних передолімпійських тренувань. організаційна допомога під час перебування української делегації на Іграх Олімпіад в Атланті та Сідней та зимових Олімпійських іграх в Солт-Лейк-Сіті.

3.4. Організаційні аспекти діяльності НОК України

Організація діяльності НОК України тривала упродовж першого десятиліття його існування. Керівництву НОК за умов відсутності досвіду у забезпеченні діяльності установ відповідного рівня та економічної кризи у державі в цілому вдалося успішно налагодити функціонування цієї всеукраїнської громадської організації.

3.4.1. Формування Національного олімпійського комітету України як всеукраїнської громадської організації

Значимо, що 20 вересня 1991 року було проведено II Генеральну асамблею НОК. На порядок денний було винесено питання формування органів НОК, зміни у статуті НОК.

На II Генеральній асамблеї було обрано виконком НОК України. З подання Президента НОК В. Борзова, членом НОК України, першим віце-президентом і членом виконкому було обрано Володимира Кулика, голову комісії з гуманітарних проблем, питань молоді і студентства Ради Федерації незалежних профспілок України. Віце-президентом, також за пропозиції Борзова було обрано Володимира Платонова, ректора Київського державного інституту фізичної культури, доктора педагогічних наук. Несподівано для Президента НОК Ярослав Кендзьор запропонував на посаду віце-президента Мирослава Гершика, заслуженого тренера України, голову Львівського облспорткомітету, якого після тривалого обговорення було обрано на цю посаду. Генеральним секретарем, членом НОК України і виконкому обрано Володимира Миколайовича Кибу, заслуженого тренера України, президента “Київспортклубу” [112].

Було розглянуто пропозиції В. Борзова щодо розширення

повноважень Президента НОК України. Серед них були такі: збільшення першого терміну перебування на посаді з чотирьох до восьми років з можливістю повторного переобрання ще на чотири роки; внести доповнення до Статуту: “ніякі засідання комісій і робочих груп не можуть проводитися без попередньої згоди Президента НОК України”. Ці пропозиції не було підтримано. Але все ж прийняли положення про те, що Президент є керівним органом НОК. Також було відкликано представників деяких федерацій з НОК і на їх місця обрано нових. Сесія внесла зміни і доповнення до Статуту у зв'язку з прийняттям Верховною Радою 24 серпня 1991 року Акту проголошення незалежності України, а також затвердженням нової редакції Олімпійської хартії, було розширено представництво від федерацій до двох осіб [112].

II Генеральною асамблеєю НОК України було прийнято комюніке, у якому було заявлено, що Національний олімпійський комітет України є єдиною повноважною громадською організацією, яка здійснює діяльність з розвитку й укріплення олімпійського руху в Україні. У ньому також було висловлено прохання до МОК затвердити Статут НОК України, визнати його і вважати територію республіки зоною його юрисдикції [61,112].

Аналізуючи протокол засідання II Генеральної асамблеї НОК України, можна зробити висновок, що робота з організації діяльності НОК реально розпочалась після цієї події. Серед першочергових заходів тільки тоді було визначено для виконання такі важливі для діяльності кожної організації завдання:

- організувати роботу членів НОК України у регіонах і федераціях з видів спорту;
- створити комісії НОК;
- забезпечити НОК України приміщенням налагодити матеріально-технічне забезпечення;
- відкрити розрахунковий рахунок НОК України;
- створити друкований орган НОК України;
- розробити та виготовити печатку, атрибутику НОК України;
- розробити штатний розклад НОК України;

- організувати роботу з встановлення контактів з міжнародними федераціями, МОКом.

У 1992 році розпочалась реорганізація спортивних федерацій України з метою надання їм статусу громадських організацій. У багатьох з них відбулась зміна керівництва. Окремі члени олімпійського комітету України, яких було обрано до його складу на першій Генеральній асамблеї, не брали участі у роботі НОК. Тому одним із основних питань III сесії Генеральної Асамблеї НОК України (позачергової), яка відбулась 29 травня 1992 року, було переобрання членів НОК України. Також тоді було затверджено нового Генерального секретаря НОК. Ним став призначений Виконкомом 13 березня 1992 року Борис Башенко.

Кадрова проблема була однією з найгостріших у перші роки діяльності НОК України. Для роботи організації бракувало досвідчених спеціалістів – спортивних функціонерів, юристів, працівників у галузі маркетингу, інформаційного забезпечення [106]. Формування структури і штатного розпису апарату НОК тривало довгий час. Ці проблеми вважалися не до кінця розв’язаними навіть у 1998 році [114].

Нагадаємо, що президент олімпійського комітету В. Борзов за сумісництвом був головою Держкомспорту. На початок 1992 року НОК України хоча юридично і був самостійною організацією, фактично функціонував у межах Держкомспорту і повністю залежав від нього. Держкомспорт виділив приміщення для офісу НОК України за адресою: м. Київ, вул. Еспаладна 42.

На V сесії Генеральної асамблеї окремі члени НОК (віце-президенти В. Платонов, М. Герцик; голова ФСТ “Колос” А. Усенко, окремі голови федерацій) висловилися за здійснення заходів щодо реформування організаційної системи спорту в Україні, зменшення залежності НОК і федерацій від Держкомспорту, роз’єднання посад президента НОК і голови Держкомспорту, оскільки В. Борзов знаходячись на посаді міністра, недостатньо уваги приділяв розбудові НОК. Однак, більшість представників федерацій у НОК виявилися не готовими діяти самостійно і відмовитись від фінансової підтримки з боку Держкомспорту. Отже, Асамблеєю було

визначено стратегічний курс діяльності НОК України: тісна співпраця з державними органами управління спортивною галуззю. Увійшло також у практику поєднання однією особою вищих керівних посад у НОК України і Держкомспорті. Зокрема, IX Генеральною Асамблеєю Президентом НОК України було обрано голову Держкомспорту Івана Никифоровича Федоренка; 5 лютого 2003 Президент України Леонід Кучма підписав Указ про призначення Миколи Костенка, віце-президента НОК, головою Державного комітету України з питань фізичної культури та спорту.

На цій сесії було також поставлено завдання узгодити організаційну структуру НОК України згідно з міжнародною практикою [114].

З 1990 року відбулося шістнадцять Генеральних асамблей НОК України, чотири з яких були звітно-виборні (1990, 1994, 1998, 2002) (див. додаток Д). Нагадаємо, що до першого складу НОК у 1990 році було обрано 84 члени. Згідно з вимогами Олімпійської хартії більшість у ньому – 45 осіб – становили представники спортивних федерацій УРСР. Однак вже на другій сесії Генеральної асамблеї НОК України було запропоновано збільшити кількість представників від федерацій до двох осіб. На нашу думку, це було зроблено з метою залучення до членів НОК більшої кількості осіб, які не були делеговані федераціями, однак були корисними для його роботи. І тому, щоб не суперечити Олімпійській хартії, збільшили кількість місць для федерацій. У таблиці 3.2 подано кількісний склад НОК обраний на звітно-виборних Асамблеях НОК України упродовж 1990 – 2002 рр.

Однак зазначимо, що склад НОК України не був сталим між звітно-виборними асамблеями. Обрання та переобрання окремих членів НОК відбувалися щорічно на сесіях Генеральної Асамблеї. Причинами цьому були зміна голів федерацій та інших спортивних організацій, визнаних НОКом, урядовців, яких було обрано до НОК, прийняття нових колективних членів, тощо. З 1990 року в НОК України було обрано трьох Генеральних секретарів (таблиця 3.3).

Таблиця 3.2

Кількісний склад НОК, обраний на звітно-виборних Асамблеях НОК України упродовж 1990 – 2002 рр.

Дата проведення	Генеральна Асамблея	Кількість обраних членів НОК України
22 грудня 1990 року	I сесія Генеральної Асамблеї НОК України	84
23 грудня 1994 року	V сесія Генеральної Асамблеї НОК України	132
9-10 грудня 1998 року	IX сесія Генеральної Асамблеї НОК України	151
20 грудня 2002 року	XIV сесія Генеральної Асамблеї НОК України	139

Важливою датою для історії українського спорту вважаємо 6 березня 1991 року, коли НОК України було зареєстровано у Міністерстві юстиції з наданням статусу юридичної особи.

Створення і становлення організаційної структури НОК тривало до 2000 року [51,117].

Таблиця 3.3

Генеральні секретарі НОК України з 1990 року

Генеральні секретарі НОК України	Дата обрання на посаду
Володимир Кіба	29 вересня 1991 року
Борис Башенко	13 березня 1992 року
Володимир Геращенко	19 квітня 1997 року

Після налагодження співпраці за програмою „Олімпійська солідарність” та встановлення спонсорських контактів апарат НОК України став менш залежним від Держкомспорту. Так, наприклад, у 2002 році за програмою „Інфраструктура НОК” було одержано субсидію в 105.000 гривень для підтримки адміністративної структури НОКу (оренда приміщень, зарплата штатного апарату, витрати на послуги зв'язку) та 26.000 гривень, які було використано для придбання нових комп'ютерів для апарату НОК та Олімпійської академії України і оновлення програмного забезпечення та встановлення антивірусної програми на інших комп'ютерах штатного апарату [52].

Актуальним завданням в організації роботи НОК України є перехід на електронне листування. Система електронного зв'язку між НОК та федераціями, ФСТ, регіональними відділеннями має стати нормою роботи, що дозволить прискорити обмін та одержання необхідної інформації.

Зауважимо, що у 1994 в Україні прийнято Закон „Про фізичну культуру і спорт”, в якому стаття 35 „Національний Олімпійський Комітет” законодавчо закріпила права НОК України як незалежної, неурядової, громадської організації.

Важливим аспектом організаційного становлення НОК України виявилось утворення і становлення регіональних відділень. Це завдання було поставлено у 1995 році. Тоді було розроблено типове положення про обласні відділення НОК. Протягом 1995 року було створено відділення в 17 областях і місті Севастополі, у 1997 році – у 23 областях, на 1998 році відділення НОК було створено в АР Крим, всіх областях, містах Києві і Севастополі. Однак хоча відділення у всій Україні й було створено досить швидко, організація роботи вимагала значних зусиль. Не всі члени НОК України були активними провідниками олімпійської ідеї в регіонах, громадських спортивних об'єднаннях [109]. На IX сесії Генеральної Асамблеї було відзначено, що НОК недостатньо дбав про організаційне зміцнення відділень, навчання кадрів, інформаційне забезпечення та розвиток підприємницької діяльності відділень

[113]. Водночас закликалось звернути особливу увагу на вирішення питань матеріально-фінансового забезпечення роботи відділень, укладання угод про спонсорську співпрацю з провідними місцевими комерційними фірмами, а також проводити активну співпрацю з органами державного управління фізичною культурою і спортом [50,118].

З 2000 року НОК України почав активно сприяти організації роботи регіональних відділень, надаючи їм організаційну та маркетингову допомогу. У квітні 2001 року в Національному університеті фізичного виховання і спорту України відбувся семінар голів обласних відділень НОК. У 2001 році відбулося створення суб'єктів господарювання для здійснення комерційної діяльності в інтересах розвитку олімпійського руху в регіонах [118].

НОК також сприяв федераціям в організації роботи, розвитку структурних підрозділів у регіонах [108], надавав фінансову підтримку, методичну допомогу у створенні обласних федерацій та асоціацій з олімпійських видів спорту та громадських об'єднань фізкультурно-спортивного напрямку [118].

Регіональні відділення сприяють виконанню завдань НОК у регіонах і здійснюють такі заходи:

- надання конкретної адресної допомоги спортсменам області з підготовки до Олімпійських ігор;
- пропаганда ідей олімпізму через проведення обласних спортивно-масових заходів як „Олімпійський день бігу”, „Олімпійський тиждень”;
- оголошення обласних конкурсів на олімпійську тематику (творів-есе, малюнків, наукових робіт);
- співпраця з обласними ЗМІ;
- допомога ветеранам спорту, учасникам Олімпійських ігор;
- проведення „олімпійських уроків” у школах області;
- випуск довідникової літератури про історію й олімпійські традиції регіону;
- зустрічі з видатними регіональними діячами олімпійського руху;
- організація і проведення в друкованих засобах масової

інформації „Олімпійської вікторини”;

- заснування міських та районних відділень осередку з метою розвитку олімпійського руху в області;
- відкриття обласних відділень ОАУ.

У 2002 році закінчилась процедура реєстрації всіх відділень у державних органах влади. Виконком відзначив завершення організаційного становлення всіх відділень, юридичну реєстрацію, наявність власного рахунку в банку, обрання керівництва, проведення реальної роботи щодо втілення ідей олімпізму та підтримки підготовки атлетів областей. НОК України поставив перед осередками завдання самостійного пошуку партнерів та спонсорів з урахуванням ступеня матеріальної зацікавленості, якщо це не суперечить інтересам НОК та не йде всупереч з обов'язками НОК перед своїми партнерами та спонсорами [52].

У липні 2001 року на офіційному сайті НОК України було створено рубрику “Новини з регіонів”, з якої можна дізнатися про діяльність обласних відділень НОК України. Інформація у цій рубриці подається детально та регулярно оновлюється. На Інтернет-сторінці НОК України розміщено інформацію про адреси, телефони керівництва всіх регіональних відділень. У 2002 – 2003 рр. здійснено перехід на електронну систему зв'язку між НОК і регіональними відділеннями [177].

Надзвичайно важкою виявилась організація роботи комісій НОК України. 20 вересня 1991 року першими було створено такі комісії:

- з медичних проблем;
- з роботи зі спортсменами;
- із зовнішніх зв'язків;
- з пропаганди олімпійського руху;
- з роботи з тренерами;
- з роботи з ветеранами спорту [112].

Однак на сесіях Генеральної Асамблеї НОК України упродовж 1992 – 2002 років у звітах президентів і виступах членів НОК відзначався незадовільний стан роботи комісій НОК. Зазначалося про недостатню активність комісій та окремих членів виконкому НОК [109, 106, 111, 113, 117]. У звіті

Президента НОК І. Федоренка за 2000 рік зокрема зазначалося, що у ряді випадків керівники комісій навіть не склали плани роботи, не беручи до уваги практичну діяльність [51].

З метою покращення роботи комісій у 2001 році всім членам НОК було надіслано листи з проханням висловити своє бачення роботи комісій НОК. 42 члени НОК надіслали свої конкретні пропозиції [50,118].

У 2002 активізувалася робота окремих комісій: „Засоби масової інформації та пропаганда олімпійського руху”, „Спорт і навколишнє середовище” (голова - Стеценко Ю.М.) та медичної (голова - Пуцев А.І.) У цих комісіях розпочали реальну діяльність із залучення олімпійського активу України до відповідних напрямів діяльності НОК. Проте, наприклад, комісія „Спорт і закон” (голова В. Борзов) провела лише одне засідання. Одним з її пріоритетних завдань Виконкому є розробка механізму пошуку спонсорів олімпійського руху в Україні та подальшої співпраці з ними. Для цього було запропоновано створити комісію „Фінанси та маркетинг” на чолі з віце-президентом НОК А.Г.Писаренком. Але фактично комісію так і не було створено. А маркетингову програму НОК було розроблено не членами комісії, а працівниками штатного апарату НОК [52].

Після обрання В. Януковича на посаду президента НОК України помітно активізувалася робота комісій. Враховуючи досвід попередніх років та з метою підвищення ефективності роботи комісій НОК, було прийнято рішення, згідно з яким роботою відповідних підрозділів НОК керуватимуть члени Виконкому, а самі комісії буде приведено у відповідність до подібних у МОК. Було затверджено положення про роботу комісій, їх склад та попередній план роботи на поточний рік. Упродовж 2003 року звіти про засідання всіх комісій регулярно подавалися на сайті НОК України [177].

Особливістю роботи НОК України після обрання його президентом В. Януковича стало те, що засідання Виконкому почали відбуватися у будинку Уряду України.

Діяльність усіх громадських організацій України регламентується їх статутами. Перший статут НОК України було затверджено на Асамблеї засновників. Однак його

положення з часу утворення часто змінювалися. Перші суттєві зміни було внесено вже на II сесії Генеральної Асамблеї. Пов'язані вони були, насамперед, з проголошенням Акту незалежності України. Причинами внесення змін до Статуту НОК були узгодження його з новою редакцією Олімпійської Хартії, удосконалення організаційної структури, форм і напрямків діяльності НОК, узгодження Статуту із законодавчими актами України. Важливою у цьому аспекті стала співпраця з офіційним партнером НОК з 1998 року – юридичною фірмою “Юріс”. Результатом цього стало редагування Статуту НОК України з метою надання його положенням більшої чіткості, структурованості та систематизованості. Тому зміни до статуту були одною з головних причин скликання 22 квітня 1999 року X (позачергової) сесії Генеральної Асамблеї НОК. Тоді було внесено поправки до Статуту у зв'язку з прийняттям нового закону України “Про об'єднання громадян”.

Суперечливим виявилось внесення змін до Статуту на XIV сесії Генеральної асамблеї НОК України 20 грудня 2002 року. Тоді було заплановано обрати нового президента та членів НОК. Зазначимо, що згідно з ст. 5.7. і 5.8. Статуту НОК України Генеральна асамблея НОК України має право приймати рішення лише з питань, що входять до порядку денного, а питання порядку денного мають повідомлятися членам НОК України щонайменше за 15 днів до скликання Генеральної асамблеї. Хоча до порядку денного XIV сесії Генеральної Асамблеї попередньо не було внесено питання запровадження змін до статуту, однак, на початку роботи сесії було прийнято це положення. Згідно з ст. 5.15. висування кандидатів на посаду президента припиняється за 15 днів до першого дня проведення звітно-виборної Генеральної асамблеї. Було запропоновано змінити це положення і дозволити висувати кандидатуру на посаду Президента НОК України у день голосування. Після прийняття цих змін Прем'єр-міністр України, почесний член федерації вітрильного спорту України Віктор Федорович Янукович одержав можливість балотуватися на посаду Президента НОК України [149].

Вважаємо, що зміни до Статуту НОК України

відбуватимуться і в подальшому головному чином у зв'язку зі змінами в Олімпійській хартії та законодавстві України.

3.4.2. Символіка і традиції НОК України

Зазначимо, що Національним олімпійським комітетом України розроблено свою емблему, гімн, почесні нагороди і, незважаючи на коротку історію, з'явилися певні ритуали і традиції.

Зауважимо, що ескізний проект емблеми НОК України, а також схему графічного зображення тризуба і олімпійських кілець виконали художники Ю. Савінов і Г. Федченко (деталь під") (рис.3.1). Нагадаємо, що згідно з правилом 35 Олімпійської хартії уся символіка НОКів потребує затвердження Виконкомом МОК. Емблему НОК України було затверджено 15 червня 1992 року.

Рис.3.1. Емблема Національного олімпійського комітету України

Прапор НОК України має білу основу без кантів, в його центрі розташована емблема НОК України.

Одним із недоліків у перші роки існування НОК був недостатній контроль за використанням олімпійської символіки на території України [113]. Тому 31 серпня 1998 року у Держпатенті за № 10567 було захищено виключне право НОК України на її використання.

У 1992 році поет Юрій Рибчинський і композитор Геннадій Татарченко написали пісню "Олімпійська величальна", яка стала гімном НОК України (див. додаток Ж).

Національним олімпійським комітетом України затверджено нагороди і пам'ятні знаки НОК України. Зокрема,

листопада 1996 року Виконком НОК прийняв положення про найвищу нагороду – Почесну відзнаку НОК України. Окрім того, на своєму засіданні 23 січня 2002 року Виконком ухвалив рішення і затвердив положення про встановлення ще однієї нагороди НОК – пам'ятного знаку “За внесок в олімпійський рух”, яким нагороджують за заслуги у розбудові олімпійського руху та пропаганду ідей олімпізму в Україні. Тоді ж було прийнято положення про „Подяку” НОК України [177].

У липні 2002 року з метою популяризації НОК України, пропаганди олімпійського руху та поліпшення фінансового забезпечення підготовки атлетів до Олімпійських ігор, Виконком НОК України разом з комісією НОК України „Засоби масової інформації та пропаганда олімпійського руху” оголосив відкритий конкурс на створення талісману НОК України [177].

НОК України налагодив співпрацю з Укрпоштою і Національним банком з метою випуску поштових марок, присвячених українським олімпійцям, і монет.

Національним олімпійським комітетом спільно з Урядом України започатковано кілька традиційних заходів, пов'язаних з участю українських делегацій в Олімпійських іграх. Серед них відзначимо урочисті проводи олімпійських збірних команд на Ігри Олімпіад і зимові Олімпійські ігри, бали чемпіонів – урочисті прийоми, на яких найвищі посадові особи держави вшановують переможців і призерів Олімпійських ігор. Зазначимо, що в Україні широко відзначався 50-літній ювілей від першого виступу українських спортсменів на Іграх XV Олімпіади 1952 року у Хельсінкі. Апогеєм стали заходи НОК, що були проведені 29-30 листопада 2002 в Києві. На запрошення НОК до Києва приїхало близько 250 чемпіонів та призерів Олімпійських ігор попередніх років. 30 листопада у Виставковому центрі “Акко Інтернешнл” відбулось урочисте засідання НОК, в якому взяли участь всі чемпіони та призери Олімпійських ігор, президенти спортивних федерацій, голови фізкультурно-спортивних товариств, керівники регіональних відділень НОК, спортивні функціонери, представники засобів масової інформації та інші.

Зауважимо, що НОК співпрацює з Асоціацією олімпійців України, яку було створено у 1995 році.

Традиційним на Олімпійських іграх є святкування днів України, коли збірна команда приймає у гості найближчих друзів, добровільних помічників, вболівальників. Урочисто відзначається також церемонія підняття українського прапору в Олімпійському селищі.

Зважаючи на багату спортивну історію НОК було організовано Музей спортивної слави України на території Національного спортивного комплексу "Олімпійський". Незважаючи на багату експозицію, цей музей закрито для усіх бажаючих. Оглянути експозицію можна лише у складі групи за попередньої домовленості.

3.4.3. Основні напрямки міжнародних контактів НОК України

Принципи розвитку олімпійського руху сучасності, закладені П'єром де Кубертенем, передбачають його інтернаціональність. В кінці ХХ століття міжнародний олімпійський рух набув глобального характеру. Національний олімпійський комітет України є одним з елементів міжнародної олімпійської структури. Тому діяльність НОК України була б неможливою без контактів з міжнародними і національними спортивними організаціями. Зважаючи на неспроможність України до 1990 року самостійно реалізовувати міжнародні відносини як на загальнодержавному рівні, так і у сфері спорту зокрема, на початку 90-х років ХХ ст. довелося докласти чималих зусиль задля налагодження контактів за кордоном. Основними труднощами при цьому були відсутність попереднього досвіду, незнання іноземних мов більшістю членів НОК, матеріальні проблеми.

Після одержання тимчасового визнання МОК 9 березня 1992 року зусилля НОК України було спрямовано на визнання українських спортивних федерацій міжнародними. Більшість із них було визнано упродовж 1992 року.

Важливість розширення міжнародних зв'язків підкреслювалася на IV – VII сесіях Генеральної асамблеї НОК України. Упродовж 1992 – 1998 рр. було налагоджено співпрацю з МОК, АНОК, ЄОК [113].

З 1992 року активно розвивалися стосунки НОК України і МОК. 7 квітня 1992 року президент МОК Хуан Антоніо Самаранч відвідав Київ і зустрівся з президентом України Леонідом Кравчуком, президентом і членами НОК України. Під час цього візиту було вирішено процедурні питання участі спортсменів України в Олімпійських іграх у Барселоні й остаточного визнання НОК України. Делегації олімпійського комітету України відвідували МОК і брали участь у його заходах. У 1994 році у Сторічному конгресі МОК у Парижі взяла участь делегація НОК України у складі президента Валерія Борзова, віце-президента Володимира Платонова, генерального секретаря Бориса Башенка. 26 березня 1998 делегація НОК відвідала штаб-квартиру МОК, де мала зустріч з президентом МОК Хуаном Антоніо Самаранчем. Підсумок візиту делегації – одержання принципової згоди керівництва МОК про фінансову підтримку. Перебуваючи з робочим візитом у Швейцарії, Прем'єр-міністр України, президент НОК Віктор Янукович 18 березня 2003 зустрівся в Лозанні з президентом Міжнародного Олімпійського Комітету Жаком Рогге.

Зауважимо, що одним із головних напрямків співпраці НОК України з міжнародними олімпійськими організаціями є одержання фінансової допомоги. Зокрема олімпійський комітет України активно бере участь у межах програми “Олімпійська солідарність”. За цією програмою надходила фінансова підтримка для проведення семінарів і курсів, призначення стипендій для спортсменів. Наприклад, НОК протягом 2002 року взяв участь в більшості програм “Олімпійської солідарності” МОК (у 14 з 21 світової програми). Загальна сума коштів, які надійшли на користь НОК, становила 1.100.000 гривень [52].

Зазначимо, що на VIII сесії Генеральної Асамблеї НОК України було визначено основні завдання для зміцнення міжнародної діяльності НОК України:

- продовжити тісну співпрацю з МОК, його структурами, особливо “Олімпійською солідарністю” задля залучення коштів на проведення масштабних спортивних заходів в Україні, а також семінарів, курсів, наукових конференцій, виділення стипендій для перспективних талановитих спортсменів;

- використати можливості підписання угод про співробітництво з НОК інших країн, особливо сусідніх, щодо здійснення взаємовигідних обмінів спортивними делегаціями, фахівцями у галузі фізичної культури та спорту;
- продовжити співпрацю зі спортивними осередками української діаспори.

Одним із напрямків міжнародної діяльності НОК України, який було започатковано одразу ж після утворення НОК, є співпраця з українськими організаціями за кордоном. Українська діаспора сприяла визнанню українських федерацій міжнародними, надавала організаційну та фінансову допомогу для участі українських команд в Олімпійських іграх 1994 – 2002 років. У межах цієї співпраці відбуваються зустрічі з членами спортивних делегацій України під час проведення міжнародних спортивних змагань у місцях поселення українців. Найбільш активно проводять цю роботу українські громади Канади, Америки і Австралії. Питання подальшої співпраці, що стосуються молоді, спорту і туризму, були обговорені на III Всесвітньому форумі українців, який проходив у серпні 2001 року в Києві. Учасники “круглого столу” у межах форуму прийняли “Ухвалу”, в якій висловилися за необхідне продовжити консолідацію державних і громадських організацій, спонсорів, діаспори у розбудові спорту України, підтримці талантів українського спорту; у календарі спортивних заходів включати спільні фізкультурно-спортивні заходи; проводити наукові конференції, обмін спеціалістами, запрошувати молодь українського походження з діаспори на навчання в навчальних закладах галузі; надавати допомогу спортивним делегаціям України під час проведення міжнародних змагань; підтримувати паралімпійський рух в Україні; здійснювати заходи щодо інформаційного обміну, широко використовуючи можливості Інтернету; організовувати спільні виставки, конкурси; сприяти запровадженню української мови у спортивному середовищі України. Діяльність по зазначених напрямках входила до компетенції комісії НОК зі зв'язків з українцями за кордоном, яка діяла упродовж 1998 – 2002 років.[50,118]. Після виходу зі

складу виконкому НОК голови цієї комісії Володимира Кулика робота у цьому напрямку уповільнилась. І вже після сесії XIV Генеральної Асамблеї (звітно-виборної) зазначену комісію не було утворено.

Водночас після 2000 року активізувалася співпраця НОК України з національними олімпійськими комітетами країн СНД, і насамперед Російської Федерації.

Зокрема, 2-4 червня 2002 року у Мінську відбувся семінар-нарада спортивних керівників делегацій СНД та Балтії. У семінарі взяли участь представники НОКів Росії, Латвії, Литви, Вірменії, Грузії, Азербайджану, Казахстану, Молдови, Узбекистану, Естонії, Білорусі. Від НОК України участь в нараді взяв віце-президент Юрій Маслачков. Основними питаннями для обговорення стали законодавство у галузі фізичної культури і спорту: проблеми та перспективи, підготовка до Ігор XXVIII Олімпіади 2004 року в Афінах, аспекти організаційно-методичного забезпечення підготовки спортсменів до Ігор в Афінах, фармакологічне та антидопінгове забезпечення підготовки спортсменів в олімпійському циклі 2001-2004 рр., формування єдиного інформаційного простору НОКів країн СНД та Балтії [177].

7 березня 2003 у Москві президенти НОКів України та Росії підписали угоду про співробітництво терміном на чотири роки з можливістю її подальшого продовження. Також було підписано протоколи і між Держкомспортом України та Росії. Обидва документи спрямовано на розширення та поглиблення співробітництва між провідними спортивними організаціями країн. Напрямами співробітництва було визначено проведення спільних тренувальних зборів, матчів, співпраця у галузі спортивної науки, освіти й медицини, проведення спільних наукових конференцій, семінарів для тренерів, проведення спільної роботи, спрямованої на збільшення представництва українських та російських спортивних функціонерів у керівних органах міжнародних спортивних організацій - виконавчих та технічних комітетах тощо [177].

Зауважимо, що двох членів НОК України було обрано до Міжнародного олімпійського комітету. У 1994 році до МОК обрано Валерія Борзова, а у 1999 – Сергія Бубку як голову

комісії атлетів МОК.

НОК України на міжнародному рівні також співпрацює з організаційними комітетами Олімпійських ігор, Комітетом з розвитку спорту Ради Європи, комісією Європейських атлетів, головою якої у 2001 році було обрано С. Бубку.

3.4.4. Співпраця НОК України з державними органами управління

Після розпаду СРСР український спорт опинився в принципово нових і дуже складних умовах. Було втрачено можливість тренуватися на найкращих спортивних базах. Чимало тренерів збірних команд СРСР залишилися у Росії. Колишні союзні федерації з видів спорту з усіма налагодженими міжнародними зв'язками і досвідченими спеціалістами стали російськими. Все це посилювалося важкою економічною кризою, яка обумовила закриття спортивних споруд, відтік фахівців зі сфери спорту, виїзд з країни найсильніших спортсменів [16].

Зазначимо, що на початку 90-х рр. ХХ ст. Національний олімпійський комітет і спортивні федерації перебували у стадії формування і організаційного оформлення. Тому розвиток олімпійського спорту в Україні майже повністю залежав від держави.

Представництво самостійною командою на Олімпійських іграх на початку 90-х рр. ХХ ст. було важливим випробуванням для молоді Української держави в організаційному і матеріальному аспектах, а виступ на олімпійських змаганнях набув великого політичного значення.

Тому забезпечення успішного виступу збірної команди на XVII зимових Олімпійських іграх та іграх XXVI Олімпіади вимагало об'єднання зусиль держави, Національного олімпійського комітету, федерацій з видів спорту, західної української діаспори.

У другій половині 90-х рр. не розпочалося реформування системи забезпечення розвитку олімпійського спорту в Україні. Хоча НОК України вдалося залучити кошти спонсорів та "Олімпійської солідарності" для часткового забезпечення процесу функціонування олімпійської системи, й окремі

федерації також самостійно почали впроваджувати власні маркетингові програми, в основному, підготовка команд до Олімпійських ігор базувалася на пріоритеті держави і забезпечувалася із державного бюджету.

У практику увійшло створення за Указами Президента України Урядових організаційних комітетів з підготовки та участі спортсменів України в Іграх Олімпіад, зимових Олімпійських іграх та Паралімпійських іграх, які сприяли оперативному вирішенню проблем олімпійського руху, залучення до їх реалізації міністерств та відомств, високих посадовців держави.

У своєму звіті на XIII сесії Генеральної асамблеї НОК України Іван Федоренко зазначив, що в сучасних умовах розвитку українського спорту доцільним буде збереження пріоритету державної системи олімпійської підготовки із залученням організацій [50].

Одним з пріоритетних напрямків роботи НОК стала взаємодія з Адміністрацією Президента України, Верховною Радою України та Кабінетом Міністрів України. За поданням НОК та президентів федерацій з видів спорту і за результатами спільної зустрічі 11 вересня 2002 року Президент України підписав Доручення від № 1-1/1174, а 8 листопада 2002 року Указ № 998 “Про додаткові заходи щодо державної підтримки розвитку фізичної культури і спорту в Україні”. Указом Президента України серед іншого передбачається розробка національної доктрини розвитку фізичної культури і спорту, збільшення щорічних бюджетних видатків на розвиток фізичної культури і спорту та заснування, починаючи з 2003 року 100 стипендій Президента України для видатних спортсменів та тренерів України з олімпійських видів спорту [52]

19 листопада 2002 року завдяки ініціативі тогочасного президента НОК І.Н. Федоренка та члена Виконкому В.М. Бринзака відбулось перше засідання “Клубу друзів Національного олімпійського комітету та Національного паралімпійського комітету у Верховній Раді України”. Мета створення клубу – підтримка олімпійського та паралімпійського рухів і спорту вищих досягнень в Україні, вирішення проблем галузі фізичного виховання та спорту, забезпечення

законодавчої підтримки для подальшого розвитку спорту в нашій країні. Членами клубу стали народні депутати, які зацікавлені у вирішенні проблем фізичного виховання і спорту. Члени клубу обрали президентом клубу Олександра Зінченка, першим віце-президентом – Степана Гавриша. [52].

Зазначимо, що у січні 2003 року на конференції віце-президент НОК Микола Костенко та голова Комітету з фізичного виховання та спорту Міністерства освіти і науки України Сергій Операйло підписали угоду терміном до 31 грудня 2005 року про основні заходи співпраці щодо участі збірних команд України в літніх та зимових Європейських юнацьких олімпійських фестивалях. Згідно з угодою НОК України представляє юнацький спорт в Європейських Олімпійських Комітетах, здійснює організаційну, методичну та консультативну допомогу при комплектуванні, підготовці та участі збірних команд України, затверджує склад спортивної делегації та здійснює оформлення відповідних заявок на змагання, при можливості надає допомогу збірним командам у забезпеченні інвентарем, обладнанням та спортивною уніформою, здійснює фінансову підтримку підготовки і участі збірних команд в Європейських юнацьких олімпійських фестивалях [177].

Комітет з фізичного виховання та спорту МОН України бере на себе зобов'язання щодо забезпечення комплектування збірних команд України разом зі спортивними федераціями та відповідними підрозділами Держкомспорту України, несе відповідальність за якість підготовки та участі українських збірних у змаганнях, фінансує заплановані заходи з відбору кандидатів, підготовці та участі спортсменів у фестивалях, забезпечує членів делегації спортивною екіпіровкою та інвентарем [177].

Однак з 2002 помітною стала тенденція до ширшого залучення регіонів до забезпечення процесу олімпійської підготовки. Так, коментуючи виступ української команди на XV зимових Олімпійських іграх, шеф місії НОК у Солт-Лейк-Сіті Василь Карленко зазначив, що "...треба піднімати роль федерацій та регіонів, які мають взяти на себе функції проведення змагань та участі в них" [177]. У звітах роботи

відділень НОК України, які регулярно подавалися на інтернет-сторінці олімпійського комітету упродовж 2003 – 2004 рр., наводилася детальна інформація про те, що область зробила для забезпечення участі своїх спортсменів в Іграх XXVIII Олімпіади в Афінах.

3.4.5. Співпраця НОК України із засобами масової інформації

Одним із найважливіших аспектів діяльності НОК України є співпраця із засобами масової інформації. Адже ЗМІ в істотній мірі сприяють виконанню статутних завдань НОКу – поширенню знань про олімпійський рух, ознайомленню населення із виступами спортсменів національних команд на змаганнях різних рівнів, у тому числі й Олімпійських іграх, приверненню уваги громадськості до проблем олімпійського руху.

Налагодження співробітництва зі ЗМІ було одним із основних завдань в організації діяльності НОК України. У 1995 році НОК України заснував свій офіційний (квартальний) інформаційно-просвітницький журнал “Олімпійська арена” (головним редактором призначено Галину Нечаєву); у 1997 році почав випускати щомісячний бюлетень “Олімпійські новини від НОК України”. Олімпійська академія України спільно з Національним університетом фізичного виховання і спорту (НУФВСУ) видають журнал “Наука в олімпійському спорті”. На IV сесії Генеральної Асамблеї членом НОК було обрано З. Кулика – першого віце-президента Державної телерадіомовної компанії України.

Однак, незважаючи на вжиті заходи і завдання з активізації роботи зі ЗМІ, які ставилися на IV – IX сесіях Генеральної Асамблеї НОК в цілому результати співпраці із засобами масової інформації було визнано незадовільними [113].

Щомісячний бюлетень “Олімпійські новини від НОК України” проіснував до 1999 року. До 2000 року не було сформовано концепцію журналу “Олімпійська арена”, не визначено його чіткої структури. У ньому поряд з регулярними розділами: “Історія ігор сучасності”, “Легендарні імена”, “Зірки

світового спорту”, “Напередодні”, “Олімпік-кур’єр” кілька разів виходили матеріали у рубриках “Всупереч хворобі”, “Архів”, “Наука – спорт” тощо. Кілька разів було зроблено спроби запровадити такі незвичні розділи як “Музпауза” – новини шоу-бізнесу, “Детектив”. Варто зазначити, що у журналі детально подавалися календарі змагань та повна статистика про Олімпійські ігри. Статті друкувалися лише українською мовою. Серед матеріалів переважали повідомлення про події, статистика виступів спортсменів на змаганнях. Кількість сторінок у журналі коливалася від шістдесяти до вісімдесяти чотирьох. Однак зауважимо, що редакція журналу в той період не мала власного приміщення, штату професійних журналістів.

На початку 1999 року з метою пропаганди і популяризації олімпійського руху Виконком НОК України прийняв рішення про подальший розвиток журналу “Олімпійська арена” залучивши нових співзасновників. Журнал було перереєстровано як орган НОК і Держкомспорту України.

Упродовж 2000 року значно покращилося інформаційне висвітлення діяльності НОК України і його співпраця зі ЗМІ. У журналі “Олімпійська арена” збільшилася кількість аналітичних статей, регулярно друкуються матеріали про розвиток спорту у регіонах. Було вдосконалено дизайн і журнал став друкуватися на шістдесяти чотирьох сторінках. Однак, із 2000 року зчимала кількість матеріалів у “Олімпійській арені” почала публікуватися російською мовою, друкувалися статті про спортивне життя у Росії. „Олімпійська арена” співпрацює зі спортивними федераціями, надаючи їм інформаційний простір на шпальтах журналу для висвітлення їх діяльності.

У 2001 – 2002 рр. було вирішено організаційно-матеріальні проблеми журналу “Олімпійська арена”: редакція одержала приміщення, їй було виділено кошти на придбання верстально-комп’ютерного комплексу, створено штат працівників. Збільшилася кількість передплатників, організовано періодичність виходу кожні два місяці, що дозволило зробити журнал більш оперативним, розширилася тематика журналу [118].

Після 2000 року активізувалася співпраця НОКу з іншими ЗМІ. З метою розширення висвітлення і пропаганди

олімпійського руху в Україні Виконком НОК України 23 лютого 2000 року ухвалив рішення надати статус „Офіційний інформаційний партнер НОК України” газетам “Урядовий кур’єр”, “Робітнича газета”, “Молодь України”, „Україна молода”, “Независимость”, „Високий замок”. У травні 2001 року було підписано угоду про співпрацю з газетою “Команда”.

У 2000 році НОК України уклав угоду з Українським інформаційним агентством (“Укрінформ”) про співробітництво, що значно збільшувало можливості оперативного інформування засобів масової інформації про новини і тенденції розвитку олімпійського руху в Україні.

Результативною виявилася співпраця комісії НОК з Асоціацією спортивних журналістів України. НОКом аналізуються висвітлення участі українських спортсменів ЗМІ та даються рекомендації щодо його вдосконалення. Комісія “Засоби масової інформації” проводить відбір кандидатів серед ЗМІ для акредитації на Олімпійські ігри. 15 січня 2002 року з метою покращання висвітлення ХІХ зимових Олімпійських ігор 2002 року в Солт-Лейк-Сіті відбувся семінар для спортивних журналістів. Перед черговим Олімпійськими іграми активізується співпраця НОК з Національною телевізійною компанією України.

У 2003 році за ініціативою Ігоря Заседи було засновано “Олімпійський прес-клуб”, який було створено НОК спільно з офіційним спонсором компанією „Кока-Кола Беверіджиз Україна”. Завдання “Олімпійського прес-клубу” – інформувати громадськість про спортивні події в Україні [53]

З метою залучення засобів масової інформації до співпраці НОК з 2001 року проводить конкурси серед спортивних журналістів та ЗМІ, визначаючи у кількох номінаціях переможців, які сприяють популяризації олімпійських ідеалів, висвітленню проблем спорту вищих досягнень в Україні. Щороку кількість учасників, які подали свої заявки на участь у конкурсі, зростає. Наприклад, у 2002 році було вже дев’ять номінацій:

- Краще спортивне видання;
- Кращий спортивний відділ;

- Кращий спортивний відділ (редакція) телебачення;
- Кращий спортивний відділ (редакція) радіо;
- Кращий спортивний нарис;
- Краща проблемна стаття;
- Краща стаття про олімпійські види спорту;
- Кращий спортивний фоторепортаж;
- “За вірність та видатні досягнення у спортивній журналістиці”.

Важливою подією у діяльності НОК України стало відкриття сторінки в Інтернеті. Офіційний Інтернет-провайдер НОК України компанія „Релком-Україна” розробила Інтернет-сторінку для НОК України, яка почала діяти з 5 вересня 2000 року. Це дало можливість оперативно інформувати про олімпійські новини, успіхи національних збірних команд, висвітлювати діяльність НОКу, надавати різноманітну інформацію з історії Олімпійських ігор і НОК України, розширити можливості щодо впровадження олімпійської освіти, проводити вікторини, інтерактивні голосування.

Інтернет-сторінка НОК України, на нашу думку, якісно сконструйована і цікаво оформлена. Подано інформацію про історію Олімпійських ігор, коротку довідку про історію НОК України, зазначені посилання на світові та українські олімпійські інтернет-ресурси. З 2002 року у порівнянні з сайтами багатьох інших НОКів своєчасно і регулярно подаються новини олімпійського руху завдяки оперативній роботі прес-гаше Івана Бондарчука, поповнюється фотоархів. Однак не усі розділи оновлюються. Зокрема, станом на 14 березня 2004 року в розділі “Олімпійська арена” подано анонс журналу за лютий 2002 року; у розділі “Атлети в гостях у НОК” остання інформація датується 25 серпня 2001 року; підрозділ “Основні події” взагалі не активний. Однак, за даними президента НОК, сайт користується популярністю: за добу інтернет-сторінку НОК відвідує майже 60 осіб [52]

Успішна діяльність у напрямку співпраці зі ЗМІ підтверджується й тим, що із чотирнадцяти офіційних спонсорів НОК України шість є представниками засобів масової інформації.

3.4.6. Організація економічного забезпечення діяльності НОК України

Виконання статутних завдань НОК України було б неможливим без фінансового забезпечення його діяльності. Підкреслимо, що матеріальні проблеми в організації діяльності НОК України були вельми актуальними на початку 90-х рр. ХХ ст.

Підкреслимо, що утворення НОК у 1990 році співпало з надзвичайно складним в економічному відношенні періодом в історії України. Нагадаємо, що на початку 90-х рр. ХХ ст. в Україні діяв командно-адміністративний тип економічної системи, при якому держава керувала усіма галузями народного господарства. Національний олімпійський комітет України був новоствореною громадською структурою у сфері спорту, й державною плановою системою не було передбачено його фінансування. Економічна криза у державі та відсутність досвіду самостійної діяльності у цій сфері у членів НОК унеможлилювали самофінансування. Тому, забезпечення діяльності НОК України взяв на себе Держкомспорт, що стало однією з причин суміщення керівних посад у цих двох організаціях Валерієм Борзовим.

Зазначимо, що для забезпечення фінансування участі українських спортсменів в Іграх XXV Олімпіади не вистачало навіть ресурсів Держкомспорту. Тому у Зверненні, прийнятому на III (позачерговій) сесії, Генеральна асамблея "...звертається до всіх, хто не байдужий до долі нашого спорту, - до керівників підприємств та організацій, до ділових кіл України, до громадян республіки із закликом: давайте разом допомагати нашому спорту міцно стати на ноги, давайте зробимо усе, щоб наші провідні атлети, дитячі спортивні школи мали необхідну фінансову підтримку.

Звертаємось також за допомогою до української діаспори – підтримайте наших олімпійців!..”

Підкреслимо, що однією з перших 1 жовтня 1993 року НОК України підписав угоду про спонсорство з фірмою

“Адідас” щодо забезпечення спортивною формою команд з олімпійських видів спорту. Однак в цілому до середини 90-х років налагодити широкомасштабну і комплексну роботу зі спонсорами не вдалося. Основні зусилля було спрямовано, на те щоб домогтися законодавчої підтримки діяльності НОК державою [106].

Після V сесії Генеральної Асамблеї перед НОКом було поставлено завдання розробки власної маркетингової програми й пошуку крупних спонсорів і налагодження з ними довготермінової і комплексної співпраці [106].

Упродовж 1994 – 1998 рр. НОК України вдалося заключити спонсорські угоди з такими великими компаніями: “Адідас”, “Кока-кола”, “Авіалінії України”, “Міжнародні Авіалінії України”, “Люфтганза”, “Юріс”, “АСКА” [113]

Варто відзначити, що делегатам VIII сесії Генеральної Асамблеї вперше було запропоновано фінансовий звіт НОК України за 1997 рік. У своєму звіті за 2000 рік президент НОК України подав таку динаміку грошових надходжень до НОК: 1997 рік – 1,865 млн грн., 1998 рік – 2,658 млн грн., 1999 рік – 1,955 млн грн., 2000 рік – 7,065 млн грн [51].

У 2000 році фірма “Адідас” відмовилася від співпраці з НОК України, однак у цьому ж році було підписано угоду з одним із світових лідерів з випуску комп’ютерної техніки та побутової електроніки корейською компанією “Самсунг Електронікс” та компанією “Український мобільний зв’язок”. Співробітництво із фірмою “Самсунг Електронікс” окрім грошових надходжень дозволило забезпечити НОК України і його відділення якісною комп’ютерною технікою, а центр олімпійської підготовки у Кончі Заспі – побутовою технікою [51].

У 2001 році НОКом України було укладено спонсорську угоду з фірмою “Діана” (Італія) – виробником спеціалізованої уніформи для водних видів спорту. За умов цієї угоди фірма “Діана” надає безкоштовну екіпіровку для федерацій плавання, водного поло і синхронного плавання [50]. У цьому ж році було підписано угоду на постачання спортивної екіпіровки фірми “Діадора” збірним командам з вільної боротьби, дзюдо, стрільби з лука, велосипедного спорту та боксу. Також відповідно до

угоди цю фірму було визнано “Офіційним спонсором та постачальником спортивної екіпіровки національної олімпійської команди України на Ігри XXVIII Олімпіади в Афінах 2004 року” [52]. В таблиці 3.4. зазначено офіційних спонсорів та партнерів НОК України станом на 1 липня 2004 року.

Таблиця 3.4

**Спонсори Національного олімпійського комітету України
(станом на 1.08.2004 р.) [177]**

Назва компанії	Статус
Самсунг Електронікс”	офіційний спонсор Олімпійської команди України;
“Кока-Кола Беверіджиз Україна Лтд.”	офіційний спонсор;
Торгова марка пиво “Чернігівське”	офіційний партнер національної олімпійської збірної команди України та НОК України;
ЗАТ „Київстар Дж. Ес. Ем.”	офіційний спонсор національної олімпійської збірної команди України та „мобільний оператор олімпійської збірної команди України”;
“Diadora”	офіційний спонсор та постачальник спортивної екіпіровки;
“Diana”	офіційний спонсор та постачальник спортивної екіпіровки;
MIBS Travel	офіційний туристичний агент на Іграх XXVIII Олімпіади 2004 року в Афінах;
ТОВ „Бренд Нью”	маркетинговий агент;
“UKR EXIM Bank”	офіційний партнер;
“Юріс”	офіційний юридичний радник;
“Relcom-Ukraine”	офіційний інтернет-провайдер;
Національна телекомпанія України (НТКУ)	генеральний інформаційний партнер;
Всеукраїнська спортивна газета “Команда”	офіційний інформаційний партнер;
Всесвітня Українська Спортивна Агенція	офіційний інформаційний партнер;
ЗАТ “НАШЕ РАДІО”	офіційний інформаційний партнер;
ТРК Радіо „Ера”	офіційний інформаційний партнер
„Урядовий кур’єр”	офіційний інформаційний партнер

Незважаючи, на те, що вже на V сесії Генеральної асамблеї НОК відзначалося про необхідність розроблення власної маркетингової програми, її було створено лише у 2002 році. Маркетингова програма НОК – це концепція економічної діяльності, спрямованої на формування та підтримку зацікавленості компаній до фінансової участі у заходах і програмах, що проводяться НОК, та містить пакет пропозицій з умовами участі компаній у заходах НОК. Для використання в роботі маркетингова програма була розіслана всім федераціям з олімпійських видів спорту та регіональним відділенням НОК [52,177].

У другій половині 90-х років ХХ ст. НОК України вдалося налагодити співпрацю за програмою “Олімпійська солідарність”, згідно з якою МОК надає фінансову допомогу олімпійським комітетам. Так, наприклад, за участь у ХІХ зимових Олімпійських іграх у Солт-Лейк-Сіті “Олімпійська солідарність” надала 95000 гривень для сплати проїзду та розміщення президента і генерального секретаря НОК, що дозволило повністю відшкодувати відповідні витрати. Також Олімпійська солідарність надала НОК України 435000 гривень як внесок в успіх ХІХ зимових Олімпійських ігор [52].

Зазначимо, що в результаті співпраці з “Олімпійською солідарністю” НОК України одержав змогу допомагати федераціям України, окремим спортсменам і тренерам. Так, наприклад, у 1998 році НОК надав безповоротну фінансову допомогу 26 національним федераціям на суму 1млн. 32 тис.659 гривень, у 1999 – 2001 рр. – 1 млн грн. [50]. Упродовж 1994 – 1998 рр. НОК України виплатив стипендії українським спортсменам від “Олімпійської солідарності” на суму 258 тис. доларів [113]. Також у 2001 році, виконуючи рішення ХІ та ХІІ Генеральних асамблей, Виконком прийняв постанову про надання регіональним відділенням безповоротної фінансової допомоги загальною сумою 200 тисяч гривень на їх діяльність [50]. Виконком НОК своєю постановою від 6 січня 1999 року заснував вісім іменних стипендій для студентів ВНЗ галузі фізичної культури і спорту, які виявили особливі успіхи у навчанні.

У 2001 році НОК України надав 800 тис. грн. на створення антидопінгової лабораторії, центру спортивної травми при Національному університеті фізичного виховання і спорту, на переобладнання й оснащення новітнім устаткуванням та апаратурою систему спортивної медицини на олімпійській базі у Кончі-Заспі.

3.4.7. Діяльність НОК щодо організації участі команд України в міжнародних олімпійських змаганнях

Одним з головних напрямків діяльності національних олімпійських комітетів є забезпечення участі спортсменів країни в Олімпійських іграх. Для цього НОК України вирішує комплекс організаційних завдань:

- підготовка та відправлення офіційних документів до оргкомітетів Олімпійських ігор та Європейських юнацьких днів;
- організація оплати за усіма статтями, пов'язаними з участю в міжнародних спортивних заходах;
- вирішення питання транспортування;
- забезпечення делегації екіпіровкою;
- контроль за розміщенням делегації під час Олімпійських ігор;
- координація роботи штабу передолімпійської підготовки;
- розгляд і затвердження складу делегації;
- підготовка і оформлення виїзних документів;
- підготовка і проведення передолімпійських тренувань;
- виготовлення сувенірної та поліграфічної продукції та атрибутики для делегації;
- забезпечення розміщення урядових осіб та поважних гостей;
- затвердження кандидатури шефа місії, олімпійського аташе НОК України.

Так, наприклад, до Ігор Олімпіади в Сіднеї було оброблено близько 700 акредитаційних анкет [51].

З 2003 року НОК України розпочав співпрацю з компанією "MIBS-Sportius Hospitality S.A." щодо організації туристичної та квиткової програми для українських

вболівальників на Іграх XXVIII Олімпіади 2004 року в Афінах.

Статистику участі спортсменів України самостійною командою в Іграх Олімпіад і зимових Олімпійських іграх подано у таблицях 3.5 і 3.6.

Також НОК, в міру можливостей, надає фінансову допомогу олімпійським збірним командам України [52].

Таблиця 3.5

Результати участі спортсменів України самостійною командою в Іграх Олімпіад

роки Ігор Олімпіад	Місце проведення	кількість медалей			всього	чисельність команди
		золоті	срібні	бронзові		
1996	Атланта (США)	9	2	12	23	233
2000	Сідней (Австралія)	3	10	10	23	235
2004	Афіни (Греція)	9	5	9	23	234

Таблиця 3.6

Результати участі спортсменів України самостійною командою в зимових Олімпійських іграх

роки зимових Олімпійських ігор	Місце проведення	кількість медалей			всього	чисельність команди
		золоті	срібні	бронзові		
1994	Ліллекхаммер (Норвегія)	1	-	1	2	37
1998	Нагано (Японія)	-	1	-	1	52
2002	Солт-Лейк- Сіті (США)	-	-	-	-	70

Одним із напрямів діяльності НОК України є організація участі юних спортсменів України в зимових і літніх Європейських юнацьких олімпійських фестивалях. Це розглядається як ефективний засіб підготовки олімпійського резерву. Зазначимо, що делегації України беруть участь у цих комплексних континентальних змаганнях з 1993 року.

3.4.8. Діяльність президентів НОК України

Розвиток олімпійського руху в країні невід'ємно пов'язаний із діяльністю президента Національного олімпійського комітету, його професійними та людськими рисами, життєвими пріоритетами, громадянською позицією. Саме тому історію діяльності НОК України, його теперішній стан і перспективи подальшого розвитку не можна розглядати поза особистостями президентів НОК та основними аспектами їх діяльності.

З 1990 року НОК України очолювали три президенти: Валерій Борзов (1990 – 1998 рр.), Іван Федоренко (1998 – 2002), Віктор Янукович (2002 – по теперішній час). Діяльність їх співпала зі складним соціальним, політичним та економічним становищем у державі. Однак за період їх керівництва було організовано діяльність НОКу, вдалося одержати визнання МОК, здійснено перші виступи української команди на Іграх Олімпіад і зимових Олімпійських іграх. Нижче подаємо короткі біографічні відомості перших трьох президентів НОК України та проаналізуємо їх внесок у розвиток олімпійського руху.

Перший президент Національного олімпійського комітету України Валерій Пилипович Борзов народився 20 жовтня 1949 року в м. Самбір Львівської області. Закінчив у 1971 році Київський державний інститут фізичної культури. В. Борзов – дворазовий олімпійський чемпіон Ігор XX Олімпіади з бігу на 100 м і 200 м, срібний призер Ігор з естафетного бігу 4×100 м, бронзовий призер Ігор XXI Олімпіади з бігу на 100 м та естафетного бігу 4×100 м; чемпіон Європи 1969 року на дистанції 100 метрів, 1971 року - на дистанціях 100 і 200 метрів, 1974 року - 100 метрів; переможець зимових чемпіонатів Європи 1970-1972, 1974-1977 років; багаторазовий чемпіон СРСР у 1968-1977 роки; Заслужений майстер спорту СРСР. Нагороджений орденами Леніна, “Дружби народів”, “Знак Пошани”, медаллю Св. Володимира Великого [180].

У 1977 році захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук. У спортивній адміністрації з 1979 року – заступник голови Держкомспорту

УРСР. 22 грудня 1990 року обрано на посаду Президента НОК України. 1994 року В. Борзова першим з громадян України було обрано членом Міжнародного олімпійського комітету.

Народний депутат України Четвертого скликання від Соціал-демократичної партії України (об'єднаної). 27 квітня 1998 року у зв'язку з обранням В. Борзова народним депутатом України його було звільнено з штатної посади президента НОК України і надано повноваження виконувати обов'язки Президента НОК України на громадських засадах. З 1998 року член Виконкому НОК України як представник МОК, очолював комісію "Спорт та закон", з 2002 – робочу групу з підготовки змін і доповнень до Статуту НОК України, голова Федерації легкої атлетики України.

Валерій Пилипович Борзов посідав посаду президента НОК з 22 грудня 1990 по 9 грудня 1998 року. Після обрання перед ним постали складні завдання: організувати діяльність НОК України, домогтися міжнародного визнання.

Валерій Борзов як голова Підготовчого комітету зі створення НОК України здійснив чималий обсяг роботи, успішно організувавши Асамблею засновників НОК. Проте в Україні негативно сприймалося його зволікання з організацією діяльності НОК упродовж січня – серпня 1991 року.

Перебуваючи з 1979 року на керівних посадах галузі в Україні на 1990 В. Борзов був одним із найдосвідченіших управлінців у спортивній сфері на той час. До того ж він до середини 1996 року очолював Держкомспорт України, що сприяло його діяльності як президента НОК. У перші роки діяльності НОК Держкомспорт України надавав матеріальну та організаційну допомогу НОК. Отже, одним із пріоритетів діяльності Валерія Борзова була тісна співпраця НОК України із державними органами управління. Хоча у перші роки діяльності НОК орієнтація на допомогу з боку держави й була необхідною, однак в подальшому, на нашу думку, стримувала самостійний розвиток НОКу, узалежнивши його від Держкомспорту до другої половини 90-х рр.

Авторитет Валерія Борзова як видатного спортсмена сучасності сприяв налагодженню міжнародних зв'язків, визнанню НОК України МОК і обранню його у цю міжнародну

організацію, організація співпраці з діаспорою. Водночас Борзов зазнав критики через невдалі спроби домогтися самостійного виступу української команди на Іграх XXV Олімпіади в Барселоні.

Борзову в цілому вдалося упродовж першої половини 90-х рр. організувати діяльність НОК як всеукраїнської громадської організації.

У 90-х рр. ХХ ст. набула поширення практика залучення найвищих посадовців держави до підготовки виступів української команди в Олімпійських іграх. Наслідком цього стало створення Організаційних Комітетів з підготовки та участі спортсменів України в Олімпійських і Паралімпійських іграх, Всесвітніх іграх глухих та Всесвітніх універсиадах, очолюваних, як правило, Прем'єр-міністром України.

У другій половині 90-х років НОК вдалося залучити до своєї діяльності крупних спонсорів, налагодити співпрацю з "Олімпійською солідарністю". Внаслідок цього у НОК з'явилася можливість надавати допомогу федераціям, окремим тренерам, спортсменам.

Під керівництвом Борзова НОК і команда України успішно дебютували на XVII зимові Олімпійських іграх у Ліллекхаммері та Іграх XXVI Олімпіади в Атланті.

Водночас, аналізуючи матеріали Генеральних Асамблей за 1990 – 1998 рр. зауважимо, що НОК України під керівництвом Валерія Борзова не вдалося належним чином зорганізувати роботу комісій; обласні відділення хоча й було створено, однак активність їх була низькою. За період президентства В. Борзова недостатньою була співпраця НОК із засобами масової інформації, не було налагоджено системи контролю за використанням олімпійської символіки, не створено необхідну антидопінгову лабораторію.

У цілому перебування Валерія Пилиповича Борзова на посаді президента НОК України було успішним. Незважаючи на організаційні, економічні, політичні труднощі, відсутність попереднього досвіду діяльності НОК України першому його президенту вдалося створити дієву організацію, яка взяла на себе функції керівництва громадською гілкою спортивної галузі.

Другий президент НОК України Іван Никифорович

Федоренко народився 18 серпня 1944 року у с. Раковщина Овруцького р-ну Житомирської області. У 1960-1963 рр. працював в Овручі. У 1971 р. закінчив Київський автодорожній інститут, у 1979 р. – Вищу партійну школу при Центральному комітеті Комуністичної партії України. У 1971 р. працював у тресті „Будмеханізація”. У 1972-1975 рр. – перший секретар Печерського Районного комітету Ленінської комуністичної спілки молоді України м. Києва. У 1975-1979 рр. – секретар парткому, начальник управління тресту „Будмеханізація” м. Києва. У 1980-1992 рр. – заступник, у 1992-1997 рр. – перший заступник голови, голова Центральної ради Фізкультурно-спортивного товариства „Динамо” України. З серпня 1997 по липень 1999 року – голова Державного комітету України з фізичної культури і спорту. У серпні 1999 року одержав звання генерал-майора міліції. З лютого по листопад 2000 року – голова Державного комітету молодіжної політики, спорту та туризму України. Заслужений працівник фізичної культури і спорту. Нагороджений орденами „Знак Пошани” (1978 р.), „За заслуги” III ст. (1996 р.), шістьма медалями [175].

Іван Никифорович Федоренко посідав посаду президента НОК з 9 грудня 1998 по 20 грудня 2002 року.

Основними рисами у діяльності І. Федоренка було продовження активної співпраці з державою та “Олімпійською солідарністю”, пошук спонсорів.

Одним із головних досягнень НОК України в період керівництва І. Федоренка було значне покращення інформаційного забезпечення діяльності НОК, активізація висвітлення у ЗМІ проблем і перспектив розвитку олімпійського руху. Під час головування Іваном Федоренком було завершено оформлення регіональних відділень НОК України, проведено систему заходів щодо активізації їх роботи. НОК України підписав кілька крупних спонсорських контрактів. В Україні було створено й обладнано антидопінгову лабораторію. Водночас І. Федоренко не вдалося за чотири роки активізувати діяльність комісій НОК України.

У період керівництва НОК Іваном Федоренко українські спортсмени погіршили результати виступів на Іграх XXVII Олімпіади в Сідней та XIX зимових Олімпійських іграх у Солт-

Лейк-Сіті відносно до попередніх років. Національним олімпійським комітетом не було зроблено спроб щодо реформування системи спорту в Україні.

Загалом, XIV сесія Генеральної Асамблеї НОК України визнала роботу НОК України за період 1998 – 2002 рр. задовільною.

Третій президент НОК України Віктор Федорович Янукович народився 9 липня 1950 року у м. Єнакієво Донецької області. Закінчив Єнакієвський гірничий технікум (1973 р.), – Донецький політехнічний інститут за фахом інженер-механік (1980 р.), Українську академію зовнішньої торгівлі, є магістром міжнародного права. З 1969 року працював газозварювачем; автослюсарем, механіком, директором автобазы “Орджонікідзевугілля”. Протягом 20 років працював на керівних посадах: керував підприємствами “Донбастрансремонт”, “Укрвугілляпромтранс”, об’єднанням “Донецькавтотранс”. У серпні 1996 р. Віктора Януковича призначено заступником голови, а у вересні – першим заступником голови Донецької обласної держадміністрації. З 14 травня 1997 року по листопад 2002 року перебував на посаді голови Донецької обласної державної адміністрації, був депутатом Донецької обласної ради. З травня 1999 по травень 2001 року - голова Донецької обласної ради за сумісництвом. З 21 листопада 2002 року призначений на посаду Прем’єр-міністра України. З квітня 2003 року – Голова Партії регіонів України. Доктор економічних наук. Заслужений працівник транспорту України. Майстер спорту СРСР з автоспорту. Кавалер орденів “За заслуги” III, II та I ступенів, знаків “Шахтарська слава”, “Шахтарська доблесть”, орденів Святого Преподобного Нестора-літописця Києво-Печерського, Святого князя Володимира, Святого Данила Московського [182].

Обрання 20 грудня 2002 року на посаду президента НОК України Віктора Федоровича Януковича, Прем’єр-міністра України було зумовлено проблемами, насамперед економічними, які загострилися у спортивній галузі і призвели в результаті до погіршення виступів українських спортсменів на Олімпійських іграх після 1996 року.

В окремих республіках колишнього Радянського Союзу є

прикладі обрання найвищих керівників держави президентами національних олімпійських комітетів. Зокрема, президенти Білорусі та Азербайджану очолюють також НОКи у своїх країнах. У країнах Європи практика обрання президентами НОКів діючих політиків не поширена, хоча там часто на цю посаду обираються монархи або члени їх родин.

Зауважимо, що у 2000 році Віктор Янукович, працюючи тоді ще головою обласної державної адміністрації Донецчини, відвідав Ігри XXVII Олімпіади у Сіднеї в якості представника президента України.

Після обрання 21 листопада 2002 року В. Януковича Прем'єр-міністром України він за посадою став головою Організаційного Комітету з підготовки та участі спортсменів України в Олімпійських і Паралімпійських іграх, Всесвітніх іграх глухих та Всесвітніх універсіадах.

Зазначимо, що в інтерв'ю газеті „Спорт-Експрес” Віктор Янукович зазначив, що на посаду президента НОК України йому запропонував балотуватися Президент України Леонід Кучма [179].

Нагадаємо, що задля надання можливості В. Януковичу балотуватися на посаду президента НОК було змінено статут цієї організації. Інші претенденти – Валерій Борзов, Микола Марценюк, Анатолій Писаренко, Іван Федоренко зняли свої кандидатури. Хоча у Віктора Януковича, на відміну від інших кандидатів, не було власної програми діяльності, за нього проголосували 119 із 121 присутніх членів Генеральної Асамблеї. За Януковича голосували не як за організатора олімпійського руху, а як за людину, яка зможе залучити у спорт гроші.

Третій президент НОК України проголосив основним завданням своєї діяльності забезпечення стабільного фінансування підготовки спортсменів до Олімпійських ігор шляхом залучення позабюджетних коштів [177]. Віктор Янукович, використовуючи свій вплив Прем'єр-міністра України, домовився з близько сотнею найбільших підприємств щодо сприяння з їх боку процесу передолімпійської підготовки української команди, провів зустрічі з губернаторами областей з цього ж питання [173 (15.01.2003)]. Віктор Янукович планує

закріплювати підприємства не тільки за федераціями, а й за окремими спортсменами, з метою створення належних умов для їх підготовки до Олімпійських ігор [177].

Зауважимо, що досвід залучення позабюджетних коштів у спортивну галузь у Віктора Януковича є. Під час перебування на посаді губернатора Донецчини він зумів залучити керівників підприємств, бізнесменів, банкірів області до реконструкції за найвищими вимогами стадіону „Локомотив” у Донецьку [179 (9.01.2003)]. Відзначимо, що завдяки діяльності насамперед Віктора Януковича у квітні 2004 року бюджет НОК України було збільшено з 9,45 млн до 24,45 млн гривень.

Зазначимо, що окрім намірів забезпечити ефективні шляхи фінансування спорту вищих досягнень в Україні й тим самим сприяти підвищенню результативності виступів українських спортсменів на Олімпійських іграх, в окремих ЗМІ було зроблено припущення про інші причини обрання президентом Віктора Януковича. Зокрема, у статті Дмитра Лиховія „Володар п'яти кілець. Навіщо Прем'єр-міністр Віктор Янукович готується очолити Національний олімпійський комітет?” [171], а також у коментарі голови Української Республіканської Партії „Собор” президента Національної федерації спортивного туризму України Анатолія Матвієнко [181] припускається, що В. Янукович посів посаду президента НОК України з метою вдосконалення свого іміджу. Підкреслимо, що Ігри XXVIII Олімпіади в Афінах відбудуватимуться у період президентської виборчої кампанії в Україні, й успішний виступ української команд сприятиме зростанню популярності Віктора Януковича. Зауважимо, що XVI (позачергова) сесія Генеральної асамблеї НОК, відзначивши вагомий внесок Віктора Януковича у розвиток спорту в Україні підтримала висунення його кандидатури на посаду Президента України на виборах у жовтні 2004 року.

Зазначимо позитивні зміни у роботі НОК України після обрання президентом Віктора Януковича: регулярно проводяться засідання комісій НОК; детальні звіти про заходи, здійснені регіональними відділеннями щодо розвитку олімпійського руху та сприяння у підготовці спортсменів області до Олімпійських ігор систематично подаються на сайті

НОК: ведеться робота по реалізації маркетингової програми. Статус Прем'єр-міністра допомагає В. Януковичу також у міжнародних контактах. З його ініціативи Організаційний комітет Ігор XXVIII Олімпіади в Афінах погодився включити Київ у перелік міст, якими пройде естафета олімпійського огню.

Відзначимо, що обрання Прем'єр-міністра України президентом НОК зумовило певну специфіку в організації його роботи. Усі заходи, в яких бере участь президент НОК України, відбуваються під посиленою охороною, а засідання Виконкому з питань безпеки проводяться у будинку Уряду. Президент НОК В. Янукович не зміг взяти участь у роботі XVI (шестачергової) сесії Генеральної асамблеї НОК України.

Однак, за підтримки президента НОК В. Януковича Кабінет Міністрів України прийняв розпорядження 24 червня 2003 року № 378-р „Про розміщення Національного олімпійського комітету”. Згідно з ним планується створення Олімпійського дому – штаб-квартири НОК України (м. Київ, вул. Васильківська 50/23).

3.5. Олімпійська академія України як складова системи олімпійської освіти

Одним із важливих напрямів діяльності Міжнародного олімпійського комітету є пропаганда ідей олімпізму, популяризація знань про визначальні засади олімпійського руху, історію Олімпійських ігор стародавньої Греції та сучасності; органічне поєднання освітніх, виховних та розвиваючих завдань виховання дітей та молоді у процесі фізичного виховання й т. ін.

У структурі олімпійського руху вирішення цих важливих завдань покладено на Міжнародну та національні олімпійські академії.

Зауважимо, що вусучасній вітчизняній науковій та науково-популярній літературі, зважаючи на ґрунтовний масив наукових досліджень у галузі теорії і методики олімпійського спорту (В.М. Платонов, С.И. Гуськов, М.М. Булатова, К.П. Сахновський, А.М. Лапутін, Л.В. Волков та інші) та

безперечну рівноцінність освітньо-виховних завдань спорту й теоретико-методичних засад спортивної підготовки, бракує відповідних досліджень щодо ролі й місця олімпійської освіти в освітньо-виховній системі; діяльності національних олімпійських академій, тощо.

Зауважимо, що в останні роки науковий інтерес до питань олімпійської освіти зростає, про що свідчать окремі статті та розвідки М. Булатової; А. Єфімова; В. Запорожанова, В. Кудиненка, В. Бізіна, О. Кривенцова, С. Філя; В. Платонова, С. Гуськова [17, 36, 38, 65, 99, 102], кількість і масштабність яких є явно непропорційною до порушених проблем.

Відновлення української державності, утворення НОК України покликало до утворення важливої інституції у структурі національного олімпійського руху – Олімпійської академії України (ОАУ). Історія діяльності цього громадського утворення налічує вже понад десять років, але до останнього часу жодного узагальнюючого, комплексного наукового аналізу діяльності Олімпійської академії України не проводилося.

Зважаючи на обмежену об'єктивну інформацію щодо діяльності Олімпійської академії України, ми скористалися думками й твердженнями президентів ОАУ та активних діячів олімпійського руху України останнього десятиріччя.

Перш ніж аналізувати діяльність Олімпійської академії України ми вважали доцільним вивчити основні засади діяльності та історичні етапи розвитку Міжнародної Олімпійської Академії.

Отже, Міжнародна Олімпійська Академія (МОА) – національна грецька організація, діяльність якої з моменту її утворення підтримується Міжнародним олімпійським комітетом (МОК) [81].

Ідея пропаганди освітніх завдань олімпійського спорту належить фундатору модерного олімпізму французу П'єру де Кубертену, який неодноразово наголошував на необхідності поширення знань з історії стародавніх Олімпійських ігор та філософських принципів олімпізму, залучення до олімпійського руху молоді.

Як зазначають В. Платонов та С. Гуськов (1994), вперше про необхідність створення навчально-освітнього центру

висловився представник НОК Греції професор Іоаніс Христафіс на Олімпійському конгресі 1926 року під час обговорення питання про відродження давнього гімнасія на території стародавньої Олімпії. На сесії МОК 1934 року, проведеної в Афінах, обговорювалося створення навчального центру. Особливу роль у цьому питанні відіграли тогочасний генеральний секретар НОК Греції Джон Кецеас і професор Карл Діма (Німеччина), які чимало зробили для реалізації ідеї створення такого центру [99]. Зауважимо також, що у Берліні в період між 1938 і 1944 роками за керівництва Карла Діма діяв “Центр олімпійського навчання”, який провадив дослідження з олімпійської тематики [176,184].

Відзначимо важливу дату: у 1939 році олімпійський комітет Греції вирішив зорганізувати Олімпійську академію й у червні 1939 МОК дав на це згоду. Друга світова війна перешкодила конкретним заходам. На сесії МОК, що відбулася в Римі у 1949 році, ухвалу про створення освітнього центру було прийнято одностайно. За підтримки МОК, реалізувати цю ідею було доручено олімпійському комітету Греції.

Урочисте відкриття Міжнародної Олімпійської Академії відбулося 14 червня 1961 року. У роботі першої сесії взяли участь тридцять студентів із двадцяти чотирьох країн. Зауважимо, що МОК у повному складі після проведеної сесії в Афінах, прибув до Олімпії на цю подію [81, 176,184]. Емблемою МОА стало поєднання олімпійських кілець та літери “А” (Академія) (рис.3.2).

Рис.3.2 Емблема Міжнародної Олімпійської Академії

У період з 1961 до 1964 років робота МОА обмежувалася проведенням щорічних сесій. До 1966 року учасники сесій мешкали у наметах, а сесії проводилися простонеба. Будівництво перших стаціонарних споруд Академії було завершено у 1967 році. Наступні роки обсяг роботи МОА та її роль у системі олімпійської освіти істотно розширилися [99].

Основні завдання діяльності МОА викладено в пункті 2

Статуту цієї організації: “Мета МОА полягає у створенні міжнародного культурного центру для збереження і поширення олімпійського духу, вивченні і реалізації суспільних і виховних принципів Ігор, наукової консолідації довкола олімпійської ідеї відповідно до принципів, сформованих стародавніми греками і відродженням сучасного олімпійського руху з ініціативи барона де Кубертена” [99]. При створенні МОА було визначено напрями її роботи, які торкаються філософії та ідеології олімпізму; історії античних Олімпійських ігор; еволюції сучасного олімпійського руху та його значення для виховання молоді й гармонічного розвитку людини; впливу спорту на мистецтво і соціальні науки; моральних принципів спорту і створення духовних цінностей на основі цих принципів [99].

Нами встановлено, що керівництво діяльністю академії здійснює адміністративна рада у складі президента, віце-президента, декана і сімох членів. Усі вони, включаючи президента, є представниками Олімпійського комітету Греції й інших грецьких організацій. Рада МОА обирається НОКом Греції терміном на 4 роки [81, 176, 184].

Академія організовує літні сесії тривалістю близько двох тижнів. Ці сесії традиційно проводяться в Олімпії (Греція) й бувають різними за формою (сесії, конгреси, семінари, лекції) та контингентом учасників (для студентів і молодих викладачів; керівників НОА, членів і працівників НОК і Міжнародних федерацій; керівників та викладачів вищих навчальних закладів фізичного виховання; спортивних журналістів; спортивних лікарів, арбітрів, управлінців спорту, делегацій від університетів, шкіл, спортивних клубів, тощо) [176, 184].

В окремих країнах в середині 60-х років починають створюватися національні олімпійські освітні центри, на зразок МОА. Першими такими організаціями були “Kuratorium Olympische Akademie” (1966) Німецького НОКу та “Centre de Estudios Olimpicos” (1968) Іспанського ноку. В середині сімдесятих років у США під юрисдикцією Олімпійського комітету було засновано Олімпійську Академію, яка стала першою національною олімпійською академією (НОА). Після цього заснуються національні олімпійські академії у Тайвані (1977), Японії й Іспанії (1978); Чилі, Єгипті та Еквадорі (1981).

Після створення у 1990 році Національного олімпійського комітету України постала необхідність організації роботи національної олімпійської структури відповідно до міжнародних норм та рекомендацій Міжнародного олімпійського комітету. Тому на другій сесії Генеральної асамблеї НОК України, яка відбулась 20 вересня 1991 року, було ухвалено рішення про створення Олімпійської академії України (ОАУ). Першим її президентом було обрано Вадима Олександровича Запорожанова (1930) – доктора педагогічних наук, професора, тодішнього проректора з наукової роботи Українського державного університету фізичної культури і спорту (нині НУФВіС України).

Після цього розпочався складний і тривалий процес формування структури й організації діяльності ОАУ. Основними труднощами при цьому були відсутність будь-якого досвіду діяльності в Україні такої організації, кадрові проблеми, визначення стратегічних напрямів діяльності, налагодження міжнародних контактів, пошук фахівців-ентузіастів у регіонах. Неабиякою перепорою були й матеріальні труднощі, пов'язані з обмеженою кількістю коштів для видання популярної літератури, наукових досліджень, проведення сесій ОАУ.

Зауважимо, що, незважаючи на усі об'єктивні та суб'єктивні проблеми, ОАУ було створено у лютому 1992 [102] і зареєстровано 16 вересня 1992 року Міністерством юстиції України як самостійну громадську організацію, що діє під егідою НОК України. Емблема ОАУ зображена на рис. 3.3.

Метою діяльності ОАУ було визначено розвиток та зміцнення олімпійського руху в Україні, духовне взаємозбагачення людей, поширення й обмін цінностями національної культури під егідою ідей і принципів олімпізму при співпраці з державними, громадськими та іншими організаціями на засадах незалежності та доброї волі, в інтересах спорту й олімпійського руху.

Рис.3.3. Емблема Олімпійської академії України

Серед завдань діяльності ОАУ можна виділити такі: всебічне вивчення, популяризація, розвиток і розповсюдження олімпійських ідеалів і принципів, гуманістичних цінностей олімпізму, олімпійського руху та Олімпійських ігор, сприяння розвитку спортивно-масової та фізкультурно-оздоровчої роботи серед населення України; всебічне сприяння фізичному, моральному й духовному вдосконаленню особистості у міжнародному спортивному русі; поширення й пропаганда серед населення України гуманістичних цінностей, ідеалів і принципів олімпізму, мети і завдань олімпійського руху та Олімпійських ігор; сприяння участі фахівців України у діяльності Міжнародної Олімпійської Академії, у роботі наукових симпозіумів, конгресів і конференцій; організація і проведення сесій Олімпійської академії, семінарів і курсів за олімпійською і спортивною тематикою; сприяння вивченню і збереженню олімпійської історії, широка пропаганда славних традицій олімпійців України; підготовка та видання періодичних і підсумкових матеріалів ОАУ та її підрозділів; всебічне сприяння і підтримка провідних спортсменів України у підготовці та виступах у міжнародних змаганнях; участь у заходах Національного олімпійського комітету України; організація в Україні, в зарубіжних країнах дослідницької та освітньої діяльності з метою виконання статутних завдань Академії, зокрема, читання лекцій, проведення консультацій та надання інших видів допомоги силами лекторів, тренерів, викладачів та інших фахівців, виготовлення й розповсюдження тематичних кіно- та відеофільмів; створення наукових лабораторій, проведення спільних науково-дослідних робіт, симпозіумів, конгресів, семінарів, сесій Академії тощо; обмін науково-

технічною інформацією, результатами наукових розробок, використання виконаних на замовлення робіт у галузі олімпійського руху, масової фізичної культури, масового спорту і спорту вищих досягнень, організація видавничої, інформаційної, рекламної діяльності; репрезентація Академії і захист її інтересів у МОА, а також здійснення міжнародних контактів та зовнішньоекономічних зв'язків зі спортивних питань; організація підготовки, перепідготовки й підвищення кваліфікації фахівців у галузі фізичного виховання і спорту; створення підрозділів (відділень) Олімпійської академії України у Республіці Крим, областях України, містах Києві і Севастополі та надання їм права представляти ОАУ на своїх територіях [17, 36, 82].

Керівними органами ОАУ є Сесія, Виконком, Президент. Сесія є найвищим органом ОАУ і скликається не рідше одного разу на рік. Виконком обирається раз на чотири роки і керує діяльністю ОАУ у період між сесіями. Президент ОАУ обирається на сесії Генеральної асамблеї Національного олімпійського комітету України на чотирирічний термін.

Діяльність Олімпійської академії України здійснюється за такими напрямками: олімпійська освіта у вищих навчальних закладах, олімпійська освіта в середніх і дошкільних навчальних закладах, видавнича діяльність, рух "Спорт для всіх", участь у міжнародних заходах, ветеранський рух, олімпійський рух в Україні, співпраця із засобами масової інформації. В останні роки виокремлюються також такі напрями, як: "Жінки та олімпійський спорт", "Екологія і спорт", тощо. У нашому дослідженні ми спробували проаналізувати окремі з них.

Так, Олімпійська академія України активно долучається до організації різноманітних наукових конференцій, конгресів. Зокрема, за участі ОАУ 10–15 травня 1993 року у Києві відбувся перший Конгрес "Сучасний олімпійський спорт", 16–19 травня 1997 року – другий Конгрес з такою ж самою назвою та 16–19 травня 2000 року – четвертий Міжнародний науковий конгрес "Олімпійський спорт і спорт для всіх: проблеми здоров'я, рекреації, спортивної медицини та реабілітації". Серед організаторів конгресів – НУФВіС, НОК України, ОАУ. Крім того, за ініціативою кафедри олімпійського та професійного

спорту і за участю Олімпійської академії України проведено науково-практичну конференцію, присвячену 10-річчю НОК України (9–10 січня 2001 року). Зауважимо, що ці й подальші наукові конгреси мали неабияке значення для структурування системи міжнародних наукових заходів Східної Європи.

Вважаємо за доцільне детальніше висвітлити проведення першої сесії Олімпійської академії України для молодих учасників, що відбулася 5 - 10 вересня 1994 року у Харкові. Цей захід було організовано для відзначення столітнього ювілею олімпійського руху сучасності. У роботі сесії взяли участь молоді вчені, аспіранти, студенти, викладачі вищої школи України, члени наукових товариств, співробітники навчальних і наукових установ із 12 країн світу. Вони представили статті і доповіді, присвячені Олімпійським іграм у Стародавній Греції, відродженню й історії олімпійського руху сучасності, сучасному стану і перспективам розвитку олімпійського спорту. Було сформульовано такі завдання сесії:

1. Підвищити інтерес до вивчення історичних, філософських, гуманістичних, соціально-економічних, інформаційно-пропагандистських, медико-біологічних та інших проблем сучасного олімпізму.
2. Виявити стан і можливості розповсюдження олімпійських ідеалів серед молоді України.
3. Визначити творчі досягнення, кращі науково-практичні розробки, сприяти формуванню нових перспективних напрямків у дослідженні олімпійських проблем.
4. Створити для молодих дослідників найкращі можливості для творчого спілкування, обміну інформацією і досвідом.

У програмі сесії було організовано різноманітні наукові, спортивні, культурні заходи: міжнародний семінар, присвячений сторіччю МОК, літературно-публіцистичний конкурс “Олімпійські доли: невідомі сторінки”, зустрічі з ветеранами Олімпійських ігор, змагання за програмою “Спарт”, мистецькі виставки тощо. Центральне місце на сесії посів молодіжний науковий конкурс, присвячений столітньому ювілею сучасного олімпізму [102].

Підкреслимо також, що Олімпійська академія України активно долучається до організації щорічних міжнародних наукових конференцій для аспірантів галузі “Молода спортивна наука України” (м. Львів) та студентів “Студент, спорт і наука у ХХІ столітті” (м. Київ).

Специфікою діяльності олімпійської академії України є активна співпраця з вищими навчальними закладами фізичної культури та спорту.

VI сесія Генеральної Асамблеї НОК України 22 грудня 1995 року обрала новим Президентом ОАУ А.О. Єфімова.

Одним з найважливіших аспектів діяльності ОАУ є поширення олімпійської освіти.

У 1999 році Національним олімпійським комітетом України було розроблено комплексну програму “Олімпійська освіта”. Метою програми було забезпечення всебічного розвитку системи олімпійської освіти як важливого фактору об’єктивізації ролі олімпійського спорту у сучасному суспільстві, поширення ідеалів олімпізму, підвищення кваліфікації фахівців, що працюють у галузі. Програмою було визначено такі напрямки роботи: сприяння зростанню ролі олімпійської освіти і створення необхідних організаційних і матеріально-технічних передумов для цього; вдосконалення системи поширення олімпійських знань; активізація діяльності Олімпійської академії України; вдосконалення системи підвищення кваліфікації кадрів з фізичного виховання і спорту. Виконання заходів цієї програми було покладено на Держкомспорт України, НОК, ОАУ, ВНЗ фізичного виховання і спорту.

Роботу ОАУ впродовж останніх років було спрямовано також на поширення ідей олімпізму серед учнівської молоді. Зокрема було проведено кілька всеукраїнських та регіональних конкурсів дитячого малюнку на олімпійську тематику, здійснено спроби впровадження програми з олімпійської освіти в окремих загальноосвітніх школах міста Києва. У 2003 році підготовлено угоду між Олімпійською академією України та Міністерством освіти і науки України щодо введення факультативного курсу з олімпійської освіти для учнів 5-11 класів загальноосвітніх шкіл України, створення кабінетів олімпійської освіти та олімпійських музеїв. Розроблено навчальну програму з

олімпійської освіти для загальноосвітніх шкіл.

Наприкінці 2002 року Олімпійською академією України з метою поширення олімпійської освіти серед населення регіонів України, пропаганди олімпізму, активізації гуманітарних досліджень олімпійського руху було запропоновано створити Центри олімпійських досліджень та освіти. Такі центри створено у всіх вищих навчальних закладах фізкультурного профілю (Київ, Харків, Львів, Дніпропетровськ, Донецьк). При центрах олімпійської освіти було сформовано бібліотеки олімпійської літератури та створені музеї олімпійського спорту [53].

Наш аналіз показав, що важливою ділянкою роботи Олімпійської академії України є видавнича діяльність. Надзвичайно плідною виявилася співпраця ОАУ та НОК України з видавництвом “Олімпійська література” (Київ). Результатом такого співробітництва стала поява таких праць як “Золоті сторінки олімпійського спорту України” (2000), перше офіційне видання Олімпійської Хартії українською мовою (1999), біографічний довідник “Президенти Міжнародного олімпійського комітету. Життя та діяльність” (2001), “Малий античний олімпійський словник” (1999), тощо. Перелічені видання, безперечно, сприяли вдосконаленню процесу олімпійської освіти та виявилися справжніми подіями не тільки для галузевої науки, але й для суспільно-культурного розвитку молоді держави. У травні 2002 року було видано методичні рекомендації „Олімпійська освіта” під редакцією професора М. Булатової. У 2003 році Дніпропетровським обласним відділенням Олімпійської академії України видано навчальний посібник для молодших класів загальноосвітніх шкіл “Разом з Фізкультуркіним”[53]. Окремо слід відзначити видання серії освітніх плакатів, на яких доступно й яскраво подано окремі сторінки історії Стародавніх і сучасних Олімпійських ігор, олімпійську символіку та результати участі спортсменів України в Олімпійських іграх.

Таким чином, видавництво спеціалізованої літератури є одним із найуспішніших напрямів діяльності ОАУ. У подальшому, на нашу думку, потрібно здійснити низку заходів для випуску популярної друкованої продукції на олімпійську тематику для дітей середнього та молодшого шкільного віку,

сприяти розповсюдженню видань “Олімпійської літератури” повсюдно в Україні.

На XI сесії Генеральної Асамблеї НОК України 22 грудня 1999 року Президентом Олімпійської академії України було обрано доктора педагогічних наук, професора М. М. Булатову. Після приходу її на цю посаду діяльність ОАУ помітно активізувалася [116].

Варто наголосити на міжнародних контактах ОАУ. Олімпійська академія України активно співпрацює з міжнародними організаціями, що займаються дослідженнями олімпійського руху, сприяють поширенню і популяризації олімпізму, зокрема:

1. Міжнародний олімпійський комітет (Лозанна, Швейцарія)
2. Центр Олімпійських досліджень і освіти (Лозанна, Швейцарія)
3. Олімпійський музей (Лозанна, Швейцарія)
4. Центр П'єра де Кубертена (Лозанна, Швейцарія)
5. Міжнародна Олімпійська Академія (Олімпія, Греція)
6. Національні Олімпійські Академії інших країн.

Зауважимо, що з 1993 року кілька делегацій спортивних фахівців України взяли участь у міжнародних сесіях МОА, присвячених різним проблемам олімпізму. Учасниками сесій Міжнародної Олімпійської Академії від України були студенти, аспіранти і викладачі вищих закладів освіти фізкультурно-спортивного профілю, серед яких наведемо досвідчених дослідників олімпійської проблематики: Віктора Болобана, Анатолія Єфімова, Костянтина Сахновського, Сергія Матвеева, Світлану Дроздовську, Леоніда Драгунова, Оксану Вацєбу та молодих науковців Валентину Рябоконь, Олександру Голець, Вікторію Булатову, Олену Тімашеву, Володимира Гомашевського, Георгія Гончаренка, Марину Дерепу, Людмилу Радченко та ін. Представники Олімпійської академії України брали участь в різних міжнародних наукових конгресах з олімпійської тематики. У березні 2000 року Валерія Борзова було призначено членом комісії МОК з культури і олімпійської освіти.

Одним із найскладніших завдань розвитку системи

олімпійської освіти в Україні виявилось формування регіональних представництв ОАУ. Відсутність попереднього досвіду, матеріальної бази, інформаційних та нормативних матеріалів від НОК і Олімпійської академії України в регіонах, інколи пасивність з боку обласного керівництва призвели до того, що формування мережі відділень не завершилося й після десяти років діяльності ОАУ. Діяльність осередків ОАУ в регіонах на сьогодні час залежить, насамперед від активної персональної позиції окремих осіб і зосереджена, в основному, в областях, де діють ВНЗ фізкультурно-спортивного профілю.

Загалом, аналізуючи діяльність Олімпійської академії України як складової частини системи олімпійської освіти, нами виявлено декілька проблемних моментів у діяльності національної структури. Зауважимо, що одним із найскладніших завдань розвитку системи олімпійської освіти в Україні виявилось формування регіональних представництв ОАУ. Діяльність ОАУ недостатньо висвітлюється засобами масової інформації України.

Водночас, незважаючи на організаційні труднощі періоду формування та утвердження діяльності Олімпійської академії України, ця інституція здобула неабиякий авторитет в національній системі олімпійської освіти, пропаганди олімпійських ідеалів, популяризації олімпійського руху серед широких верств населення.

ВИСНОВКИ

1. Національні олімпійські комітети відіграють важливі функції у міжнародній олімпійській системі, здійснюючи керівництво розвитком олімпійського руху в країнах. Жодна країна не може бути представленою на Олімпійських іграх та інших міжнародних заходах, що проводяться під патронатом МОКу без визнання цією організацією власного НОКу.

Перші Національні олімпійські комітети почали виникати наприкінці XIX століття після відродження олімпійського руху. У першому періоді розвитку сучасного олімпійського руху (1896 – 1912 (за В. Платоновим, 1997)) діяльність їх носила тимчасовий характер і полягала, насамперед, у представництві спортсменів певної країни на Іграх Олімпіад. Після завершення Ігор НОКи в той період припиняли свою діяльність. У цілому формування НОКів як елементу міжнародної олімпійської системи завершилося на початку другого періоду розвитку сучасного олімпійського руху (1920 – 1948 (за В. Платоновим, 1997)).

Розвиток національних олімпійських структур у межах країни в першій чверті XX ст. залежав від активності окремих осіб (у малих країнах Європи ця тенденція збереглася до другої половини XX ст.). Упродовж усього періоду розвитку сучасного міжнародного олімпійського руху на діяльність національних олімпійських структур у країнах Європи у великій мірі впливали геополітичні інтереси найвпливовіших держав континенту. Великі європейські імперії Австро-Угорщина, Росія, СРСР визначали розвиток олімпійського руху в народів, які входили до їх складу. У країнах Європи з тоталітарним режимом – Італії, Німеччині, СРСР та його державах-сателітах національні олімпійські структури використовувалися у системі пропаганди пануючого устрою.

Наше дослідження показало, що на сучасному етапі розвитку олімпійського руху значення Національних олімпійських комітетів зросло як на міжнародному, так і на внутрішньодержавному рівнях. Після утворення континентальних (СОК в Європі) та світових (АНОК) об'єднань НОКів вдосконалилась співпраця олімпійських комітетів у

вирішенні проблем олімпійського руху, покращилась координація їх діяльності, зріс вплив на Міжнародний олімпійський комітет. В окремих країнах Європи НОКи перебирають на себе керівні та координуючі функції у громадській сфері розвитку спорту. Збереглися тенденції залучення на керівні посади в НОКах членів королівських родин, однак наприкінці ХХ ст. до керівництва Національних олімпійських структур почали залучати представників бізнесу, політиків (особливо у пострадянських країнах).

2. Національний олімпійський комітет України було створено 22 грудня 1990 року як результат довготривалого процесу, спрямованого на досягнення самостійності українського спорту. Ця подія, як і більшість суспільних подій, стала можливою в результаті впливу комплексу чинників, які створили необхідні суспільно історичні передумови. Утворення НОК України у 1990 році було зумовлено низкою факторів об'єктивного і суб'єктивного характеру.

Ідея незалежності українського спорту в кінці 80-х на початку 90-х років ХХ ст. сприймалася і підтримувалася більшою частиною прогресивного українського громадянства. У цей період в СРСР посилювалися процеси децентралізації, які особливої інтенсивності набули і в сфері спорту. У формуванні республіканських олімпійських структур діячі спорту в Україні мали за приклад досвід інших республік СРСР щодо створення НОКів, зокрема республік Прибалтики та Грузії. Прийняття Верховною Радою України “Декларації про державний суверенітет України” посилювало прагнення самостійної участі республіки у міжнародному спортивному русі.

Важливою передумовою створення НОКу України були успіхи українських спортсменів на міжнародних змаганнях, в тому числі на Іграх Олімпіад, та високий загальний рівень розвитку спорту в республіці. Цей факт надавав впевненості в успішних самостійних виступах української команди. Ця передумова в поєднанні з кризою в управлінні олімпійським рухом в СРСР та проблемою відбору до збірних команд Радянського Союзу в основному визначила позитивне ставлення

до ідеї незалежності українського спорту більшості тренерів та спортсменів УРСР.

Чималих зусиль задля досягнення самостійності українського спорту доклала західна українська діаспора. Зокрема, створений у 1956 році Український Олімпійський комітет провадив активну міжнародну пропагандистську діяльність. Внаслідок цих зусиль на підтримку самостійних виступів в Олімпійських іграх команд УРСР висловилися тодішній Президент МОК Ейвері Брендедж, представники Англії, США, Бельгії, Швейцарії, Бразилії, Греції, Нігерії, Австралії, Італії. Західна діаспора не приховувала політичних мотивів під час боротьби за самостійність українського спорту: досягнення незалежності у спорті було б одним з перших кроків досягнення незалежності української держави.

Засоби масової інформації УРСР в кінці 80-х років ХХ ст., незважаючи на відповідну заідеологізованість, відіграли значну роль у формуванні у суспільстві ідеї незалежності українського спорту. Саме у друкованих засобах масової інформації цю ідею було обґрунтовано і піддано обговоренню на загальнодержавному рівні. На шпальтах газет формувалися погляди на статус, роль і місце НОК України. ЗМІ виконували важливу просвітницьку функцію щодо унезалежнення системи спортивного руху в Україні, в тому числі й в окремих союзних республіках.

Наприкінці 80-х років ХХ ст. в Україні спостерігалася хвиля національного відродження, коли будь-які пропозиції щодо реформування і розбудови державних структур у різних галузях громадсько-політичного й суспільно-культурного життя активно й схвально сприймалися українським загалом. Чимало мешканців республіки, особливо західного регіону, займали активну позицію і брали особисту участь у діяльності різноманітних громадських організацій. Тому думка про самостійність спорту взагалі і олімпійського спорту зокрема знайшла велику кількість прихильників та певну підтримку владних, політичних та спортивних структурах республіки.

Вбачаючи, що процеси децентралізації неможливо було призупинити, керівництвом ОК СРСР було зроблено спробу зберегти керівну роль цієї організації, надавши деяку автономію

у вирішенні олімпійських питань республікам. Однак вимоги повної самостійності українського спорту активно підтримувалися українським суспільством. Результатом сепаратистського руху стало скликання в грудні 1990 року Асамблеї засновників і проголошення утворення НОК України на засадах повної незалежності.

3. Асамблея засновників НОК України прийняла рішення про його створення 22 грудня 1990 року. Ця подія відбулася за сприятливих суспільно-політичних обставин і за підтримки української громадськості, спортсменів, тренерів, функціонерів. Україна не була лідером у творенні національних олімпійських структур серед республік колишнього СРСР. НОКи до 1990 було створено в Естонії, Латвії, Литві, Грузії, Російській Федерації.

Процес організації діяльності НОК України був повільним упродовж 1991 року і активізувався лише після здобуття Україною державної незалежності. Безрезультатними були спроби досягти міжнародного повного визнання і права самостійних виступів на Олімпійських іграх упродовж 1991 – 1992 років. Тривалий процес входження України до міжнародного олімпійського руху, обумовлений комплексним впливом організаційних, політичних, економічних чинників. Аналізуючи розвиток міжнародного олімпійського руху, зауважимо, що визнання НОК України МОКом було неможливим за умов існування СРСР та його олімпійського комітету.

Значний внесок у формування національних олімпійських структур зробила західна українська діаспора. Відзначимо фінансову допомогу для реєстрації українських спортивних федерацій та участі української делегації в Олімпійських іграх 1994 – 1996 рр., а також організаційна допомога під час перебування української делегації на Іграх Олімпіад в Атланті, Сіднеї та зимових Олімпійських іграх у Солт-Лейк-Сіті.

Зазначимо, що формування організаційної структури НОК України тривало упродовж перших десяти років його діяльності. З 1990 по 2004 роки відбулося чотири звітно-виборні асамблеї. Кількісний склад НОК становить 130 – 150 осіб.

Специфікою діяльності НОК було поєднання президентами найвищих посад у громадській і державній гілках керівництва спортивною галуззю. Хоча на початку 1990-х років такий принцип був виправданий, в подальшому, на нашу думку, він гальмував самостійний розвиток олімпійського комітету. Серед найуспішніших напрямків діяльності НОК відзначимо такі: міжнародне співробітництво, співпраця із засобами масової інформації. Зазначимо, що НОК України наприкінці 90-х років ХХ ст. вдалося сформувати вдалу систему фінансового забезпечення своєї діяльності. Налагоджено співпрацю з групою постійних спонсорів, НОК активно бере участь у більшості фінансових програм і проєктів “Олімпійської солідарності”.

Зазначимо, що з 1990 року в Україні відповідно до міжнародних норм було сформовано національну олімпійську атрибутику, з’явилися національні олімпійські ритуали і традиції.

Виконання освітніх і виховних завдань олімпійського руху в Україні покладено на Олімпійську академію України. Найбільш успішними напрямками діяльності цієї організації є видавнича діяльність, участь у міжнародних освітніх проєктах.

4. Рішення про створення Національного олімпійського комітету України мало велике історичне значення для українського спорту. Наслідком утворення цієї організації стала можливість самостійного керівництва розвитком олімпійського руху в країні, прямих контактів з Міжнародним олімпійським комітетом, Міжнародними спортивними федераціями та незалежної участі в Олімпійських іграх. Переважна більшість українських спортсменів одержала змогу виступати на міжнародних змаганнях найвищого рівня. Україна одержала змогу самостійно розпоряджатися коштами, отриманими за програмою “Олімпійська солідарність”, укладати контракти з олімпійськими спонсорами, а одержані кошти спрямовувати на розвиток спорту в державі.

Самостійна участь в Олімпійських іграх є одним із атрибутів сучасної незалежної країни. Успішна участь олімпійської команди України в олімпійських змаганнях має велике політичне значення, оскільки є гідною міжнародною

презентацією молоді Української держави.

29 липня 1992 року борець греко-римського стилю Олег Кучеренко першим серед українських спортсменів виборів звання олімпійського чемпіона. Під час його нагородження вперше пролунав гімн України і було піднято синьо-жовтий прапор. Тим самим було закладено підвалини подальших здобутків Оксани Баюл, В'ячеслава Олійника, Лілії Підкопаєвої, Інеси Кравець, Володимира Кличка, Яни Клочкової та багатьох інших українських олімпійців, які одержали реальні можливості представляти батьківщину на змаганнях найвищого міжнародного рівня.

Утворення Національного олімпійського комітету України є прикладом успішної боротьби українського народу, об'єднання усього суспільства навколо ідеї незалежності українського спорту. У сучасних умовах роз'єднаності українського суспільства за територіальною ознакою, майновим станом, політичними переконаннями національна ідея у спорті може виступити вагомим чинником консолідації українського народу.

ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Всебічний аналіз розвитку національних організацій олімпійського руху у світі та в Україні дозволяє зробити певні рекомендації організаційного характеру щодо вдосконалення діяльності структурних елементів олімпійського руху в Україні.

Зазначимо, що Національний олімпійський комітет, на нашу думку, на сьогодні є найуспішнішою громадською організацією у спортивній галузі України. У результаті аналізу його діяльності нами сформульовано певні практичні рекомендації організаційного характеру, які можуть бути використані іншими громадськими спортивними організаціями України, які належать до олімпійського руху: Національними федераціями з видів спорту, фізкультурно-спортивними товариствами, спортивними клубами, тощо. Серед головних завдань організаційного характеру, які рекомендуються для практичного втілення, виділимо такі:

- узгодження організаційної структури національної установи зі

- структурою відповідних міжнародних організацій;
- проведення діяльності щодо делегування українських представників на керівні посади у відповідних міжнародних спортивних організаціях для захисту національних спортивних інтересів;
  - активізація участі у різних міжнародних фінансових програмах. Зокрема, прибутки Національного олімпійського комітету України від співпраці з “Олімпійською солідарністю” становлять значну частину його бюджету. Так, НОК України упродовж 2002 року взяв участь у більшості програм “Олімпійської солідарності” МОК (в 14 з 21 світової програми). Загальна сума коштів, які надійшли на користь НОК, становила 1.100.000 гривень [52];
  - проведення власної маркетингової діяльності. Зауважимо, якщо масштаби організації не дозволяють налагодити постійну співпрацю з маркетинговою компанією, виправданим є залучення професійних маркетологів для складання програми заходів спортивної організації;
  - налагодження контактів з українськими структурами за кордоном. Як показує досвід діяльності НОК України, Національних спортивних федерацій, українські спортивні делегації можуть одержувати організаційну допомогу від громад українців за кордоном;
  - обрання керівником спортивної громадської організації впливових політиків або бізнесменів. У такому випадку необхідно обрати кількох високопрофесійних заступників. Метою цього є залучення додаткових коштів для діяльності;
  - налагодження активної співпраці із засобами масової інформації. Постійне співробітництво зі ЗМІ з можливим наданням статусу „Офіційний інформаційний партнер” сприяє виконанню статутних завдань організації, демонструє результати діяльності, покращує імідж організації.
  - запровадження сучасних інформаційних технологій у свою діяльність: створення власних інтернет-сторінок, в тому числі у регіональних відділеннях, з метою надання інформації та пропаганди у сфері діяльності організації, впровадження електронної форми листування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрамян Г. НОК на порозі перемін// Спортивна газета. – 1989. – 6 липня. – С.3
2. Аксенов Г.М. Педагогические идеи Кубертена и их современное значение: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / РГУФК. - Москва, 2003. - 24 с.
3. АНОК – це своєрідна ООН в спорті: (XI Генеральна Асамблея Асоціації НОКів, Севілья, 1996 рік) /Г. Нечасєва // Спортивна газета. – 1998. – 13 червня
4. Антипова М.В. Олимпийское образование как фактор формирования общественного мнения: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Санкт-Петербургский НИИФК. - Санкт-Петербург, 1998. – 22 с.
5. Бадова Р. Спортсмени України в Олімпійських іграх з 1952 по 2000 рік// Фізичне виховання в школі. –2001.– №2 – С.26.
6. Бака М.М. Организационно-методические основы развития физической культуры и спорта в республике (на материале Украинской ССР): Автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04/ ГЦОЛИФК. - М., 1990. – 32 с.
7. Балаян Б.Р. Социально-педагогические аспекты деятельности спортивных организаций СССР по демократизации олимпийского движения: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04/ МОГИФК. - Малаховка, 1987. – 23 с.
8. Баринев С.Ю. Проблемы олимпийского образования в деятельности Международной Олимпийской академии: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / РГАФК. – Москва, 1999. - 24 с.
9. Бизин В.П. Этапы и особенности послевоенного международного спортивного движения (опыт анализа) // Фізична культура, спорт та здоров'я нації: Збірник наукових праць. – Харків. – 1997. – С. 345– 352
10. Бобко Є. Чому Україна не бере участі в Олімпійських іграх? // Львів спортивний/ Спеціальний випуск газети Ленінська молодь. –1989 р. – 6 вересня. – С. 3.
11. Бодинчук В. Нас зустрічали словом „Добридень” // Олімпійська арена. – 2000. – № 4. – С. 72 – 74
12. Болобан В.Н., Гончаренко Г.С. Афины: 2-я Сессия Международной олимпийской академии // Наука в олимпийском спорте . – 1996. – №1 (6). – С. 61 – 62
13. Борзов В. Валерій Борзов: Нам вдалося зробити чимало// Спортивна газета. –1998 р. – 9 грудня, 12 грудня. – С. 1 – 2.
14. Борзов В. Від бажання до реалізації. // Спортивна газета. – 1990 р.

– 1 листопада.

15. Борзов В. *Итоги выступления спортсменов Украины в Играх XXVI Олимпиады* // *Наука в олимпийском спорте*. – 1997. – № 1. – С. 3 – 11
16. Борзов В.Ф. *Украинский спорт накануне Игр XXVI Олимпиады* // *Наука в олимпийском спорте*. – 1996. – № 1. – С. 3 – 10
17. Булатова М., Платонов В. *Олимпийское образование на Украине: методология, организация, практические результаты (1991 - 2001)* // *V Международный научный конгресс "Олимпийский спорт и спорт для всех"*. – Минск, 2001. – С. 65.
18. В.Маєвський *На шляху до визнання*// *Спортивна газета*. –1991. –30 травня.
19. Васин В.А. *Организационные, социально-экономические и правовые аспекты деятельности спортивных организаций на современном этапе*: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04/ ВНИИФК. – Москва, 2000. – 26 с.
20. Вацеба О. *Сучасна Олімпія та її гості* // *Олімпійська арена*. – 2001. – № 4. – С. 24
21. Вацеба О., Зайдовий Ю. *Передумови утворення НОК України* // *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції "Фізична культура, спорт та здоров'я – нова епоха, нова генерація"*. – Миколаїв: МДПУ, 2002. – С. 24 - 28.
22. Вацеба О., Зайдовий Ю. *Роль Західної української діаспори в розбудові системи олімпійського руху в Україні* // *Спортивний вісник Придніпров'я: Зб. наук. праць за ред. Савченко В.Г.* – Дніпропетровськ: ЛДДФК, 2003. – С. 6 – 8.
23. Вацеба О., Козій Ю. *Олімпійська ідея в спортивному русі української діаспори США і Канади*// *Педагогіка, психологія і медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: збірник наукових праць*. – Харків, 2001. – №10. – С. 25 – 29.
24. Вацеба О.М. *Здобутки олімпійців України в ігрових видах спорту*// *Тези Всеукраїнської науково-методичної конференції, присвяченої 50-літтю ЛДДФК (24 - 26 травня 1996 року): „Сучасні проблеми розвитку теорії та методики спортивних і рухливих ігор*. – Львів: ЛДДФК, 1996.– С.4-9
25. Вивірка І. *Від слів – до діла*// *Львів спортивний/ Спеціальний випуск газети Ленінська молодь*. –1989. – 24 грудня. – С.2
26. Гавриляк В. *Участь спортсменів України у Іграх Олімпіад та зимових Олімпійських іграх* // *Наука в олимпийском спорте*. –1999. – №1.- С. 130 - 146.
27. Гапака А. *НОК говорит регионам: делай как я* // *Команда*. – 2001. – 11 апреля. – С. 11

28. Герцик М. Україна і олімпійський рух // *Голос України*. – 1994. – 9 липня
29. Герцик М., Вацеба О. Українські олімпійські зацікавлення на початку ХХ століття// *Фізична культура, спорт та здоров'я нації: Збірник наукових праць*. – Київ-Вінниця. – 2001. – С.191 – 195
30. Герцик М.С. Актуальні проблеми українського спорту// *Нація і спорт: Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 80-річчю СТ "Україна"*. – Львів, 1991.– С.73-77.
31. Гескин В. Мост через пропасть непонимания // *Советский спорт*. – 1989. – 30 июля. – С.3
32. Голод Д. Напрямки становлення та розвитку олімпійського спорту в Україні// *Матеріали I Всеукраїнської конференції аспірантів "Молода спортивна наука України"*. – Львів, 1997. – С.24 - 26
33. Гуськов С.И. Государство и спорт (О государственной политике зарубежных стран области физического воспитания спорта). – Москва: ВНИИФК, 1996. – 176 с.
34. Документи установчої Генеральної Асамблеї засновників НОК України про його створення (постанова, статут) Київ 22 грудня 1990 року. – *Опис 1, од. зб. 2 12 арк.*
35. Драга В. Киянин Микола Риттер – наш перший олімпієць// *Олімпійська арена*. – 2001. – №2. – С.42 – 43.
36. Ефимов А. Олимпийское образование в Украине // *Человек в мире спорта*. – Москва, 1998. – Т. 2. – С. 564-565.
37. Ефременков К.Н. Межпредметные связи в структуре школьного олимпийского образования.: Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 /ВНИИФК. – Москва, 1998. – 24 с.
38. Єгоров А. Системные характеристики олимпийского образования // *V Международная научная конференция "Олимпийский спорт и спорт для всех"*. – Минск, 2001. – С. 70
39. Зайдовий Ю. Історичні аспекти формування національних олімпійських комітетів у країнах Європи в кінці ХІХ – поч. ХХ ст.// *Молода спортивна наука України: Зб. наук. статей з галузі фізичної культури та спорту*. – Львів: НВФ "Українські технології". 2004. – Вип. 8. – Т. 4. – С.145 – 149.
40. Зайдовий Ю. Національні олімпійські комітети як важлива складова структури сучасного олімпійського руху // *Матеріали V Міжнародної наукової конференції студентів та аспірантів "Фізична культура, спорт та здоров'я"*. – Харків: ХДАФК, 2003. – С. 7.
41. Зайдовий Ю. Олімпійська академія України як складова міжнародної системи олімпійської освіти // *Молода спортивна наука України: Зб. наук. статей з галузі фізичної культури та спорту*. –

Львів: НВФ "Українські технології", 2003. – Вип. 7. – Т. 1. – С.184 – 189

42. Зайдовий Ю. Особливості входження України в міжнародний олімпійський рух (на прикладі участі в Іграх XXV Олімпіади 1992 року) // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: зб. наук. праць за ред. С.С. Єрмакова. – Харків-Львів: ХДАДМ (ХХІІ), 2003. – №15. – С. 159-163.
43. Зайдовий Ю. Особливості технології підрахунків здобутків олімпійців України в період 1952-1990 років// Матеріали VI Всеукраїнської конференції аспірантів "Молода спортивна наука України". Т.1. – Львів, 2002. – С.36 – 39
45. Зайдовий Ю. Специфіка розвитку олімпійського руху в Україні в перші роки державної незалежності// Матеріали III Міжнародної наукової конференції студентів "Студент, наука і спорт в XXI сторіччі". – К.: Олімпійська література, 2002. – С. 11 – 13.
46. Зацерковна Л. Олімпізм і його місце в підготовці юних спортсменів // Молода спортивна наука України: Зб. наук. статей з галузі фізичної культури та спорту. – Львів: Видавничий дім "Панорама", 2002. – Вип. 6. – Т. 2. – С.97 – 99
47. Звернення Верховної Ради України до Міжнародного олімпійського комітету. – Верховна Рада України. – Київ. – 19 грудня 1991 (Відомості Верховної Ради України, 1992, №12, ст. 175)
48. Звернення IX Генеральної Асамблеї Національного олімпійського комітету України до прихильників олімпійського руху в Україні / Архів НОК України. – Київ 10 грудня 1998 року
49. Звіт про роботу Виконавчого комітету Національного олімпійського комітету України в 2003 році / Київ, 2003. – 18 с.
50. Звіт про роботу Виконавчого комітету Національного олімпійського комітету України в 2001 році / Архів НОК України. Київ 2001 – 17 с.
51. Звіт про роботу НОК України в 2000 році та завдання по підготовці до XIX зимових Олімпійських ігор 2002 року та Ігор XXVIII Олімпіади 2004 року / Доповідь президента XII Генеральній асамблеї НОК України. / Архів НОК України. Київ 2000 – 9 с.
52. Звіт про роботу Президента та Виконавчого комітету Національного олімпійського комітету України в 2002 році / Архів НОК України. Київ 2002 – 12 с
53. Звіт про роботу Президента та Виконавчого комітету Національного олімпійського комітету України в 2003 році / Архів НОК України. Київ 2003 – 16 с
54. Золоті зірки українського спорту: довідково-статистичний

- збірник / Держкомспорт України підгот. Гавриляк В.І., Чоргоіван А.І., Василенко С.І. – К. – 2000. – 86 с.
55. Золоті сторінки олімпійського спорту України / За ред. І.Н. Федоренка. – К.: Олімпійська література, 2000. – 192 с
56. История физической культуры и спорта на Харьковщине (1874-1950). – Х.: ХДАФК, 2002. – 376 с.
57. Казимиров В. Усі медалі: від Афін-1896 до Сіднея-2000// Олімпійська арена. – 2001. – №3. – С. 32 – 33.
58. Каневський Л. В. Смірнов: Нові часи – нові підходи. // Спортивна газета. –1990 р. –13 грудня.
59. Карролтон – тренувальна база олімпійців України//Старт. – 1995. – № 7- 9.– С.15
60. Козій Ю.С. Спортивний рух в середовищі західної української діаспори: Автореф. дис... к. фіз. вих.: 24.00.02 / Волинський державний університет ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2000. – 18 с.
61. Коммюнике Национального олимпийского комитета Украины. – Киев. – 20сентября 1991 года
62. Концепція розвитку фізичної культури і народного спорту в Українській РСР (проект)// Спортивна газета. –1989 р. – 10 листопада. – С.2
63. Костенко Н., Карленко В, Фомин С. Спортсмены Украины на XVIII Зимних Олимпийских играх 1998 года // Наука в олимпийском спорте . – 1998. – № 2. – С. 19 – 24
64. Крикос Иоанис Организационные, социально-экономические и правовые аспекты деятельности национальных олимпийских комитетов стран, занимающих ведущие позиции в спорте: Автореф. дис... канд. физ. восп.: 24.00.01 / Украинский Государственный университет физического воспитания и спорта – К., 1997. – 24 с.
65. Кудиненко В.М., Бізін В.П., Кривенцов О.Л. Олімпійські Академії в сучасному олімпійському русі: надбання та перспективи // Матеріали Всеукраїнської наукової конференції, присвяченої 50-річчю ЛДДФК "Освіта в галузі фізичної культури: стан, проблеми, перспективи. – Львів, 1996. – ч. 1 – С. 22 - 26.
66. Кулик В. Десятая годовщина НОК Украины: страницы истории// Наука в олимпийском спорте. – 2000. – №5. – С. 49 – 55.
67. Кулик В., Вацеба О., Зайдовый Ю. Особенности формирования и развития национальных олимпийских структур на постсоветском пространстве // Sixth International Congress "Modern Olympic Sport and Sport for All. – Warsaw: Scientific publishers PWN, 2002. – P. 13 – 14.
68. Кун Л. Всеобщая история физической культуры и спорта: Пер. с венгерского. – Москва: Радуга, 1982. – 399 с.

69. Кухтій А.О. Організаційні основи розвитку фізкультурно-спортивного руху в Україні впродовж ХХ століття: Автореф. дис... к. фіз. вих.: 24.00.02 / Львівський держ. інст-т фізичної культури – Львів, 2002. – 20 с.
70. Лабскір В.М. Корені й особливості олімпійського менталітету українців//Волинський державний університет. Традиції фізичної культури в Україні: Збірка наукових статей. - К., 1997. – С.216-226.
71. Ларіна Т. Олімпійські аспекти в історії розвитку спортивного руху в Закарпатті (20-30-ті роки ХХ ст.)// Матеріали І сесії Олімпійської академії України для молодих учасників, присвяченої 100-річчю сучасного Олімпійського руху (5 – 10 вересня 1994р. м. Харків). – Харків: ХаДІФК, 1994. – С.86 – 87.
72. Лендарь А. Древние истоки олимпизма в Украине// Человек в мире спорта: Тез докл. Москва, 1998 Т-2. – С.566-567
73. Лизанчук В.В. Радіожурналістика: засади функціонування. – Львів: ПАІС, 2000. – 366 с.
74. Лист Президента України Кравчука Л.М. до Президента МОК Хуана Антоніо Самаранча від 16 січня 1992 року
75. Маєвський В. Олімпійський феномен // Старт. – 1995. – № 7–9. – С. 4 – 6.
76. Маєвський В. Шлях до світового визнання //Старт. – 1995. – № 2. – С. 14 – 15.
77. Матеріали засідання XV сесії Генеральної Асамблеї НОК України Київ 19 грудня 2003 року / Архів НОК України.
78. Матеріали засідання XVI (позачергової) сесії Генеральної Асамблеї НОК України Київ 27 квітня 2004 року / Архів НОК України.
79. Мельникова Н.Ю., Мягкова С.Н., Трескин В.А. Россия у истоков олимпийского движения. – Москва: Физкультура и спорт, 1999 – 83 с.
80. Міжнародний олімпійський рух і участь у ньому українських спортсменів / Кулик Я.Л., Костюк С.А., Олійник В.І. та ін. - Вінниця: Логос, 1997. - 192 с.
81. МОК и международные спортивные объединения: Справочник / 2-е, перераб. изд. / Сост.: Романов А.О. – Москва: Физкультура и спорт, 1979. – 262 с.
82. Мягкова С.Н. Некоторые аспекты деятельности НОА// ГЦОЛИФК. Материалы Всесоюзной научно-практической конференции «Проблемы ИФК и спорта: Тезисы. – Москва, 1986. – С. 180-181.
83. Надія України. – К: Кобза, 1992. – 40 с.
84. Наказ Президента НОК України №1 від 20 вересня 1991 року про створення постійних комісій НОК України

85. *О сотрудничестве между НОК и АНОК // Международное спортивное движение. – 1988. – № 4. – С. 35*
86. *Олексюк М.М. Пропаганда ідей сучасного олімпізму як засіб національно стверджуючої діяльності українських спортивних кіл на Західній Україні у 20-30-ті роки ХХ ст.// Львівський державний інститут фізичної культури. Фізкультура і спорт – важливий фактор виховання та зміцнення здоров'я населення: Тези звітної науково-практичної конференції викладачів інституту за 1993 рік. - Львів, 1994.–С.9-10.*
87. *Олійник М.О. Теоретичні і методичні основи управління фізичною культурою і спортом в Україні: Автореф. дис... канд. фіз. вих.: 24.00.02 / Нац. універ. фіз. вих. і спорту України – Київ, 2000. – 18 с.*
88. *Олімпійська освіта. Методичні рекомендації. / під заг ред Булатової М.М. Київ 2002.*
89. *Олімпійська хартія: Міжнародний олімпійський комітет. Перше офіційне видання / Переклад В Кулика, В. Геращенко, В. Снегірьова. – К.: Олімпійська література, 1999. – 96*
90. *Олімпійський рейтинг України (статистика за 1896 – 2000 роки) // Урядовий Кур'єр.–2000 – 11 жовтня. –С.12*
91. *Олімпійці України, відзначені урядовими нагородами// Наука в олімпійском спортe. – 2000. – № 5. – С. 108 – 109*
92. *Організація міжнародного спортивного и олімпійського движeння // Жолдак В.Н., Квартальнов В.А. Менеджмент спорта и туризма. – Москва: Советский спорт, 2001. – С. 207 – 233*
93. *Офіційна інформація НОК України // Наука в олімпійском спортe. – 1998. – №3. – С. 91.*
94. *П'єр де Кубертен Олімпійські мемуари. – Київ: Олімпійська література, 1997.– 178 с.*
95. *Перша Київська Олімпіада// Олімпійська арена. – 1999 (1998. - № 3-4). –С. 66-70.*
96. *Петренко В. Шукаємо шляхів ефективності// Спортивна газета. – 1990 р. – 19 квітня. – С. 1*
97. *Писаренко А. Яким має бути НОК // Спортивна газета. – 1998. – 9 грудня*
98. *Платонов В. Игры XXVI Олимпиады в Атланте: итоги, уроки, проблемы// Наука в олімпійском спортe. – 1997. – № 1. – С. 11 – 28*
99. *Платонов В. Н., Гуськов С. И. Олімпійський спорт: Учебник [в 2кн., т.1] – К.: Олімпійская література, 1994 – 496 с.*
100. *Платонов В.М. Уроки Сіднея 2000 – на шляху до Афіні 2004 // Концепція розвитку галузі фізичного виховання і спорту в Україні: Зб. наук. праць. – Рівне, 2001. – Вип. 2. – С.72 – 74*

101. *Президенти Міжнародного олімпійського комітету. Життя та діяльність / за заг. ред. М. Булатової. – К.: Книга, 2001. – 216 с.*
102. *Про I сесію Олімпійської Академії України для молодих учасників “Молодь України і олімпізм”, присвячену 100-річчю сучасного олімпійського руху (від організаційного комітету сесії) / Сидоренко О.Л., В.О. Запорожанов, Філь С.М. та ін. // Матеріали першої сесії Олімпійської Академії України для молодих учасників, присвяченої 100-річчю сучасного олімпійського руху (5-10 вересня 1994 р. м. Харків). – Харків, 1994. – С. 8-12.*
103. *Про підтримку олімпійського і параолімпійського руху та спорту вищих досягнень в Україні: Закон України від 14 вересня 2000 р. №1954-III// Урядовий кур’єр. – 2000. – 18 жовтня. – С. 6-10*
104. *Проект Устава Олімпійського комітета ССРСР./ Советський спорт. –1989 г. –10 мая. – С. 2.*
105. *Протокол Всеукраїнських загальних зборів представників олімпійців Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя від 21 грудня 1995 року*
106. *Протокол засідання V сесії Генеральної Асамблеї НОК України та документи до нього Київ 23 грудня 1994 року / Архів НОК України. – Опис 1, од. зб. 50 57 арк.*
107. *Протокол засідання VI сесії Генеральної Асамблеї НОК України та документи до нього Київ 22 грудня 1995 року / Архів НОК України. – Опис 1, од. зб. 69 33 арк.*
108. *Протокол засідання VII сесії Генеральної Асамблеї НОК України та документи до нього Київ 29 листопада 1996 року / Архів НОК України. – 28 с*
109. *Протокол засідання VIII сесії Генеральної Асамблеї НОК України та документи до нього Київ 18 грудня 1997 року / Архів НОК України. – 22 с*
110. *Протокол засідання I сесії Генеральної Асамблеї НОК України та документи до нього Київ 22 грудня 1990 року / Архів НОК України. – Опис 1, од. зб. 4 4 арк.*
111. *Протокол засідання IV сесії Генеральної Асамблеї НОК України та документи до нього Київ 21 грудня 1993 року / Архів НОК України. – Опис 1, од. зб. 30 28 арк.*
112. *Протокол засідання II сесії Генеральної Асамблеї НОК України та документи до нього Київ 20 вересня 1991 року / Архів НОК України. – Опис 1, од. зб. 5 23 арк.*
113. *Протокол засідання IX сесії Генеральної Асамблеї НОК України та документи до нього Київ 9 – 10 грудня 1998 року / Архів НОК України. – 32 с*

115. *Протокол засідання X (позачергової) сесії Генеральної Асамблеї НОК України та документи до нього Київ 22 квітня 1999 року / Архів НОК України.* – 23 с
116. *Протокол засідання XI сесії Генеральної Асамблеї НОК України та документи до нього Київ 22 грудня 1999 року / Архів НОК України.* – 28 с
117. *Протокол засідання XII сесії Генеральної Асамблеї НОК України та документи до нього Київ 22 грудня 2000 року / Архів НОК України.* – 23 с
118. *Протокол засідання XIII сесії Генеральної Асамблеї НОК України та документи до нього Київ 14 грудня 2001 року / Архів НОК України.* – 28 с
119. *Протокол позачергової III сесії Генеральної Асамблеї НОК України про діяльність НОК України Київ 29 травня 1992 року / Архів НОК України.* – *Опис 1, од. зб. 13 31 арк.*
120. *Протоколи 1 – 3 засідань Підготовчого комітету по проведенню Асамблеї засновників НОК України Київ 27 листопада – 21 грудня 1990 року / Архів НОК України.* – *Опис 1, од. зб. 1 40 арк.*
121. *Радченко Л. Коли прагнення не збігаються. // Спортивна газета.* – 1989 р. – 12 жовтня. – С. 2
122. *Радченко Л. Обговорення Статуту Олімпійського Комітету України // Спортивна газета.* – 1990 р. – 17 квітня. – С. 2.
123. *Радченко Л. Обговорення Статуту Олімпійського Комітету України // Спортивна газета.* – 1990 р. – 5 травня. – С. 2.
124. *Радченко Л. Обговорення Статуту Олімпійського Комітету України // Спортивна газета.* – 1990 р. – 22 травня. – С. 2.
125. *Радченко Л. Спробуймо почути один одного / Огляд листів читачів // Спортивна газета.* – 1989 р. – 9 грудня. – С. 2.
126. *Радченко Л. Там усі мої друзі (Обговорення Статуту Олімпійського Комітету України) // Спортивна газета.* – 1990 р. – 24 квітня. – С. 2.
127. *Радченко Л. Тверезо оцінювати ситуацію [НОК України: проблеми і рішення] // Спортивна газета.* – 1992. – 17 березня
128. *Радченко Л., Нечасва Г., Александренко Д., В. Маєвський НОК – це крок. // Спортивна газета.* – 1990 р. – 25 грудня. – С. 1 – 2.
129. *Радченко Л. Обговорення Статуту Олімпійського Комітету України // Спортивна газета.* – 1990 р. – 26 травня. – С. 1.
130. *Ратнер А.Б. Социально-педагогические аспекты деятельности Международного олимпийского комитета на современном этапе: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / ВНИИФК – М., 1998. – 23 с.*
131. *Резолюція VII сесії Генеральної Асамблеї Національного*

олімпійського комітету України / Архів НОК України. – Київ 29 листопада 1996 року

132. Родак С. М. Юридичні та філософські проблеми участі України у міжнародному олімпійському русі // *Нація і спорт: Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 80-річчю СТ "Україна"*. – Львів, 1991. – С.80-85.

133. Родак С. Своєю командою до Барселони // *Спортивна газета*. – 1990 р. – 16 жовтня.

134. Родак С. Чи може Україна бути членом МОК (юридичні та філософсько-етичні аспекти участі України в міжнародному олімпійському русі та шляхи їх досягнення) / *Рукопис*. – Львів. – 1990. – 28 с.

135. Родак Степан "На компроміси не погоджуюся" // *Молодь України*. – 1990 р. – 30 січня. – С. 4.

136. Роль, функции и актуальные проблемы олимпийского движения // *Сборник научных статей. - Всесоюзный научно-исследовательский институт физической культуры*. – Москва 1984. – 109 с.

137. Романов А.О. Международное спортивное движение (Учебное пособие для институтов физической культуры). – Москва: *Физкультура и спорт*, 1973. – 255 с.

138. Сахновский К, Булатова М., Олешко В. Игры XXVII Олимпиады в Сиднее: итоги, уроки, проблемы // *Наука в олимпийском спорте*. – 2000. – № 5. – С. 20 – 36

139. Склад НОК України // *Олімпійська арена*. – 1999 (1998. - № 3-4). – С. 4-5.

140. Склад Організаційного комітету з підготовки та участі спортсменів України в Олімпійських і Паралімпійських іграх // *Олімпійська арена*. – 2001. – № 3. – С. 42

141. Создан НОК Грузии // *Советский спорт*. – 1989. – 11 октября

142. Соколик В. Змагання української діаспори за самостійну участь України в міжнародному спорті // *Спорт і національне відродження: Матеріали всеукраїнської наукової конференції, 14 – 15 жовтня 1993 року*. – Львів, 1994. – С. 178 – 191

143. Сорока М.М. Сіднейська Олімпіада в українському контексті – К., 2000. – 240 с.

144. Спортсмени України повинні виступати на міжнародній арені під своїм прапором // *Наш спорт*. – 1991. – січень. Ч. 27. – С. 1

145. Статистика XXVII Олімпіади // *Олімпійська арена*. – 2001. - №4 – С. 38 – 45.

146. Статут Національного олімпійського комітету України / затверджений Українською Асамблеєю засновників НОК України 22

грудня 1990 року

147. Статут Олімпійського Комітету України (проект)// Спортивна газета. –1990 р. –22 березня. – С.2.

148. Стенограма і протокол Генеральної асамблеї засновників НОК України. Про підготовчу роботу Підготовчої комісії по створенню НОК України Київ 22 грудня 1990 року / Архів НОК України. – Опис 1, од. зб. 3 124 арк.

149. Стенограма XIV Генеральної асамблеї НОК України. Київ 20 грудня 2002 року/ Архів НОК України. – 71 с

150. Столбов В.В., Финогенова Л.А., Мельникова Н.Ю. История физической культуры и спорта /Под ред. В.В. Столбова.– 3-е изд., перераб. и доп.– Москва: Физкультура и спорт, 2001. – 423 с.

151. Суник О.Б. Олімпійський рух в Україні (20-30-ті роки)// Львівський державний інститут фізичної культури. Фізкультура і спорт – важливий фактор виховання та зміцнення здоров'я населення: Тези звітної науково-практичної конференції викладачів інституту за 1992 рік. - Львів, 1993.–С.5 - 7.

152. Суник О.Б. Олімпійський рух України: минуле, сьогодні, майбутнє.// Нація і спорт: Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 80-річчю СТ “Україна”. – Львів, 1991.– С.77-80.

153. Суров Ю. “Ми разом прийшли до проміжного фінішу”// Спортивна газета. –1990. –7 квітня. – С. 2.

154. Україна в олімпійській родині//Старт. – 1991. – №1. – С.2-3.

155. Україна Олімпійська (Olympic Ukraine): Ігри XXVII Олімпіади – Сідней 2000./ за ред. І.Н. Федоренка. – Київ: Аванті, 2000. – 176 с.

156. Федоренко І. Вірю в здоровий глузд: [Проект програми щодо діяльності НОК України на 1998 – 2002 роки] / Записав Л. Мовчан // Спортивна газета. – 1998. – 10 грудня

157. Фомин В.А. Историко-теоретические предпосылки вступления советских спортивных организаций в олимпийское движение: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / ГЦОЛИФК– М., 1982. – 23 с.

158. Фомин С., Карленко В., Булатова М. XVIII Зимние Олимпийские игры в Нагано: итоги и проблемы // Наука в олимпийском спорте . – 1998. – № 2. – С. 3 – 18

159. Харьков А.В. Исторические аспекты создания российского олимпийского комитета// Челябинский ГИФК. Олимпийское движение и социальные процессы: Материалы II Всероссийской конференции. – Челябинск, 1991. – С. 79-82.

160. Хроніка життя НОК// Олімпійська арена. – 2001. - №3. – С.58.

161. Чалий А. Наш Стах. (Про роль діаспори у процесі входження

- України у світове спортивне товариство) // *Старт*. – 1995. – № 7–9. – С. 8–9.
162. Чалий А. Шеф місії знає все ... якщо не більше // *Старт*. – 1995. – № 7–9. – С. 19–20.
163. Шелуха Ю.П. Олімпійці України. – *Ukrainian Athletes in the olympics*. – Київ: Здоров'я, 1979. – 114 с.
164. Шутий В. Міжнародне визнання українського спорту// *Нація і спорт: Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 80-річчю СТ “Україна”*. – Львів, 1991. – С.85-86.
165. Шутий В. Петиція до Верховної Ради УРСР, Комітету у справах молоді, фізичної культури і спорту// *Спортивна газета*. –1990 р. –16 жовтня. – С.1
166. Энциклопедия современного олимпийского спорта / Гл. ред. В.Н. Платонов. - К.: Олимпийская литература, 1998. - 599 с.
167. Эпштейн Л.Ю. О некоторых тенденциях при образовании НОК союзных республик СССР.// Смоленский ГИФК. Олимпийское движение и социальные процессы. Материалы Всесоюзной научно-практической конференции. – Смоленск, 1991. – С. 79-82.
168. Юрьев Ю.Н. Олимпийский комитет и: создание и становление. – Москва: Физкультура и спорт, 2002.
169. *Athletes of Ukraine at the XXVth Olympic Games*. / Editor-in-Chief Valeriy Borzov. – Kiev: NOC of Ukraine, 1992, - 80 с.
170. *Dublan Roman The Truth about the Lie Soviet Sports Reality*. – Toronto: New Pathway Publisers Ltd, 1986. – 132 с.
171. <http://rurpor.info/analit/2002/12/19/174106.html> (19.12.2002)
172. <http://www.champion.com.ua> (20.12.2002)
173. <http://www.donbass.dn.ua/2003/01/20386/20386-06.php> (15.01.2003)
174. <http://www.eurolympic.org> (15.11.2003)
175. <http://www.fedorenkoivan.openua.net/> (15.03.2004)
176. <http://www.ioa.org>. (12.11.2002).
177. <http://www.noc-ukr.org>
178. <http://www.olympic.org> (15.11.2003)
179. <http://www.sport-express.ru> (09.01.2003)
180. <http://www.ukrop.com/ua/ukraine/notability/photo/39332.html> (17.03.2004)
181. <http://www.vechirka.com.ua> (23.12.2002)
182. <http://www.yanukovich.openua.net/> (15.03.2004)
183. Mostenko S. *Olympic Team of Ukraine / Equipe Olympique de l'Ukraine*. - Montreal, 1976. - 44 p.
184. *National Olympic Academy. Foundation, Perspectives, Activites / International Olympic Committee*, 1988. – 56 p.

185. *Shmigel Petro Ukrainians in Australia Prepare for 2000 Olympics// Наш спорт. – 2000. – січень. – С. 40*
186. *Ukraine and the XVI Olympic Games. - Washington, D.C.: Ukrainian World Committee for Sport Affairs, 1956. - 22 p.*
187. *Ukrainian Olympiad and Youth Rally./ Editor-in-chief Alexander Lushnycky. - Baltimore: Ukraprint, 1988. - 134 p.*
188. *Zinkewych O. Ukrainian Olympic Champions / Second edition. - Baltimore; Paris: Ukrainian Information Service Smoloskyp, 1972. - 45 p. (Smoloskyp Library Nr. 15).*
189. *Zinkewych O. Ukrainian Olympic Champions / Third revised edition. - Baltimore; Toronto: Smoloskyp, 1984. - 157 p.*
190. *Барабаш-Темпл Л. Діаспора і НОК України// Визвольний шлях. – 1997. – № 11. – С.1307 – 1316.*
191. *Вацеба О. Україна на шляху до олімпійського визнання // Наш спорт.–1997.–січень.–С. 6-10.*
192. *На олімпійських хвилях: довідник УСЦАК 1981 -1996/ упорядник Омелян Твардовський.– Ньюарк, Нью Джерсі –1997. –142 с.*
193. *Попова Н. Взаимоотношения Международного олимпийского комитета, международных спортивных федераций и национальных олимпийских комитетов. – В кн. Проблемы олимпийского движения: София, 1977. – С. 207 – 223*
194. *Роздуми з приводу Олімпіади в Сиднеї 2000 року// Наш спорт. – 2000. – січень. Ч. 36. – С. 28*
195. *Твардовський О. На шляху відродження українського спорту// Наш спорт. – 1991. – січень. Ч. 27. – С. 2 – 9*
196. *УСЦАК і спорт в Україні: вибрані головні статті про УСЦАК і її діяльність, що були публіковані на протязі понад чотирьох декад (1956 - 2001) в українській пресі в діаспорі та Україні, звіти окремих Загальних Зборів Централі, листи, обіжники і подяки / Упорядник О. Твардовський. - Ньюарк, Нью Джерсі, 2002. - 472 с.*
197. *Декларація про державний суверенітет України. – Київ. – 16 липня 1990 року*
198. *Л.Радченко Знайомство з президентом. // Спортивна газета. – 1990 р. –25 грудня*
199. *Васюк Л. Чи не забагато два НОКи?// Спортивна газета. –1991 р. –25липня.*

Емблеми та роки утворення національних олімпійських комітетів у країнах Європи

Емблема	Країна рік утворення (відновлення) НОК	Емблема	Країна рік утворення (відновлення) НОК
	Австрія 1896		Азербайджан 1992
	Албанія 1958		Андорра 1971
	Бельгія 1900		Білорусія 1991
	Болгарія 1923		Боснія і Герцеговина 1992
	Великобританія 1905		Вірменія 1991
	Греція 1894		Грузія 1989

Емблема	Країна рік утворення (відновлення) НОК	Емблема	Країна рік утворення (відновлення) НОК
	Данія 1905		Естонія 1923 (1989)
	Ізраїль 1951		Ірландія 1923
	Ісландія 1921		Іспанія 1922
	Італія 1906		Кіпр 1974
	Латвія 1922 (1988)		Литва 1922 (1988)
	Ліхтенштейн 1935		Люксембург 1912
	Македонія 1992		Мальта 1928

Емблема	Країна рік утворення (відновлення) НОК	Емблема	Країна рік утворення (відновлення) НОК
	Молдова 1991		Монако 1952
	Нідерланди 1912		Німеччина 1895
	Норвегія 1900		Польща 1919
	Португалія 1909		Росія 1911 (1989)
	Румунія 1914		Сан-Марино 1959
	Сербія і Чорногорія 1910		Словаччина 1992
	Словенія 1991		Туреччина 1907

Емблема	Країна рік утворення (відновлення) НОК	Емблема	Країна рік утворення (відновлення) НОК
	Угорщина 1895		Україна 1990
	Фінляндія 1907		Франція 1894
	Хорватія 1992		Чехія 1899 (1992)
	Швейцарія 1912		Швеція 1905

Додаток Б
Таблиця Б.1.

Результативність виступів спортсменів України на
Іграх Олімпіад (1952 – 1992 рр.)*

Ігри Олімпіад	Рік	Місце	Завойовано медалей						Всього
			Золоті		Срібні		Бронзові		
			Особ.	У скл. команд	Особ.	У скл. команд	Особ.	У скл. команд	
XV	1952	Гельсінкі (Фінляндія)	6	4	7	4	1	-	22
XVI	1956	Мельбурн (Австралія)	8	6	3	1	6	5	29
XVII	1960	Рим (Італія)	13	3	7	4	5	1	33
XVIII	1964	Токіо (Японія)	6	7	7	5	6	1	32
XIX	1968	Мехіко (Мексика)	4	10	3	7	3	5	32
XX	1972	Мюнхен (ФРН)	7	13	5	3	2	11	41
XXI	1976	Монреаль (Канада)	5	22	7	14	6	15	69
XXII	1980	Москва (СРСР)	13	28	6	13	6	12	78
XXIV	1988	Сеул (Корея)	7	14	2	15	7	18	63
XXV	1992	Барселона (Іспанія)	4	13	12	2	4	5	40
			73	120	59	68	46	73	439
			193		127		119		

*Україна Олімпійська (Olympic Ukraine): Ігри XXVII Олімпіади – Сідней 2000./ за ред. І.Н. Федоренка. – Київ: Аванті, 2000. – 176 с.

Таблиця Б.2.
Результативність виступів спортсменів України на
зимових Олімпійських іграх
(1952 – 1992 рр.)*

Зимові Олімпійські ігри	Рік	Місце	Завойовано медалей						Всього
			Золоті		Срібні		Бронзові		
			Особ.	У скл. команд	Особ.	У скл. команд	Особ.	У скл. команд	
XII	1976	Інсбрук (Австрія)	-	1	-	-	-	-	1
XIV	1984	Сараєво (Югославія)	-	-	-	1	-	-	1
XV	1988	Калгарі (Норвегія)	-	-	-	-	1	-	1
XVI	1992	Альбервіль (Франція)	1	1	-	-	-	-	2
			1	2	-	1	1	-	5
			3		1		1		

*Україна Олімпійська (Olympic Ukraine): Ігри XXVII Олімпіади – Сідней 2000./ за ред. І.Н. Федоренка. – Київ: Аванті, 2000. – 176 с.

**Видатки “Фонду відродження спорту в Україні”
(1991-1996)**

(За даними видання “На олімпійських хвилях: довідник УСЦАК
1981 -1996/ упорядник Омелян Твардовський.– Ньюарк, Нью
Джерсі.–1997. –142 с.”)

№	Статті видатків	Сума в дол. США
1.	Федерація плавання України	170,48
2.	Федерація тенісу України	4989,53
3.	Федерація водних лиж України	515,18
4.	Федерація важкої атлетики України	800,00
5.	Федерація серфінгу України	233,76
6.	Федерація вітрильного спорту України	716,70
7.	Федерація легкої атлетики України	304,95
8.	Федерація волейболу України	388,45
9.	Федерація сучасного п'ятиборства України	390,00
10.	Федерація велоспорту України	3602,83
11.	Федерація греко-римської боротьби України	1250,30
12.	Федерація веслування на байдарках і каное України	75,70
13.	Федерація баскетболу України	178,80
14.	Федерація лижного спорту України	1113,67
15.	Федерація боксу України	155,50
16.	Федерація академічного веслування України	67,22
17.	Федерація санного спорту України	1512,00
18.	Федерація ковзанярського спорту України	915,00
19.	Федерація кінного спорту України	838,00
20.	Федерація стрибків на батуті України	62,62
21.	Федерація шахів України	1301,00
22.	Федерація кульової стрільби України	977,00
23.	Федерація регбі України	219,00
24.	Федерація бадмінтону України	1103,00
25.	Федерація гандболу України	985,00
26.	Федерація спорту інвалідів України	480,00
27.	Федерація бейсболу України	1035,00

28.	Асоціація любительської боротьби	1433,00
29.	Внесок за теністок в чемпіонаті Європи	325,50
30.	Оплата перельоту збірної України з плавання до Монреалю (1991 рік)	4420,15
31.	Внесок за юнаків-тенісистів в чемпіонаті Європи	582,38
32.	Придбання зимових курток для збірної саночників України	1411,25
33.	Видання інформаційної брошури про олімпійців України – до Ігор у Барселоні	1319,00
34.	Допомога марафонцеві Володимирові Кривому	100,00
35.	Допомога федерації футболу України	3000,00
36.	Допомога збірній саночників України	689,00
37.	Допомога Вікторіві Петренкові	1000,00
38.	Допомога тренерам: Г. Змієвській і В. НіколасвіЙ	2000,00
39.	Допомога інституту фізкультури у Львові	2050,00
40.	Подарунки футболістам збірної України	625,00
41.	Допомога жіночій збірній команді України з волейболу	700,00
42.	Подарунок “Спортивній газеті” з нагоди ювілею	500,00
43.	Допомога Оксані Вацебі у Львові	100,00
44.	Допомога збірній команді з бейсболу за чемпіонат Європи	1000,00
45.	Оплата тренування збірної саночників в м. Лейк-Плейсіді	2300,00
46.	Придбання спортивного інвентарю для посольства України у Вашингтоні (США)	399,89
47.	Оплата участі 2 триатлоністів у чемпіонаті світу на Гаваях	2500,00
48.	Оплата участі в змаганнях з триатлону в Мехіко	600,00
49.	Допомога хокейній юнацькій команді України	420,00
50.	Монтаж відео із зимових Олімпійських ігор в Ліллекхаммері	250,00
51.	Допомога на проведення шахового турніру ім. проф. Попеля у Львові (1996 р.)	1250,00
Всього		53 355,66

Додаток Г

**Видатки “Фонду відродження спорту в Україні” та фонду
“Олімпійський”**

**(на потреби підготовки й участі українських спортсменів
в зимових Олімпійських іграх в Ліллегаммері (1994) і Іграх
Олімпіад в Атланті (1996))**

(За даними видання “На олімпійських хвилях: довідник УСЦАК
1981 -1996/ упорядник Омелян Твардовський.– Ньюарк, Нью
Джерсі.–1997. –142 с.”)

№	Статті видатків	Сума в дол. США
1.	Оплата телетрансляцій з Ліллегаммера на Україну	4230,00
2.	Оплата перельоту збірної команди України (Київ – Осло – Київ)	37884,00
3.	Оплата спортсменам добових у Ліллегаммері	28800,00
4.	Оплата на запис відеофільму із зимових Олімпійських ігор у Ліллегаммері	3000,00
5.	Передано громадському комітетові в Нью-Йорку від УСЦАК для потреб участі команди України в Іграх Олімпіади в Атланті	10600,00
6.	Придбання сучасного гімнастичного обладнання для гімнастів-олімпійців України	40557,00
7.	Оплата перельоту олімпійців з Нью-Йорку до Атланти	2560,00
8.	Оплата прокату автобуса в Атланті для транспортування олімпійців	1201,90
9.	Оплата тренування плавців в Атланті: харчування і проживання	2538,58
10.	Оплата тренування важкоатлетів	4504,00
11.	Оплата тренування борців	4721,50
12.	Оплата тренування боксерів	3724,00
13.	Оплата тренування велосипедистів	1546,50
14.	Оплата тренування олімпійців в Гайнесвіллі	8680,00
15.	Оплата тренування олімпійців в Керролтоні	11772,50
Всього		166319,98

Дати проведення Генеральних асамблей НОК України

Назва	Дата проведення	Примітки
Асамблея засновників НОК України	22 грудня 1990 року	
I сесія Генеральної Асамблеї НОК України	22 грудня 1990 року	
II сесія Генеральної Асамблеї НОК України	20 вересня 1991 року	
III сесія Генеральної Асамблеї НОК України	29 травня 1992 року	позачергова
IV сесія Генеральної Асамблеї НОК України	21 грудня 1993 року	
V сесія Генеральної Асамблеї НОК України	23 грудня 1994 року	звітно-виборна
VI сесія Генеральної Асамблеї НОК України	22 грудня 1995 року	
VII сесія Генеральної Асамблеї НОК України	29 листопада 1996 року	
VIII сесія Генеральної Асамблеї НОК України	18 грудня 1997 року	
IX сесія Генеральної Асамблеї НОК України	9-10 грудня 1998 року	звітно-виборна
X сесія Генеральної Асамблеї НОК України	22 квітня 1999 року	позачергова
XI сесія Генеральної Асамблеї НОК України	22 грудня 1999 року	
XII сесія Генеральної Асамблеї НОК України	22 грудня 2000 року	
XIII сесія Генеральної Асамблеї НОК України	14 грудня 2001 року	
XIV сесія Генеральної Асамблеї НОК України	20 грудня 2002 року	звітно-виборна
XV сесія Генеральної Асамблеї НОК України	19 грудня 2003 року	
XVI сесія Генеральної Асамблеї НОК України	27 квітня 2004 року	позачергова

ГІМН ОЛІМПІЙЦІВ УКРАЇНИ

Слова Юрія Рибчинського
Музика Геннадія Татарченка

ОЛІМПІЙСЬКА ВЕЛИЧАЛЬНА

Україно, нас благослови!
Дай нам крила, щоб важкі
дороги
Нас вели до перемоги.
Україно, нас благослови!

Ми клянемося славити тебе,
Щоб на світі знали всі народи
Твою силу, твою вроду.
Ми клянемося славити тебе!

Приспів

Ти зоряна, ти
нескорена,
Ти - натхнення
джерело,
Запали теплом своїх
долонь
Олімпійський в серцях
вогонь!
Олімпійський запали
вогонь!

Слався, рідна земле, слався,
щедре поле,
Слався, слався, небо синє,
Слався, наша сила, слався
наша доле,
Слався, Україно!

Світлий краю, твій величний
Стяг
Хай дарує нам юначу вдачу,
Щоб з Олімпу завжди бачить
Сльози щастя на твоїх очах!

Науково-методичне видання

Юрій Зайдовий

**ІСТОРИКО-ПОЛІТИЧНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ
ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ
НАЦІОНАЛЬНИХ ОЛІМПІЙСЬКИХ СТРУКТУР
В УКРАЇНІ ТА КРАЇНАХ ЄВРОПИ**

Підписано до друку 1.10.2004 р.
Формат 60x84/16. Ум.-друк.арк. 10,2.
Папір офсет. Наклад 300. Зам. № 71.

Видано НВФ “УКРАЇНСЬКІ ТЕХНОЛОГІЇ”

Львів, вул. І.Франка, 4/1
тел./факс (0322) 72-15-52

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників і
розповсюджувачів видавничої продукції
ДК-№ 789 від 29.01.2002 р.